

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΑΜΑΡΑ ΚΡΑΒΑΡΙΤΟΥ

ΒΟΛΟΣ, ΜΑΪΟΣ 2003

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 7697/1

Ημερ. Εισ.: 10-11-2009

Δωρεά: Συγγραφέα

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΣΕ – ΜΕ

2003

ΣΑΜ

Ευχαριστίες

Για την συγγραφή αυτής της εργασίας, με βοήθησαν από το Λύκειο Ελληνίδων Βόλου οι κυρίες Άσπα Καπουρνιώτη, έφορος ιματιοθήκης και Άννα Κουτσελίνη, γραμματέας του διοικητικού συμβουλίου και παλιά μαθήτριά μου, τις οποίες ευχαριστώ.

Ευχαριστώ τον καθηγητή μας κ. Παράσχο Μανιάτη, ο οποίος μας ξενάγησε στον χώρο των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και μας αποκάλυψε τις δυνατότητες τους.

Ευχαριστώ την κ. Φωτεινή Λέκα, καθηγήτρια μας, η οποία ήταν δίπλα μου και με στήριξε στην προσπάθεια εκπόνησης αυτής της εργασίας.

Θερμά ευχαριστώ τον καθηγητή μας κ. Δημήτρη Δεληγιάννη, για όλα όσα μας προσέφερε και για την βοήθεια και στήριξη του κατά την διάρκεια συγγραφής αυτής της εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ	1
ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	2
ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΠΑΡΑΔΟΣΗ – ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ	4
1.2 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ – ΕΚΦΡΑΣΗ ΛΑΪΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ	5
1.3 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΜΑΓΝΗΣΙΣΑ	11
2.1 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΠΗΛΙΟΥ	13
2.2 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΤΡΙΚΕΡΩΝ	25
2.3 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΣΚΙΑΘΟΥ	35
2.4 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	41
2.5 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	56
2.6 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΑΛΜΥΡΟΥ	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑ	72
3.1 ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΦΟΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΟ	72
3.2 ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ ΖΑΓΟΡΑΣ	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	81
4.1 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	82
4.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : Κατασκευή παραδοσιακής φορεσιάς.	83
4.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : Περιγραφή-τεκμηρίωση παραδοσιακής φορεσιάς.	83
4.4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : Παρουσίαση τοπικών παραδοσιακών φορεσιών στην ιστοσελίδα του σχολείου.	83

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 : Πληροφορίες-εικόνες από το Ελληνικό Διαδίκτυο

- ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ, Νήσος Σκόπελος, Βόρειες Σποράδες Μαγνησίας, skopelos.net 87
- ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΚΟΠΕΛΟΥ, www.skopelosweb.gr 100
- ΚΕΝΤΡΟ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ-ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ, in.gr:Αθήνα:Μουσεία 103
- ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ, in.gr:Αθήνα:Μουσεία 104
- ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ, in.gr:Αθήνα:Μουσεία 105
- ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ, in.gr:Αθήνα:Μουσεία 110
-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 : Υλικό για τα εκπαιδευτικά προγράμματα 115

- Ενημερωτικό έντυπο για τους εκπαιδευτικούς. 116
- Πατρών γυναικείας Πηλιορείτικης φορεσιάς 118
 - 1) πατρών από πουκάμισο 119
 - 2) πατρών από φουστάνι 120
 - 3) πατρών από αλιμπαντέ 121
 - 4) πατρών από κοντογούνι 122
- Παράδειγμα τεκμηρίωσης. 123

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 125

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Η λαϊκή μας παράδοση και κληρονομιά, πάντα προκαλούσε τον θαυμασμό και την αγάπη μας. Οι παραδοσιακές ελληνικές φορεσιές και ιδιαίτερα οι γυναικείες, με την μεγάλη ποικιλία και πολυχρωμία τους, προκαλούσαν το ενδιαφέρον και την επιθυμία να τις γνωρίσουμε από πιο κοντά. Διαβάζοντας για την λαϊκή τέχνη της Μαγνησίας, συναντήσαμε ωραιότατες περιγραφές για την πηλιορείτικη φορεσιά από τον Κίτσο Μακρή, τον Γιώργο Λιάπη και άλλους, για την σκοπελίτικη από τον Αδαμάντιο Σάμψων, την Άσπα Καπουρνιώτη, την τρικεριώτικη από τον Δημήτρη Πατρίκο, την φορεσιά του Αλμυρού από την Αγγελική Χατζημιχάλη, τον Δημήτρη Γκουντάρα και άλλους. Όλες αυτές οι περιγραφές σε πάρα πολλά συμφωνούν και σε αρκετά άλλα σημεία η μία συμπληρώνει την άλλη.

Όταν χρειάστηκε να επιλέξουμε θέμα πτυχιακής εργασίας, αυθόρμητα γεννήθηκε η επιθυμία, αυτή η πτυχιακή, να είναι μια εργασία παρουσίασης όλων των γυναικείων παραδοσιακών φορεσιών της Μαγνησίας, με όλα τα στοιχεία που θα μπορούσαμε να συγκεντρώσουμε με σεβασμό και προσοχή από τις έρευνες τόσο σημαντικών ερευνητών.

Η πληροφορία από την πρόεδρο του Λυκείου Ελληνίδων του Βόλου, ότι το ίδρυμα πρόκειται να δημιουργήσει ένα μουσείο, μας παρακίνησε ώστε η πτυχιακή μας να εμπλουτιστεί και με μία απόπειρα δημιουργίας ενός παραδείγματος τεκμηρίωσης παραδοσιακής φορεσιάς, που ίσως βοηθήσει στην οργάνωση της τεκμηρίωσης του υλικού του Λυκείου Ελληνίδων του Βόλου.

Σαν μελλοντικοί μουσειοπαιδαγωγοί, αισθανθήκαμε την ανάγκη να συμπληρώσουμε αυτή την εργασία με προτάσεις για εκπαιδευτικά προγράμματα, που θα προκαλέσουν το ενδιαφέρον των παιδιών, για ένα μουσείο παραδοσιακών γυναικείων φορεσιών.

Με αυτές τις σκέψεις και επιθυμίες, θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε μία πτυχιακή εργασία, η οποία μας δίνει την δυνατότητα να αξιοποιήσουμε και να χρησιμοποιήσουμε αρκετές από τις γνώσεις που αποκτήσαμε στα τέσσερα χρόνια φοίτησης μας στο τμήμα Μουσειοπαιδαγωγών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετά την πρώτη έρευνα και την συλλογή των πρώτων στοιχείων, κάναμε διάφορες διαπιστώσεις οι οποίες μας οδήγησαν στη διαμόρφωση των στόχων μας γι' αυτή την εργασία.

Οι βασικοί στόχοι της εργασίας είναι οι εξής:

* Να παρουσιασθούν σε ένα έντυπο, όλες οι περιγραφές για τις γυναικείες παραδοσιακές φορεσιές της Μαγνησίας.

* Να δοθεί η περιγραφή κάθε φορεσιάς, με σχέδια και φωτογραφίες, με την σειρά που φορούσαν τα κομμάτια της στολής, από τα εσωτερικά στα εξωτερικά.

* Να παρουσιασθεί ένα παράδειγμα τεκμηρίωσης μιας παραδοσιακής φορεσιάς, το οποίο να μπορεί να χρησιμοποιήσει και ο ιδιώτης κάτοχος μιας συλλογής παραδοσιακών φορεσιών.

* Να προτείνει εκπαιδευτικά προγράμματα, που θα δώσουν την ευκαιρία σε τοπικά μουσεία ή συλλογές, να επικοινωνήσουν με παιδιά των Δημοτικών Σχολείων.

* Να αναδειχθεί η ανάγκη έρευνας, μελέτης, καταγραφής και αξιοποίησης της λαϊκής παράδοσης με τελικό δέκτη τα παιδιά.

Παιδιά με ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές.
Φωτ. Άλκηστις

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται σύντομη αναφορά, στο τι είναι παράδοση, τι εννοούμε όταν αναφερόμαστε στην παραδοσιακή φορεσιά, στα γενικά χαρακτηριστικά της γυναικείας παραδοσιακής φορεσιάς και ποια θεωρούμε γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά της Μαγνησίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παραθέτουμε τις περιγραφές των γυναικείων παραδοσιακών φορεσιών της Μαγνησίας, επιδιώκοντας να δώσουμε με μία λογική σειρά, όλα τα στοιχεία που συλλέξαμε από τους ερευνητές- μελετητές, της κάθε μίας από αυτές.

Στο τρίτο κεφάλαιο δίνεται ένα παράδειγμα τεκμηρίωσης μιας παραδοσιακής φορεσιάς, το οποίο ακολουθεί κάποιους διεθνείς, γενικούς κανόνες καταγραφής, που έχει καταγράψει και προτείνει το ICOM.

Στο τέταρτο κεφάλαιο προτείνονται εκπαιδευτικά προγράμματα, σχετικά με μουσεία παραδοσιακών φορεσιών, κατάλληλα για παιδιά του Δημοτικού Σχολείου.

Η λογική της δομής αυτής της εργασίας ήταν να γίνει έρευνα, συλλογή στοιχείων – πληροφοριών, παρουσίαση του αποτελέσματος και να καταλήξουμε σε προτάσεις που θα μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

1.1 ΠΑΡΑΔΟΣΗ – ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

Με σεβασμό και κατανόηση στεκόμαστε μπροστά στα δημιουργήματα όλων των λαών. Στο έπος του ανθρώπινου πολιτισμού κάθε τόπος έγραψε τη δική του ραψωδία.

Η παράδοση είναι ο τρόπος ζωής του άλλου, ο οποίος διασώζεται από γενιά σε γενιά με τις διηγήσεις που πλάθει ο λαός και τις συνδέει με ορισμένους τόπους και χρόνους. Οι άνθρωποι παλιότερα ζούσαν με διαφορετικό τρόπο ζωής από το σημερινό. Ήταν περισσότερο δεμένοι μεταξύ τους, αλλά και με τη φύση και τον τόπο που γεννήθηκαν κι έτσι κάθε χαρά, λύπη, γιορτή, γάμος, βαφτίσια αποτελούσαν αφορμή να έρχονται σ' επαφή μεταξύ τους και να μοιράζονται τα συναισθήματά τους. Οι θρησκευτικές γιορτές ήταν ευκαιρίες για οικογενειακό και ομαδικό πανηγύρι και ξεφάντωμα. Τα ήθη και έθιμα, οι χοροί και τα τραγούδια που πήγαζαν μέσα απ' αυτά, μεταδίδονταν από γενιά σε γενιά και δημιούργησαν την παράδοση και το λαϊκό πολιτισμό.

Παράδοση δεν θα πει στασιμότητα και επανάληψη, αλλά εξέλιξη συνεπή προς τη φυσιογνωμία που υπάρχει και συνεχή εμπλουτισμό με νέα στοιχεία που προσαρμόζονται ομαλά σ' αυτά που υπάρχουν. Η παράδοση είναι συνεχής δημιουργική προσαρμογή σε μια πραγματικότητα που διαρκώς αλλάζει. Πρέπει να δούμε τη λαϊκή τέχνη όχι σαν κάτι ακίνητο αλλά σα μια διαρκώς εξελισσόμενη πραγματικότητα, όπου οι παλιές μορφές σ' ένα διαλεκτικόν αγώνα με νέα στοιχεία συνθέτουν μια νέα μορφή, που και αυτή θα αντιμετωπίσει άλλα στοιχεία και θα ενωθεί μ' αυτά σε μια νέα σύνθεση. Όταν περιγράφεται ένα είδος, όπως το είδε ο λαογράφος σε μια ορισμένη στιγμή, τότε ακινητοποιημένο μέσα στο βιβλίο γεννάει την ψευδαίσθηση ότι αυτή είναι η μόνιμη μορφή του. Μόνιμη δεν υπάρχει. Υπάρχει η μορφή σε μια ορισμένη εποχή. Δε στέρεψε η δημιουργική ικανότητα του ελληνικού λαού. Χθεςινός ο Θεόφιλος-ζωντανός ο Χριστόπουλος. Σε χωριά του βουνού και του κάμπου ακούγεται ακόμα ο ρυθμικός χτύπος του αργαλειού. Χρυσικοί και αγγειοπλάστες κατέχουν μια αξιοθαύμαστη τεχνική.

Υποχρέωση όλων είναι να δούμε με στοργή, τις τοπικές ιδιομορφίες του νεοελληνικού λαϊκού πολιτισμού. Σ' αυτή τη συμφωνία που λέγεται παράδοση, κάθε τόπος ελληνικός έχει παίξει το δικό του ρόλο. Είναι μια φωνή με ιδιαίτερο χρώμα, άλλοτε τραχύτερη και άλλοτε πιο τρυφερή. Και πρέπει να κρατήσουμε το χρώμα τούτο πριν ξεθωριάσει από την αποσυνθετική ενέργεια του σύγχρονου πολιτισμού.

Έργο χρήσιμο κι' επαινετό η δημιουργία των τοπικών Μουσείων, όταν οργανώνονται και λειτουργούν σωστά. Παλιές ζωγραφιές που θα ξέφτιζαν σε τοίχους, φορεσιές που θα σάπιζαν σε σεντούκια, ξυλόγλυπτα που κινδυνεύουν να γίνουν βορά της φωτιάς, μέσα στο Μουσείο θα συντηρηθούν και θα γίνουν προσιτά σε ντόπιους και σε ξένους. Εικόνες, σίγουρη λεία του αρχαιοκάπηλου, θα συγκεντρωθούν και θα διαφυλαχθούν. Πολλαπλή η χρησιμότητα του έργου. Ένα στοιχείο τουριστικού ενδιαφέροντος για τις περιοχές που δεν έχουν άφθονα προγονικά μάρμαρα, εγγύηση

για τη διατήρηση της γνησιότητας στην προσπάθεια αναβίωσης μερικών μορφών της λαϊκής μας τέχνης, σχολείο εθνικής αυτογνωσίας για όλους μας.

Η Αγγελική Χατζημιχάλη, σ'ένα από τα πρώτα της βιβλία τη <Σκύρο> γράφει στον πρόλογο <Μελετώντας τα χαρακτηριστικά της λαϊκής μας τέχνης θα γνωρίσουμε καλύτερα τη φυλή μας και τον εαυτό μας και τότε θα διαμορφώσουμε σύμφωνα με τη συνείδησή μας αυτή, μια νέα αληθινά ελληνική τέχνη, που θα βοηθήσει να δημιουργηθεί ο πολιτισμός μας, βγαλμένος από τις πραγματικές δυνάμεις του έθνους>.¹

Στην παράδοσή μας, η Ελληνική Λαϊκή Τέχνη, μία από τις αξιολογότερες εκφάνσεις της ελληνικής ψυχής, αντικατοπτρίζει με τη μεγάλη ποικιλία των μορφών της, των σχημάτων και των χρωμάτων, όλες τις διαφορές και την ιδιομορφία των διαφόρων τόπων της πολύμορφης ελληνικής γης και ζωής.

1.2 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ-ΕΚΦΡΑΣΗ ΛΑΪΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Η φορεσιά είναι, όπως κάθε έκφραση λαϊκής δημιουργίας, χρηστικό είδος και σαν τέτοιο γεννιέται. Ζει και εξελίσσεται, με βάση τις πρακτικές ανάγκες που πρέπει να καλύψει. Έτσι το βασικό υλικό της κατασκευής της, όπως και το σχήμα της, καθορίζονται από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον και δεσμεύονται από αυτό. Το υλικό που χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες και οι λαϊκοί ήταν δικής τους κατασκευής. Ο τρόπος της χρήσης των υλικών αυτών ήταν πάντοτε βασισμένος στους κανόνες που δημιούργησε το καταστάλαγμα της πείρας πολλών γενεών. Οι ιεροί άγραφοι νόμοι – τα έθιμα- είναι δεσμευτικοί και προσδιοριστικοί για την αισθητική έκφραση των ατόμων.

Οι ελληνικές λαϊκές φορεσιές, φανερώνουν, ένα σύμπλεγμα ανθρώπινης ζωής, ομαδικής ζωής, που υποτάσσεται στους δικούς της νόμους και φέρει τη σφραγίδα μιας μακρόχρονης εμπειρίας και πίστης. Πίστης στη συνοχή της οικογένειας και της ομάδας, στη σημασία της κοινωνικής ενότητας και της παράδοσης. Η κοινωνική αυτή πραγματικότητα, ο τρόπος ζωής και οι άγραφοι νόμοι δεν είναι πάντοτε και παντού οι ίδιοι. Η ιστορία κάθε τόπου, ακόμη και χωριού και οι βασικές του ανάγκες και συνθήκες είναι η απαρχή κάθε διαφοράς στην έκφραση της δημιουργίας.

Τις λαϊκές φορεσιές μπορούμε να τις χωρίσουμε σε καθημερινές, σε γιορτινές και σε νυφικές. Την κατασκευή τους προσδιόριζαν δύο ακόμη παράγοντες. Η ηλικία του ανθρώπου (κόρη, νύφη, νιόπαντρη, παντρεμένη χρόνια, ηλικιωμένη, ηλικιωμένος, νέος) και η κοινωνική τάξη. Τα στοιχεία αυτά καθόριζαν τον τρόπο με τον οποίο έραβαν και κεντούσαν κάθε κομμάτι φορεσιάς, σύμφωνα με τη λειτουργική του θέση και με απόλυτα καθορισμένη τάξη.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής ενδυμασίας κατά την αρχαιότητα ήταν η απλότητα, η σεμνότητα και η εξαιρετική της χάρη. Πολύ αργότερα, οι αλεξανδρινές

¹ ΚΙΤΣΟΣ ΜΑΚΡΗΣ, ΒΗΜΑΤΑ (σ. 351), ΚΕΔΡΟΣ 1979.

και ρωμαϊκές μόδες επηρέασαν και τους Έλληνες και εκδηλώθηκε κάποια τάση για πολυτελέστερη και πιο επιδεικτική αμφίεση. Η εξέλιξη της ενδυμασίας κατά την εποχή του Βυζαντίου ήταν πράγματι επαναστατική. Κυρίως από την εποχή του Μ.Κωνσταντίνου η αλλαγή αυτή είναι ολοφάνερη. Πολύχρωμα και πολύτιμα υφάσματα, με πολυτέλεια ανατολική, στολίζονταν με κοσμήματα βαρύτιμα, με χρυσοκέντητα ή ασημοκεντημένα σχέδια και ήταν καμωμένα από μετάξι ή μαλλί και βαμβάκι. Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα η τάση για απλοποίηση των ενδυμάτων γίνεται πιο ξεκάθαρη. Σ' αυτό συντέλεσε ιδιαίτερα η Γαλλική Επανάσταση, που παραμέρισε τις εκκεντρικές και εξωφρενικές υπερπολυτελείς ενδυμασίες. Η Κωνσταντινούπολη, όπου άμεσα συνεχίζεται η βυζαντινή παράδοση, επηρεάζει πολλές πόλεις της Ελλάδας, όπως και τις μικρασιατικές πόλεις και κωμοπόλεις. Τα κέντρα αυτά με τους πολύ συγγενικούς τύπους φορεσιών επηρεάζουν με τη σειρά τους και άλλες φορεσιές, της Αθήνας, του Αλμυρού, της Βέροιας, της Βεργίνας κλπ. Συνηθέστερο φαίνεται πως ήταν ν' αγοράζουν υφάσματα από την Πόλη, την Προύσα, τη Συρία, ή τη Βενετία, τη Βιέννη, τη Λυών και να τα ράβουν σε ντόπιους ραφτάδες. Κάθε ελληνική λαϊκή φορεσιά είναι ένα σύνολο ενδυμάτων, που χαρακτηρίζει μια ομάδα ανθρώπων που ζουν μέσα στον ελληνικό χώρο. Λειτουργεί όπως κάθε ενδυμασία. Ντύνει δηλαδή και στολίζει το κορμί και παρουσιάζει την όψη που επιθυμεί να δώσει εκείνος που την φοράει στους τρίτους, παρέχοντας στον εαυτό του σιγουριά και άνεση. Μέσα στην συντηρητική και αυστηρή κοινωνία του χωριού και της μικρής πόλης, η σιγουριά και η άνεση πετυχαίνονται με την ομοιομορφία που προσφέρει μια στολή. Η στολή βασίζεται στην παράδοση και στη συντηρητικότητα και διαφέρει ριζικά από τη μόδα που βασίζεται στην αλλαγή. Τα ενδύματα μιας συντηρητικής ομάδας μορφοποιούνται κατά εποχές από την επίδραση μιας άλλης δυνατώτερης ομάδας. Πάντα όμως εξαρτώνται από τα τοπικά υλικά και το εμπόριο.

Οι τοπικές φορεσιές, όπως εξελίχθηκαν από το Βυζάντιο και πέρα, δεν έχουν καμιά σχέση με τα αρχαιοελληνικά ενδύματα. Θα τις ονομάζαμε άνετα ρωμέικες. Η ουσιαστική διαφορά από το αρχαιοελληνικό με δωρική την προέλευση ένδυμα στο μεταβυζαντινό, δημιουργείται από τη φορά του στημονιού του υφάσματος, πάνω στο κορμί. Τα ενδύματα αυτά είχαν το φάρδος του υφάσματος για μάκρος, ενώ τα μεταβυζαντινά ενδύματα έχουν το μήκος του υφάσματος για μάκρος.

Η έρευνα γύρω από τις παραδοσιακές φορεσιές του ελληνικού χώρου στις μέρες μας είναι επίπονη. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος σταμάτησε την καταγραφή που μερικοί εμπνευσμένοι Έλληνες είχαν αρχίσει πριν από αυτόν και για πολλούς λόγους η έρευνα δεν ξανάρχισε με σύστημα, κυρίως από ένα κεντρικό φορέα. Ευτυχώς η Αγγελική Χατζημιχάλη μας άφησε κληρονομιά στοιχεία, που χωρίς αυτά, η δουλειά του ερευνητή της φορεσιάς θα ήταν, αν όχι αδύνατη, εξαιρετικά δύσκολη.²

Πηγές της ενδυματολογικής έρευνας είναι τα ενδύματα αυτά καθεαυτά, τα γραπτά μνημεία, ο προφορικός λόγος, οι καλλιτεχνικές απεικονίσεις (ζωγραφική, γλυπτική), τα σχέδια και πρόσφατα η φωτογραφία. Εν τούτοις πολλές είναι οι δυσκολίες για τον ερευνητή. Η μεσολάβηση δύο πολέμων, κατέστρεψε πολλά αντικείμενα, πολύτιμα για

² ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΦΟΡΕΙΑΣ, ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ, ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ, ΝΑΥΠΛΙΟ 1978, ΤΟΜΟΣ Ι, (σ.5).

την έρευνα. Η ηλικία του πληροφοριοδότη σπάνια ξεπερνά τα 85 και η μνήμη του φθάνει μέχρι την πρώτη δεκαετία του 1900. Αν έχει καλή μνήμη ίσως θυμάται και ιστορίες από τους γονείς ή τους παππούδες ή ακόμη και τα ενδύματα που εκείνοι φορούσαν. Ακόμη τα ενδύματα, φτιαγμένα από υλικά που φθείρονται ή μετατρέπονται, δύσκολα επιζούν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Και το έθιμο της ταφής με τη νυφική, γαμπριάτικη ή άλλη φορεσιά, συντέλεσε στο να χαθούν πολλά από τα παλιότερα ενδύματα. Επίσης πολλές από τις γραπτές πηγές και τις καλλιτεχνικές απεικονίσεις, είναι αναξιόπιστες.

Η εισαγωγή της φωτογραφίας στην Ελλάδα έγινε γύρω στα 1860. Πολλές φορές στις φωτογραφίες αυτές, όταν έχουν βγει σε στούντιο, εικονίζονται κυρίες της εποχής να φορούν εθνικές ενδυμασίες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι φορούν τις γνήσιες φορεσιές τους. Όμως οι φωτογραφίες που έχουν βγάλει πλανόδιοι φωτογράφοι στα χωριά, (από το 1910 και μετά) είναι ανεκτίμητες πηγές πληροφοριών, όταν είναι διατηρημένες σε καλή κατάσταση.

Μια από τις γραπτές πηγές, είναι τα διάφορα προικοσύμφωνα. Οι ονομασίες των υφασμάτων και των ενδυμάτων που αναφέρονται σ' αυτά είναι πολλές φορές άγνωστες στον σημερινό αναγνώστη. Τις περισσότερες φορές είναι αδύνατη η αποκρυπτογράφηση, κυρίως των παραποιημένων ξενόφερτων λέξεων που αφορούν υφάσματα και χαμένα ενδύματα.

Πολύ δύσκολη είναι και η χρονολόγηση των παραδοσιακών ενδυμάτων. Σαν στοιχείο, θα μπορούσε να θεωρηθεί το γεγονός ότι η ευρύτερη διάδοση της ραπτομηχανής στην ύπαιθρο, έγινε γύρω στα 1900 και ότι οι χημικές βαφές έφτασαν στον τόπο μας γύρω στα 1883 και διαδόθηκαν στα χωριά, γύρω στα 1900. Οι ημερομηνίες αυτές δεν καθορίζουν βέβαια με σιγουριά τη χρονολογία κατασκευής ενός ενδύματος, αφού σε πολλά μέρη οι γυναίκες δεν έπαψαν, παρά μόνο στις μέρες μας, να ράβουν με το χέρι ή να βάφουν με φυτά.

Πολλές τέχνες συνεργάζονται για να απαρτίσουν αυτό που ονομάζουμε ελληνική παραδοσιακή φορεσιά. Η υφαντική, η κεντητική, η χρυσοραπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η ραπτική, η τσαγγαρική και άλλες τέχνες κατά περιοχές, χρησιμοποιούνται για να δημιουργήσουν αυτή την αξιοθαύμαστη ποικιλία της λαϊκής μας παράδοσης. Καθεμιά από τις τέχνες αυτές ανταποκρίνεται σε ένα στάδιο της διαδικασίας κατασκευής μιας φορεσιάς και η κάθε μια ξεχωριστά έχει τα δικά της τεχνικά και αισθητικά προβλήματα. Καθώς δε η Ελλάδα είναι το σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης ποικίλες μορφές και κατασκευαστικές μέθοδοι διασταυρώνονται στα στοιχεία κάθε φορεσιάς.

1.2 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ-ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

Πριν αρκετά χρόνια, η απομόνωση του χωριού από την πόλη (μη ύπαρξη οδικού δικτύου, ηλεκτρικού ρεύματος κ.λ.π.) είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας κλειστής κοινωνίας με τις δικές της παραδόσεις και ένα τρόπο ζωής τελείως διαφορετικό από τη ζωή στην πόλη. Η ζωή της γυναίκας, μετά τις καθημερινές της ασχολίες, είχε σαν κύριο τρόπο απασχόλησης και ψυχαγωγίας, το ράψιμο, το κέντημα, γενικά την κατασκευή της ενδυμασίας της. Από μικρή ηλικία, άρχιζαν να ράβουν και να κεντούν, τα κορίτσια την προίκα τους.

Η επιδεξιότητα, η φαντασία και η άμιλλα, δημιούργησε τα αριστουργήματα της γυναικείας φορεσιάς και κυρίως της γιορτινής.

Η γυναικεία νεοελληνική φορεσιά, φτιαγμένη, θα' λεγε κανείς, περισσότερο για να εντυπωσιάζει παρά για να αναδείξει την ομορφιά του κορμιού, έχει ρίζες ως προς την υφαντική στην αρχαιότητα και ως προς το σχήμα, στο Βυζάντιο και στη Δύση (Αναγέννηση). Τα διάφορα στοιχεία που δέχτηκε κι' από άλλες, πολλές και ποικίλες επιδράσεις, τα προσάρμοσε πάντα στις ελληνικές ανάγκες.³

Οι ελληνικές φορεσιές διαιρούνται από τους Έλληνες ερευνητές σε διάφορες κατηγορίες. Μια από αυτές τις διαιρέσεις είναι σε ορεινές, πεδινές και νησιώτικες. Κάθε μια από αυτές τις κατηγορίες διαιρείται σε χωρικές και αστικές.

Κατά την γνώμη, της κ. Ιωάννας Παπαντωνίου, οι γυναικείες φορεσιές του τόπου μας ανήκουν ουσιαστικά σε δύο μεγάλες ομάδες. Σ' εκείνη με καθαρή βυζαντινή την προέλευση (ανάπτυξη της <<δαλματικής>>) και σ' εκείνη που οι βυζαντινές ρίζες συγχωνεύονται με τα ενδύματα της δυτικής Αναγέννησης.

Η εντυπωσιακή ποικιλία των ενδυματολογικών συνόλων που επέζησαν σε όλη τη χώρα, μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι συνυπήρχαν στον ίδιο χώρο νεώτερες και παλιότερες παραλλαγές. Σε όλα αυτά, που αφορούν κατά κύριο λόγο τα αγχάρια των φορεσιών, θα πρέπει να προσθέσουμε και τα υφάσματα και τα διάφορα εξαρτήματα που τα έφερναν άλλοτε από τη Δύση και άλλοτε από την Ανατολή, ή ακόμα από τα Ιεροσόλυμα με τα <<χατζηλίκια>> και πάνω απ' όλα από την Κωνσταντινούπολη, δηλαδή από το Παρίσι της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Οι περισσότερες φορεσιές αποτελούνταν από

1. **Το πουκάμισο**, το οποίο μπορούμε να χωρίσουμε σε δύο ομάδες πουκαμίσων, αστικών και χωρικών και μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η δεύτερη. Τα πουκάμισα των πόλεων δεν γίνονταν πάντα από την προσωπική εργασία των γυναικών που τα φορούσαν. Είναι τα περισσότερα λινά, μεταξωτά ή λινόμεταξα, προϊόντα εργαστηριακής τέχνης. Αυτά εξαφανίστηκαν νωρίς, λόγω της εύθραυστης υφής των υφασμάτων. Τα χωρικά όμως πουκάμισα εξαρτώνται άμεσα από τις γυναίκες που τα φορούσαν, γιατί από την

³ Ο.π., σ. 7.

επεξεργασία του νήματος μέχρι τη ραφή και το στόλισμα, κατασκευάζονταν από τις ίδιες. Αυτά ήταν βαμβακερά, λινά, λινά με κανάβι, λινομέταξα, μάλλινα και μαλλομέταξα, ανάλογα με την τοπική παραγωγή υφαντικών υλών.

2. **Το καφτάνι, καβάδι, αντερί, σαγιά, γιουρντί, σιγκούνι**, ήταν είδη αμάνικων ή και μανικωτών πανωφοριών από σαγιάκι, μάλλινο δηλαδή νεροτριβιασμένο υφαντό ύφασμα.
3. **Το φουστάνι, τσούκνα**, είδη φορεμάτων με ή χωρίς μέση. Μετά την πτώση του Βυζαντίου, επικράτησε σταδιακά στα νησιά, στα περισσότερα παραλιακά μέρη και σε πολλά αστικά κέντρα, το δυτικού τύπου αναγεννησιακό φόρεμα, χωρίς να καταργηθεί το πουκάμισο, που πήρε τη θέση εσωτερικού ενδύματος. Τα αναγεννησιακά φουστάνια έχουν τιράντες ή ένα μικρό αμάνικο μπούστο, το κορμί ή πανωκόρμι, που μόλις καλύπτει το στήθος σε μήκος και άνοιγμα. Έχουν φούστα σουρωτή ή πτυχωμένη σε βαθιές πιέτες και συχνά ένα άνοιγμα που αρχίζει από τη λαιμόκοψη έως τον αφαλό περίπου. Στην περιοχή της κοιλιάς, το πτύχωμα της φούστας είναι αραιό ή ανύπαρκτο. Έχουν ποδόγυρο, κεντημένο στο χέρι (Σκόπελος Κρήτη) ή στον αργαλειό (ασπροφούστανα Αργολίδας), ή ποδόγυρο στολισμένο με επιπρόσθετο κομμάτι από πολύτιμο ύφασμα (Ψαρά, Σκιάθος). Η τσούκνα, είναι φόρεμα αμάνικο, σχηματική παραλλαγή της δαλματικής. Αποτελείται από ένα μονοκόμματο κεντρικό τμήμα μπρός-πλάτη και από δύο πλαϊνά λοξά φύλλα μπρός και δύο πίσω (λαγκιόλια). Έχει σχεδόν στρόγγυλο άνοιγμα στο λαιμό την τραχηλιά.
4. **Το κοντογούνι, γιλέκι**, είδη κοντών μανικωτών ή αμάνικων ζακέτων. Τις γυναικείες παραδοσιακές φορεσιές τις συμπληρώνει μια σειρά από κοντούς αμάνικους ή μανικωτούς επενδύτες, γιλέκα και ζακέτες, όπως θα λέγαμε σήμερα. Οι επενδύτες αυτοί έχουν διάφορα ονόματα, με πιο γνωστό σε όλους το 'κοντογούνι', χάρη στη σχέση του με τη φορεσιά της Αμαλίας.
5. **Το ζωνάρι**, είναι ποικιλόφαρδη υφαντή λουρίδα, με την οποία τυλίγεται η μέση ή η περιφέρεια ή η κοιλιά, περισσότερες από μία φορές. Το ζωνάρι είναι απαραίτητο εξάρτημα της γυναικείας φορεσιάς.
6. **Η ποδιά**, στις νεοελληνικές παραδοσιακές φορεσιές, εκτός από την πρακτική της χρήση, αποτελεί αισθητικό συμπλήρωμα, και συμβολικό εξάρτημα. Υπάρχουν πολλά είδη ποδιών, όπως η ποδιά της σκόλης, η ποδιά της εργασίας, η νυφική ποδιά, ποδιές ειδικές για το κέρασμα στους γάμους. Το τμήμα του σώματος που καλύπτει η ποδιά προσφέρεται για διακόσμηση, γιατί παρέχει μία ενιαία σχεδόν επιφάνεια. Προσφέρεται ακόμα για συμβολισμό, γιατί καλύπτει την πιο σημαντική για την γυναίκα περιοχή. Όλες οι ποδιές κεντιούνται ή υφαίνονται, με πολύ φροντίδα από τις ίδιες τις γυναίκες, με σχέδια που αρμόζουν στην κάθε ηλικία και περίσταση.
7. **Τα πολύπλοκα κεφαλοκαλύμματα και κεφαλοδέματα**, κυρίως νυφικά, που διευθετούνται με ξεχωριστή πάντα προσοχή.
8. **Τις κάλτσες και τα παπούτσια**. Στα πόδια φορούσαν πλεκτές κάλτσες, βαμβακερές, μάλλινες ή μεταξωτές, σε μήκος ανάλογο με το μήκος του πουκάμισου. Στους αγροτικούς και ποιμενικούς πληθυσμούς τα υποδήματα είναι σχεδόν ίδια για άντρες και γυναίκες και φτιάχνονται πρόχειρα από τους ίδιους. Στα αστικά κέντρα και τα νησιά, πιο συνηθισμένα είναι τα κεντητά παπούτσια και σπανιότερα οι μπότες, που τις συνήθιζαν στα νησιά κυρίως, ως υποδήματα της δουλειάς. Χαρακτηριστικά γυναικεία υποδήματα είναι και τα τερλίκια, άλλοτε πλεκτά και άλλοτε από τσόχα ή σαγιάκι. Είναι κυρίως

υποδήματα του σπιτιού. Στον δρόμο πάνω από τα τερλίκια φορούσαν δερμάτινες παντούφλες ή ξύλινα τσόκαρα.

9. **Τα πολύτιμα ή άλλα στολίδια, κοσμήματα**, στόλιζαν το κορμί και το κεφάλι. Οι Έλληνες δεξιότεχνες ασημητζήδες, διοχέτευαν την παραγωγή τους από την Μικρασία έως την Πελοπόννησο και στα Βαλκάνια. Σημαντικά κέντρα ήταν η Μακρυνίτσα στη Θεσσαλία, το Νυμφαίο στη Μακεδονία, οι Καλαρρύτες στην Ήπειρο, η Σαφράμπολη και η Αργυρούπολη στη Μικρασία. Οι πλανόδιοι ασημητζήδες γύριζαν από χωριό σε χωριό ή έστηναν το πρόχειρο εργαστήρι τους στα πανηγύρια. Στα ελληνικά κοσμήματα βλέπουμε αφομοιωμένες τις πιο απομακρυσμένες τεχνοτροπίες, όπως την περσική με το δυτικό μπαρόκ. Το ασήμι στα μέταλλα των κοσμημάτων, το λεγόμενο 'αγιάρι', είναι χαμηλό, αλλά η ποιότητα της τεχνικής επεξεργασίας και διακόσμησης είναι υψηλή. Συναντάμε την τεχνική του 'φιλιγκράν' του 'σαβάτ' του 'σμάλτου' το σφυρήλατο ασήμι, το χυτό κόσμημα και το 'μαλαμοκάπνισμα' που το πετύχαιναν λειώνοντας χρυσά φλουριά.
10. **Τα διάφορα εσώρουχα**, όπως το πουκάμισο, το οποίο το φόραγαν κατά 'κρεατού' όπως έλεγαν στην Πελοπόννησο, αλλά δεν το θεωρούσαν εσώρουχο. Πολλές όμως από τις φορεσιές του βορειοελλαδικού κυρίως χώρου έχουν για εσώρουχα τη φανέλα, το κατασάρκι ή καταστάρι και τη 'βράκα ή το 'βρακί'. Τα δύο αυτά εσώρουχα, τα διακοσμούσαν οι γυναίκες στα σημεία όπου φαίνονταν, δηλαδή στον καρπό, τα χειρότια, και στον αστράγαλο ή το γόνατο, τα ποδονάρια και τα μπατζάκια. Πολλές φορές για να σκεπάζουν τα μανίκια της φανέλας, έβαζαν πάνω τους τα 'μπρουμάνικα' ειδικά ως τον αγκώνα διακοσμητικά επιμανίκια, κατασκευασμένα από διάφορα υφάσματα για κάθε περίπτωση και με ανάλογη διακόσμηση. Οι ελληνικές φορεσιές έχουν τολμηρούς χρωματικούς συνδυασμούς και παρουσιάζουν συχνά μεγάλη φαντασία στον τρόπο που φοριούνται τα διάφορα τμήματα τους και στα χίλια δυο στολίδια που τις ποικίλουν.

Γιορτινή σκοπελίτικη φορεσιά. Φωτ. Λύκειο Ελληνίδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Η Μαγνησία παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία στις γυναικείες παραδοσιακές φορεσιές. Στο Πήλιο, η γυναικεία ενδυμασία είναι αστικού τύπου <<Αμαλίας>> με κοντογούνι, χρυσοποίκιλτο φέσι ή καλεμκέρι και τζάκα φοδραρισμένη με γούνα για το χειμώνα. Οι νησιώτικες φορεσιές των Ν. Σποράδων και του Τρικεριού, είναι πολύ ενδιαφέρουσες. Στο Τρίκερι η φορεσιά ανήκει στο νησιώτικο τύπο. Οι παλιοί Τρικεριώτες κατοικούσαν το νησί Παλαιό Τρίκερι. Όμως οι συχνές επιδρομές των πειρατών τους ανάγκασαν να το εγκαταλείψουν και να εγκατασταθούν στον απέναντι ψηλό βράχο της απέναντι ξηράς, όπου και το σημερινό Τρίκερι. Οι γυναίκες του Τρίκερι φορούν τη φορεσιά τους αναλλοίωτη εδώ και τέσσερις γενιές. Το πιο αντιπροσωπευτικό τμήμα της φορεσιάς αυτής, όσο και της τρικεριώτικης καλλιτεχνίας, είναι το πουκάμισο, που μπορεί να θεωρηθεί βάση της οικιακής χειροτεχνίας, που οι ίδιες οι γυναίκες υφαίνουν, βάφουν και κεντούν με τα χέρια τους. Το αναγεννησιακό φουστάνι στην αστική του μορφή επικράτησε και επέζησε και στις Βόρειες Σποράδες. Στην καταπράσινη Σκιάθο, απλές γιορτινές φορεσιές με άσπρο πουκάμισο για τις νέες, με σκούρο πουκάμισο για τις ηλικιωμένες και τέλος νυφικές φτιαγμένες με ακριβά υλικά, χρυσοκέντητα πουκάμισα και με κοσμήματα φερμένα από ξένους τόπους. Η τοπική φορεσιά της Σκοπέλου, είναι από τις πιο αξιόλογες της Ελλάδας και αυτό γιατί σε ένα τόσο μικρό χώρο υπάρχουν πολλές διαφορετικές ενδυμασίες. Η κυριότερη γυναικεία φορεσιά στη Σκόπελο και Αλόννησο είναι η νυφική – γιορτινή, ο νυφικός μόρκος ή στόφρα ή βόλτα, που είναι εντυπωσιακή στην εμφάνιση αλλά δεν κολακεύει καθόλου τη γυναίκα. Στον Αλμυρό, οι Αλμυριώτισες φορούσαν την φορεσιά <<αντερί>>, η οποία παίρνει το όνομα της από τα δύο εξωτερικά ρούχα που την αποτελούν, το μανικίσιο και σωκαρδίσιο αντερί.

Σε άλλες περιοχές της Μαγνησίας, συνηθίζονταν άλλα είδη φορεσιών, οι οποίες όμως ανήκουν σε άλλες μεγάλες κατηγορίες, οι οποίες πρέπει να μελετηθούν ξεχωριστά, διότι έχουν δεχθεί διαφορετικές επιρροές και εμφανίζονται με διαφορετικές παραλλαγές σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Στο Στεφανοβίκι, χωριό της Μαγνησίας, συνηθίζονταν μια φορεσιά Καραγκούνας, διαφορετικής από την Καραγκούνα της Δυτικής Θεσσαλίας. Στο Βελεστίνο, πατρίδα του Εθνομάρτυρα Ρήγα Φεραίου, που κατοικείται ως επί το πλείστον από Βλάχους κτηνοτρόφους, υπήρχαν οι γυναικείες βλάχικες φορεσιές από το Περιβόλι Γρεβενών. Στη Νέα Αγχιάλο το 1907, εγκαταστάθηκαν Έλληνες της Ανατολικής Ρωμυλίας, με μοναδικές αποσκευές τις παραδόσεις και τις φορεσιές τους.

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με τις καθαρά Μαγνησιώτικες παραδοσιακές φορεσιές, δηλαδή του Πηλίου, του Τρίκερι, της Σκιάθου, της Σκοπέλου, της Αλοννήσου και του Αλμυρού.

Πηλιορείτικη γυναικεία φορεσιά.
Επιστολικό δελτάριο Στεφ. Στουρνάρα, συλ. Κίτσου Μακρή.

Κεντήματα πηλιορείτικου πουκάμισου. Βόλος συλλογή Κάτιας Ζέρμα.

2.1 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΠΗΛΙΟΥ

Με την γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά του Πηλίου, ασχολήθηκαν πολλοί και αξιόλογοι ερευνητές, όπως ο λαογράφος Κίτσος Μακρής, ο δάσκαλος Κώστας Λιάπης από τον Άγιο Γεώργιο Νηλείας, η Άσπα Καπουρνιώτη έφορος ιματιοθήκης του παραρτήματος στο Βόλο του Λυκείου Ελληνίδων και πολλοί άλλοι. Η έρευνα όμως ήταν πολύ δύσκολη, διότι ούτε πολύ παλιές φωτογραφίες υπάρχουν, ούτε τμήματα των παλιών φορεσιών σώζονται, ούτε ακόμη στις σχηματοποιημένες λαϊκές απεικονίσεις μπορούμε να βασιστούμε. Τα στοιχεία που βοήθησαν τους ερευνητές να δώσουν την σκιαγραφία της με κάθε δυνατή λεπτομέρεια, τα συνέλεξαν <<όστερα από υπομονητική διασταύρωση αμέτρητων στοιχείων από αποθησαυρίσεις και ενθυμίσεις γερόντων, από επίμονες ανιχνεύσεις πάνω σε σκοροφαγωμένα κατάλοιπα παλιών φορεσιών που ανασύρθηκαν από σαπρακιασμένα παλαιικά σεντούκια, από μακριές συνεντεύξεις μ' επιζώντες παλιούς ραφτάδες, μοδίστρες, αϊφάντρες, κεντίστρες και τσαγκάρηδες, που στη νιότη τους "δούλεψαν" την παραδοσιακή φορεσιά στον Αϊ Γιώργη, από προσεκτική εξέταση δεκάδων παλιών και κιτρινισμένων πια φωτογραφιών που σώθηκαν απ' το πέταμα>>⁴. Η γυναικεία φορεσιά όμως <<εξελίσσεται αργά μέσα στο πέρασμα του χρόνου με πιθανές περιόδους στασιμότητας>> διαπιστώνει ο Κίτσος Μακρής.⁵ Υπεύθυνα όμως στοιχεία δεν υπάρχουν. Μονάχα για την τελευταία περίοδο της (τέλος του 19^{ου} αιώνα), μπορούμε να έχουμε τεκμήρια πολλά και ακριβή. Ο παλιός φωτογράφος και ζωγράφος του Βόλου Στέφανος Στουρνάρας είχε κυκλοφορήσει μια σειρά από κάρτ-ποστάλ με θεσσαλικές φορεσιές, κι ανάμεσα τους ακριβείς φωτογραφικές αναπαραστάσεις πηλιορείτικων γυναικείων της τελευταίας περιόδου. Ο λαογράφος Κίτσος Μακρής με την έρευνά του αποκάλυψε ότι η πηλιορείτικη φορεσιά άλλαζε με το πέρασμα του χρόνου, πράγμα που επέτρεψε τη σχεδίαση ενός πίνακα με την εξέλιξή της από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα έως τις αρχές του 20^{ου}. Αυτές οι αλλαγές βέβαια δεν γίνονταν με το σημερινό γρήγορο ρυθμό, αλλά πολύ αργά, σε μεγάλα χρονικά διαστήματα. Εκείνο όμως που έχει σημασία είναι ότι αλλαγή μόδας υπήρχε, σε διαφορετικούς όμως ρυθμούς και από διαφορετικές αιτίες.

Η πηλιορείτικη φορεσιά δεν έχει τίποτα το φανταχτερό. Είναι απλή, αλλά όμορφη. Έχει τον γιορτερό και καθημερινό της τύπο, που στις γενικές γραμμές το σχέδιο και το κόψιμο είναι ίδιο, μόνο που διαφέρουν οι ποιότητες των υφασμάτων, των κεντημάτων και των στολιδιών γενικά, τα οποία ήταν σε καλλίτερες ποιότητες στο γιορτερό τύπο.

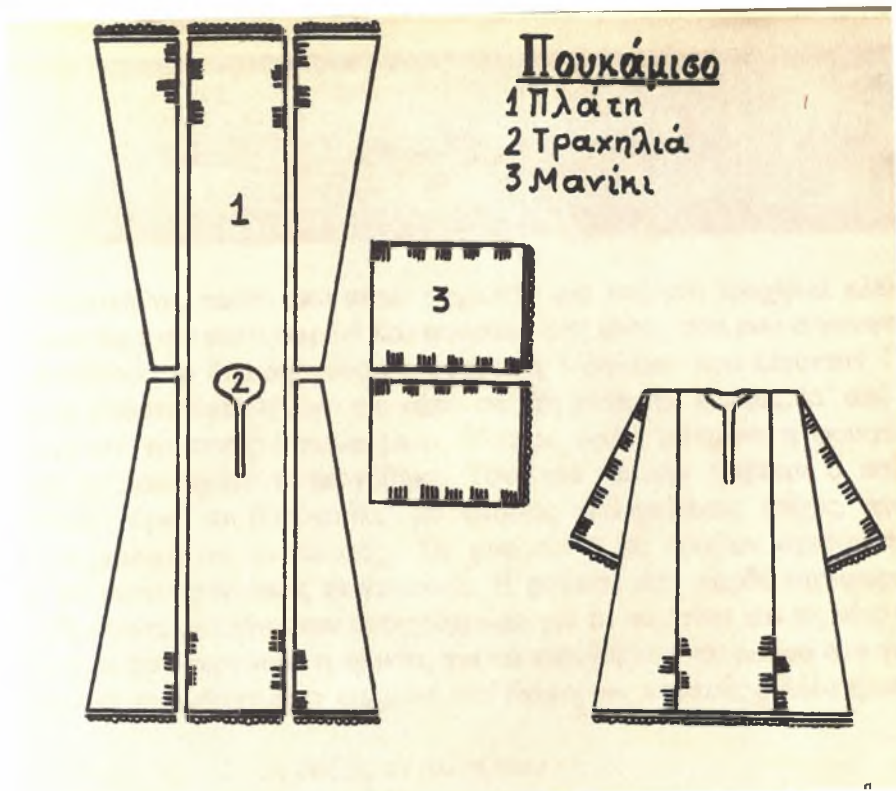
⁴ ΚΩΣΤΑΣ ΛΙΑΠΗΣ, Η παλιά παραδοσιακή φορεσιά στον Αϊ-Γιώργη Νηλείας (Πηλίου), ΑΡΧΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ, ΤΟΜΟΣ Θ', ΒΟΛΟΣ 1991, σ. 125-126.

⁵ ΚΙΤΣΟΥ ΜΑΚΡΗ, η λαϊκή τεχνη του πηλίου, ΜΕΛΙΣΣΑ, ΑΘΗΝΑ 1976, σ. 233.

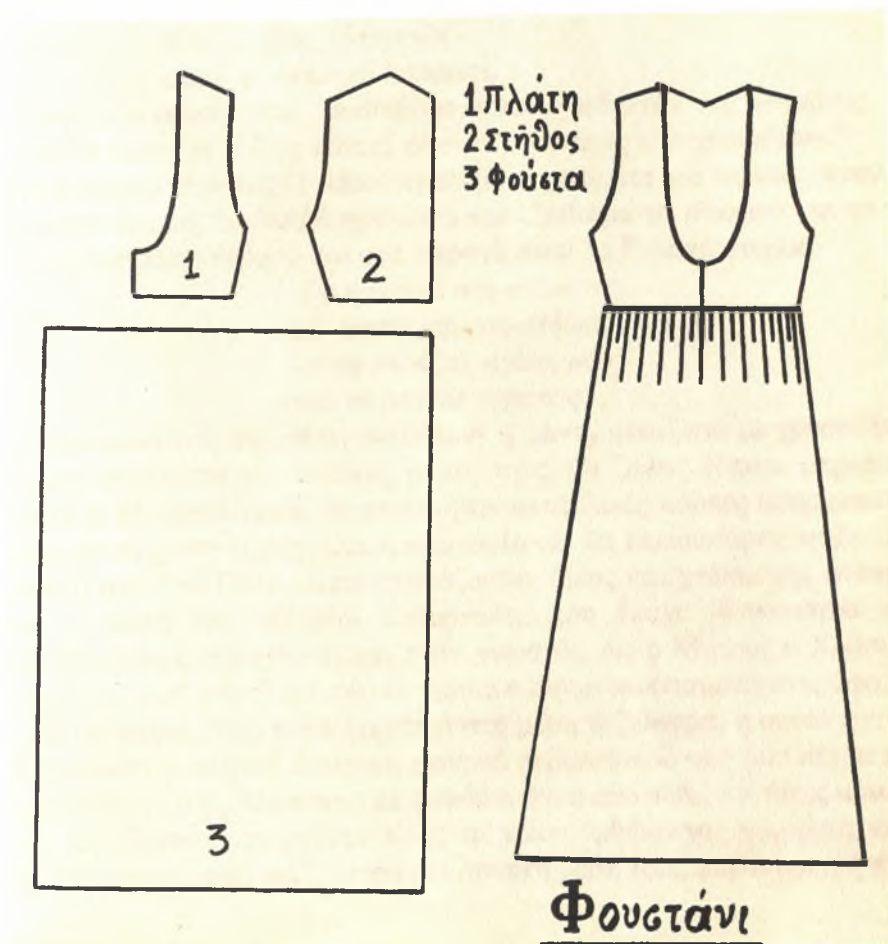

Κατάσαρκα έβαζαν μάλλινη υφαντή ή και πλεχτή φανέλα με μακριά μανίκια και πάνω από αυτή το "μπουστάκ", ένα είδος κοντού και χωρίς μανίκια πάνινου γιλέκου με πένσες και κουμπιά μπροστά που το στένευαν κάτω από το στήθος. Το συμπλήρωμα αυτό είχε σαν σκοπό να συγκρατεί το στήθος. Πάνω από τη φανέλα και το μπουστάκι έμπαινε η "ασπρούδα" ή "κουλουβόλ" που όταν αυτά συνήθως το καλοκαίρι έλειπαν, έμπαινε και κατάσαρκα. Οι ασπρούδες φοριόνταν απανωτές από τρεις ως πέντε και πολλές φορές ενισχύονταν από τη μέση και κάτω με ένα ή δύο **μισοφόρια**, για να φουσκώνει καλλίτερα το φόρεμα που θα φορούσαν από επάνω. Η ασπρούδα ήταν χασεδένια, μακρυνά ως τον αστράγαλο σχεδόν, χωρίς μανίκια και χωρίς κεντήματα. Τα μεσοφόρια ήταν συνήθως χρωματιστά και γαρνιρισμένα στον ποδόγυρο με σιρίτια και δαντέλες. Εκτός όμως από τα παραπάνω, απαραίτητο φυσικά εσώρουχο ήταν και το **βρακί**. Αυτό στις νέες γυναίκες και τις κοπέλες ήταν άσπρο από κάμποτ, ενώ στις ηλικιωμένες από "γεράνιο" κάμποτ για τις καθημερινές κι από άσπρο μονάχα τις Κυριακές και τις γιορτές. Το παλιότερο γυναικείο βρακί ήταν αρκετά φαρδύ, με στενά όμως μπατζάκια που δένονταν κάτω από το γόνατο με "βρακοπόδια". Στη μέση δένονταν με τη χοντρή βρακοζώνη ή κούμπωνε με δύο, τρία κουμπιά. Αργότερα το βρακί έγινε κοντότερο, απαλλάχτηκε από τα βρακοπόδια και δενόταν με δύο ζευγάρια βρακοζώνες, από τα οποία το ένα έδενε μπροστά και το άλλο πίσω. Πάνω από τις ασπρούδες και το μεσοφόρι έμπαινε το φαρδύ **πουκάμισο**, μονοκόμματο, μακρύ ως τα κότσια, με φαρδιά δίφυλλα μανίκια. Τα γιορτινά πουκάμισα ήταν άσπρα για τις νύφες και χρωματιστά για τις άλλες γυναίκες, κόκκινα, βυσσινιά, πράσινα. Λεπτότερα ήταν τα σκεπένια, καμωμένα δηλαδή από σκέπη, λεπτό μεταξωτό ύφασμα. Χοντρότερα ήταν τα κουκουλίτικα, από μετάξι που έβγαине από το κουκούλι και γνέθονταν στο μαντάνι. Τα δύο φύλλα των μανικιών, καθώς και τα φύλλα του κορμιού μια περίπου πιθαμή γύρω από τον ποδόγυρο, δεν ράβονταν μεταξύ τους αλλά συνδέονταν με κέντημα. Στα σκουρόχρωμα το κέντημα αυτό ήταν χρυσοκέντητο. Τα ποκάμισα γύρω στο λαιμό, στα μανικέτια και στον ποδόγυρο, ήταν κεντημένα με ωραία πολύχρωμα κεντήματα. Επειδή τα φουστάνια ήταν αρκετά κοντότερα από τα πουκάμισα, και τα μανίκια της τζάκας ήταν ανασηκωτά, τα κεντήματα από τα πουκάμισα φαίνονταν. Τα ονόματα των κεντημάτων αυτών δεν σώζονται γιατί τα πουκάμισα καταργήθηκαν εδώ και πολλά χρόνια. Τα χρυσά κεντήματα λέγονται κουκουναρόφ' λλα. Τα καθημερινά πουκάμισα είχαν το ίδιο σχέδιο με τα γιορτερά, αλλά από χοντρότερο βαμβακερό ύφασμα, μπλε σκούρο και τα κεντήματα, τα ξόμπλια, ήταν από σταυροβελονιά.

Πάνω από το πουκάμισο φοριόταν το **φουστάνι**, φ' στάνι, όπως το πρόφεραν, από μεταξωτό ταφτά (παλιότερα ήταν από μουaré με ανθάκια), το οποίο με τη φαρδιά μεταξωτή του φούστα που στένευε σουρώνοντας στη μέση και τον εφαρμοστό **κορμά**, αναδείκνυε τη χάρη του γυναικείου κορμιού. Το φουστάνι αποτελούνταν από δύο βασικά κομμάτια, τον κορμά και την φούστα. Ο κορμάς ήταν πάντα φοδραρισμένος και χωρίς μανίκι, ραβόταν δε, αφού κοβόταν σε τρία κομμάτια. Στην πλάτη δηλαδή και στα δύο φύλλα του στήθους. Παλιότερα ήταν πάντα ανοιχτός στο λαιμό, για να φαίνονται τα κεντήματα του πουκάμισου. Αργότερα ήταν άλλοτε κλειστός στο λαιμό και τότε είναι στολισμένος με φρύλια από πλισέ, κι' άλλοτε

Σχέδιο, Κίτσου Μακρή.

Σχέδιο, Κίτσου Μακρή.

ανοιχτός στο στήθος, οπότε από κάτω φοριόταν μια τούλινη τραχηλιά κλειστή στο λαιμό. Η φούστα ήταν πολύ φαρδιά και σούρωνε στη μέση, εκεί που ενώνονταν με το κορμά. Το φάρδος το δημιουργούσε η συρραφή 7 φύλλων που λέγονταν "μάνες". Παλιότερα η φούστα έφτανε λίγο πιο κάτω από τη μέση της γάμπας, κι' από εκεί και κάτω φαίνονταν το κεντητό πουκάμισο. Ύστερα όμως μάκρυνε η φούστα ως τα κότσια και το πουκάμισο καταργήθηκε. Τότε για να μην τρίβεται ο ποδόγυρος, τοποθετήθηκε γύρω το βουρτσάκι, με κάθετες σκληρότερες τρίχες, που αυτές έρχονταν σε επαφή με το έδαφος. Τα φουστάνια τα έραβαν σχεδόν πάντα οι ραφτάδες, τα κεντούσαν όμως οι γυναίκες. Η φούστα είχε φαρδύ στρίφωμα για να βαραίνει. Τα φουστάνια γίνονταν ανοιχτόχρωμα για τα κορίτσια και τις νέες γυναίκες και πιο σκούρα όσο περνούσε η ηλικία, για να καταλήξουν σε μαύρο στα γειρατεία. Τα ονόματα των χρωμάτων ήταν παρμένα από διάφορους καρπούς ή άλλα προϊόντα της περιοχής.

.....μη βάζεις τα μελιτζανιά
γιατί μας καίγεις την καρδιά

λέει ο λαϊκός στιχοπλόκος σε μια όμορφη πορταρίτισσα, κι' ο ερωτευμένος.....

.....έβγα Μαργιολή
με το φ' στάνι το κορομπλί

φωνάζει στην αγαπημένη του. Βυσινί, πορτοκαλί, κόκκινο της ντομάτας, κόκκινο κρασάτο, λαδοπράσινο κι' άλλες τέτοιες είναι οι ονομασίες των χρωμάτων.⁶

Στον Άγιο Γεώργιο Νηλείας Πηλίου, αγαπημένα χρώματα για τις νέες, ήταν, ξέχωρα από το κλασικό άσπρο, τα θερμά χρώματα και ιδιαίτερα το κόκκινο και το γαλάζιο. Αυτή τους η προτίμηση πέρασε και στο γνωστό στον Άι Γιώργη στιχάκι.

" Τα κόκκινα σου στέκουνε,
τα' άσπρα μην παρατήσεις
και τα γαλάζια, αγάπη μου
ποτέ να μην τα' αφήσεις".⁷

Πάνω από το φουστάνι, στη μέση φοριότανε η ζώνη, μεταξωτή με χρυσοκεντήματα. Τις ζώνες τις κεντούσαν οι γυναίκες μόνες τους. Οι ζώνες έδεναν μπροστά με τα κλειδωτάρια ή θ' ληκωτάρια, τα οποία ήταν μεταλλικές πόρπες ασημοκαπνισμένες ή επίχρυσες, σε σχήματα στρόγγυλα ή αμυγδαλωτά. Τα κλειδωτάρια, τα έφερναν από τα Γιάννενα ή από την Πόλη. Κατασκευάζονταν όμως και ντόπια και φτάνει ως τις μέρες μας η φήμη του Μήτρου Στουρνάρα, που έκανε θληκωτάρια κι' άλλα κοσμήματα στον Άγιο Λαυρέντιο και έγινε γνωστός, ως ο Μήτρος ο Χρυσικός. Στα τελευταία χρόνια αντί για θληκωτάρια, έμπαινε ασημοκαπνισμένη αγκράφα. Από τις αρχές του 20 ου αιώνα, άρχισε να φοριέται στη μέση η ζώστρα, η οποία ήταν φαρδιά ζώνη από κλαδωτό μεταξωτό ύφασμα, μακρυά περισσότερο από δύο μέτρα και αφού έκανε το γύρο της μέσης, δένονταν με φαρδύ φιόγκο στο πλάι, συνήθως αριστερά. Οι άκριες από τη ζώστρα, κρέμονταν προς τα κάτω, φθάνοντας χαμηλότερα από το γόνατο. Πολλές φορές αντί για ζώστρα έδεναν στη μέση τους φαρδιά μεταξωτά

⁶ ΚΙΤΣΟΣ ΜΑΚΡΗΣ, Πηλιορείτικες φορεσιές, ΒΟΛΟΣ 1949, σ. 16.

⁷ ΚΩΣΤΑΣ ΛΙΑΠΗΣ, ο.π., σ. 148.

Σχέδιο παλιάς Πηλιορείτικης φορεσιάς με αλιμπαντέ.
Σχέδιο Κίτσου Μακρή.

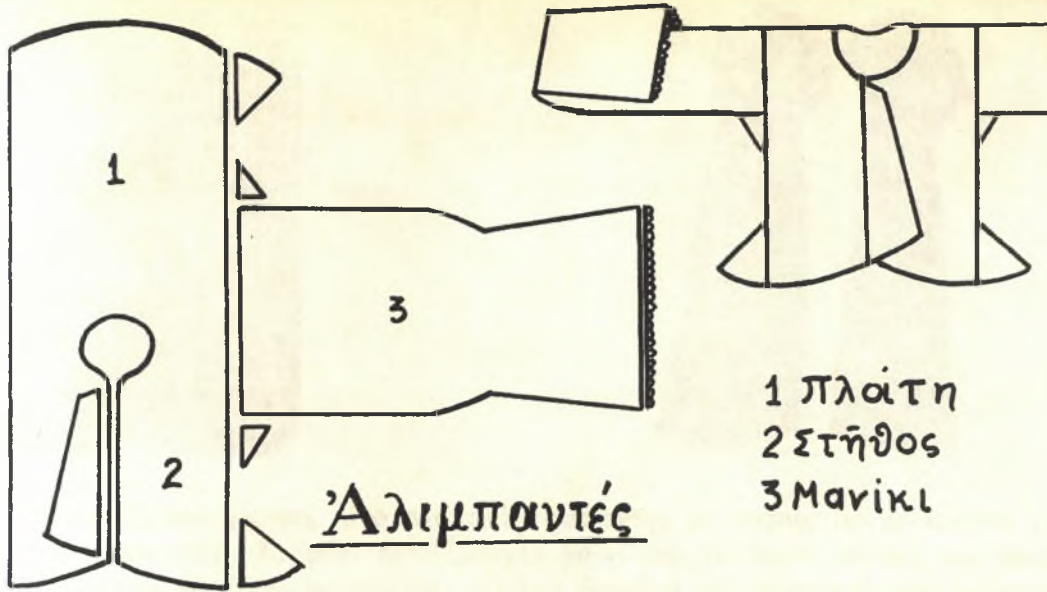
“λαχούρια”, τα οποία ήταν μεγάλα μαντήλια που κατέληγαν σε κρόσια. Αυτά τα δίπλωναν στη μέση και δένονταν όπως οι ζώστρες, σε φιόγκο, δεξιά συνήθως, στη γυναικεία μέση. Φυσικά τις καθημερινές, ζωνόταν τότε τη συνηθισμένη αλατζαδένια ποδιά, που την έλεγαν και “μπρουστέλα”. Αυτές ήταν σκέτες από αλατζά ή κεντημένες από τις γυναίκες, χασεδένιες.

Πάνω από το φουστάνι παλιότερα, φορούσαν τον **αλιμπαντέ**. Ο αλιμπαντές ήταν κοντό σακάκι, από ανοιχτόχρωμο ριγωτό αλατζά. Ο αλατζάς ήταν μαλλομέταξο ύφασμα που κατασκευαζόταν στη Μακρυνίτσα, καθώς και σε άλλα μέρη της Θεσσαλίας. Ο αλιμπαντές ήταν φοδραρισμένος με κάμποτ και είχε τα μανίκια πολύ μακριά. Το κάτω μέρος των μανικιών λεγόταν απομάνικο και ήταν σκιστό από την μία μεριά και φοδραρισμένο με τον ίδιο αλατζά. Είχε όμως μια διαφορά. Ενώ του μανικιού οι ρίγες ήταν κάθετες στο μάκρος του, οι ρίγες της εσωτερικής μεριάς του απομάνικου ήταν παράλληλες. Το απομάνικο το αναδίπλωναν και έφτανε σχεδόν ως τον αγκώνα. Ο αλιμπαντές μπροστά σταύρωνε και χαμηλά στα δύο πλάγια στο ύψος της μέσης είχε δύο τριγωνικές προεξοχές που καρφίτσώνονταν στη πλάτη, τα λεγόμενα αυτάκια. Γύρω γύρω ο αλιμπαντές ήταν κορδελιασμένος με μαύρο γαϊτάνι και στο απομάνικο το γαϊτάνι ήταν διπλό.

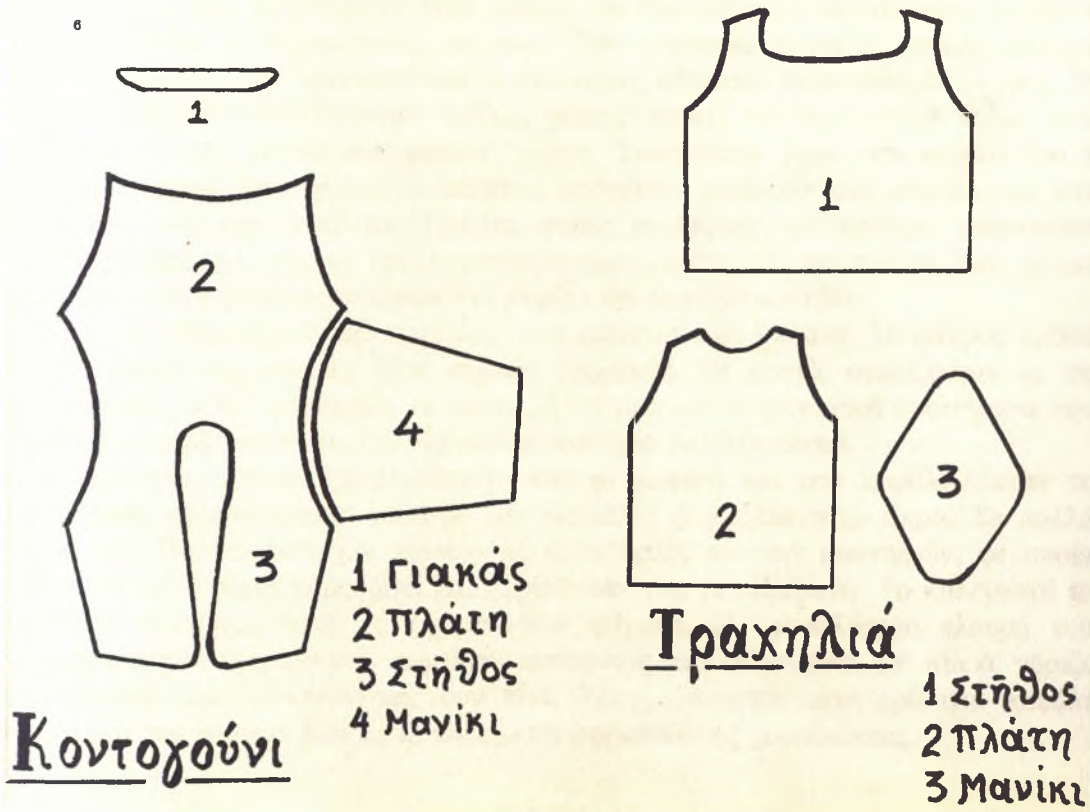
Αργότερα, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, στη θέση του αλιμπαντέ φορέθηκε το **κοντογούνι ή κοντογ’ νάκι ή τζάκα**. Αυτό ήταν κοντό σακάκι που έφτανε ως τη μεση, από βελούδο, πάντοτε σκουρόχρωμο. Προτιμούσαν τα χρώματα, μπλέ, γκρενά και μαύρο. Το κοντογούνι ήταν ανοιχτό στο στήθος, για να φαίνεται ο κορμάς του φουστανιού ή η τραχηλιά. Στις παρυφές το κοντογούνι είχε κεντητό διάκοσμο, την λεγόμενη αρματωσιά, η οποία παλιότερα ήταν χρυσοκέντητη. Το χρυσοκέντημα το κεντούσαν οι γυναίκες μόνες τους, σιγά, σιγά όμως ειδικεύτηκαν μερικές και το αναλάμβαναν με πληρωμή. Τα τελευταία χρόνια η διακόσμηση γίνονταν με έτοιμα κεντήματα, τα οποία αγόραζαν στο Βόλο και ήταν το γαρλιμέντο, η βελονιά, το πασματερί, όλα μεταξωτά, διακοσμημένα πολλές φορές με χάντρες ή πούλιες. Στη θέση των μανικετιών ήταν ραμμένη φαρδιά δαντέλλα, συνήθως άσπρη, η οποία πήρε τη θέση της άκριας του μανικιού του πουκάμισου, που ήταν κεντημένη και πρόβαλε από το απομάνικο του παλιού αλιμπαντέ. Το χειμώνα τα κοντογούνια είχαν εσωτερική γούνινη επένδυση, εκτός από τα μανίκια, και λέγονταν γουνωμένα.

Στα πόδια φορούσαν κάλτσες, μάλλινες το χειμώνα και βαμβακερές το καλοκαίρι. Τα παπούτσια τους ήταν μεταξωτά κεντητά και ονομάζονταν **τερλίκια ή τερλικοπάπ’ τσα**. Κεντούσαν το ύφασμα με μεταξωτές κλωστές ή με χρυσόνημα, οι γυναίκες μόνες τους και το έδιναν στους τσαγκάρηδες που το περνούσαν σε δερμάτινες σόλες, χωρίς τακούνια.

Η αμφίεση όμως της παλιάς Πηλιορείτισας συμπληρωνόταν εξωτερικά και με κάποια απαραίτητα εξαρτήματα, που χάριζαν χάρη και ομορφιά, σ’ αυτή που τα φορούσε. Στο κεφάλι φορούσε **το φέσι** και τα διάφορα **κεφαλομάντιλα**. Τα φεσάκια ήταν συνήθως κόκκινα και στον τεπέ τους είχαν απλά σχέδια κεντημένα με μαύρο μπρισίμι. Αργότερα ο διάκοσμος του τεπέ έγινε χρυσοκέντητος. Από το ένα μέρος της στρόγγυλης περιφέρειας του τεπέ, κρατιόταν πλούσιο χρυσοκέντημα που κατέληγε σε μακριά χρυσά κρόσια. Γύρω από το φεσάκι τύλιγαν στο κεφάλι **το μαγνάντι**, το οποίο ήταν τούλινο ή μεταξωτό μαντήλι, που το έκαναν ένα γύρω στο κεφάλι και το

Σχέδιο, Κίτσου Μακρή.

Σχέδιο, Κίτσου Μακρή.

έδεναν μετά μισό φιόγκο, λίγο στο πλάι, αφήνοντας τις άκριες με τα κρόσια να πέφτουν στον ώμο. Το φέσι έδινε μεγάλη χάρη στο γυναικείο κεφάλι και είναι χαρακτηριστικό το λαϊκό τετράστιχο, αληθινό διαμάντι της δημοτικής μας ποίησης, γνωστό κι έξω από το Πήλιο.

Όντας βάζ' του άλ' κου φέσι
με τη φούντα τη χρυσή
τρεμ' οι ουρανός να πέση
μ' ούλα τα' άστρα του μαζί.⁸

Σιγά, σιγά εγκαταλείπεται το φέσι και επικράτησε το μαφέσι. Το μαφέσι το φορούσαν σαν πρόχειρο κεφαλόδεσμο παλιότερα και γινόταν από δύο τσεμπέρια σταμπωτά. Για τις νέες γυναίκες στο μαύρο φόντο ήταν τα σταμπάτα σχέδια πολύχρωμα κλαδιά ή κουκίδες και για τις πιο μεγάλες οι κουκίδες ήταν άσπρες και για τις χήρες όλο το τσεμπέρι ήταν μαύρο. Το ένα τσεμπέρι το δίπλωναν διαγώνια στα δύο ώστε να σχηματισθεί τρίγωνο. Του τριγώνου αυτού η μεγάλη πλευρά περνιόνταν γύρω στο πρόσωπο και οι δύο άκρες δένονταν κάτω από το σαγόνι. Το δεύτερο τσεμπέρι διπλώνονταν πολλές φορές, ώσπου να γίνει στενό ίσαμε τρία δάκτυλα, κι έτσι αποκτούσε αρκετό πάχος. Τυλίγονταν γύρω στο κεφάλι και η ελεύθερη άκριά του, χωρίς να δένεται, περνιόταν ανάμεσα στο κεφάλι και στη κουλούρα που σχηματιζόταν. Πολλές φορές οι άκριες του πρώτου τσεμπεριού λύνονταν από το σαγόνι και ανασηκώνονταν, σκέπαζαν τα πλάγια του άλλου μαντηλιού και περνιόταν ανάμεσα στο κεφάλι και το άλλο μαντήλι.

Τα μαλιά σχηματίζουν δύο κοτσίδες, που κρέμονται στη πλάτη. Το μάκρος καθώς και το πάχος της κοσιάς ήταν σημάδι ομορφιάς. Οι κοσιές στολίζονταν με τις χρυσόκοσιες ή ασ' μόκοσιες, οι οποίες ήταν μεταλλικά τριγωνικά κοσμήματα που κατέληγαν σε έξη γαϊτάνια που πλέκονταν ανά τρία σε κάθε κοσιά.

Τα τελευταία χρόνια εγκαταλείπεται και το μαφέσι και στο κεφάλι έδεναν το καλεμκερί, αραχνοϋφαντο μαντήλι με μπιμπίλες ή μπόλια στην άκρη. Σε πολλά χωριά του Πηλίου υπήρχαν βιοτεχνίες κατασκευής τέτοιων μαντηλιών, τα οποία κάλυπταν την ντόπια παραγωγή και περίσσευαν και για εξαγωγή. Το καλεμκερί το δίπλωναν διαγώνια ώστε να σχηματισθεί τρίγωνο. Η μεγαλύτερη πλευρά του τριγώνου έκανε το γύρο του κεφαλιού περνώντας από το μέτωπο, τα' αυτιά, γύριζε στο σβέρκο και ξανακάνοντας τον ίδιο γύρο, δένονταν αριστερά στο κεφάλι σχηματίζοντας φιόγκο. Και με το καλεμκερί φορούσαν τις χρυσόκοσιες.

⁸ ΚΙΤΣΟΣ ΜΑΚΡΗΣ, ο.π., σ. 19.

Όπως σε όλη την Ελλάδα, έτσι και στο Πήλιο, η προαιώνια γυναικεία φιλαρέσκεια, συμπλήρωσε την παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά με αρκετά και ποικίλα κοσμήματα. Στο λαιμό κρεμούσαν μαλαματένιες καδένες με χρυσά φλουριά, που τα έλεγαν και κωνσταντινάτα. Αργότερα κρεμούσαν πατατίφια, τα οποία ήταν μαλαματένια κοσμήματα με διάφορα σχήματα και με πετρούλες. Συνήθιζαν επίσης να φοράνε δαχτυλίδια, τα οποία είτε ήταν σκέτες βούλες από μάλαμα, είτε είχαν διάφορα πολύτιμα πετράδια, όπως διαμάντια, ζαφείρια και το "νυχ" όπως ονόμαζαν τον όνυχα. Φορούσαν ακόμη βραχιόλια, σκουλαρίκια, καρφίτσες ασημένιες ή χρυσές και στα μαλλιά κρεμούσαν τις γνωστές χρυσόκοσες ή ασημόκοσες οι οποίες αναφέρθηκαν νωρίτερα. Τα πιο πολλά κοσμήματα τα αγόραζαν κυρίως από τα Γιάννενα. Γίνονταν όμως πολλά και από περαστικούς τεχνίτες. Υπήρχαν όμως και ντόπιοι πηλιορείτες αργυροχόοι ή χρυσοχόοι οι οποίοι κατέβαιναν και στο Βόλο και έπαιρναν παραγγελίες για κοσμήματα και παλιά κοσμήματα για μετασκευή.

Όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω αφορούσαν κυρίως την καλή φορεσιά της πηλιορείτισας, την οποία φορούσε μόνο τις επίσημες ημέρες. Δηλαδή τα Χριστούγεννα, τη Λαμπρή, στο πανηγύρι του χωριού, σε γάμους και σε βαφτίσια και όταν πήγαινε στην εκκλησία. Στην καθημερινή φορεσιά το πουκάμισο ήταν από βαμβακερό ύφασμα. Το φουστάνι το χειμώνα ήταν καμωμένο από μάλλινο χοντρό ύφασμα και το καλοκαίρι από πάνινο. Τζάκα το καλοκαίρι τις καθημερινές δεν φορούσαν. Το χειμώνα φορούσαν σκουτίσια τζάκα. Το φέσι και το μαγνάντι ήταν μόνο για την καλή φορεσιά. Τις καθημερινές έμπλεκαν τα μαλλιά τους κοσίδες τις οποίες έδεναν γύρω στο κεφάλι και έριχναν από επάνω ένα μαντήλι.

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή αυτής της περιγραφής, η γυναικεία Πηλιορείτικη φορεσιά, είναι όμορφη και αναδείχνει όλη την χάρη του γυναικείου κορμιού, μέσα από την απλότητα και το μέτρο της ελληνικής αισθητικής.

Πηλιορείτισα με το παραδοσιακό "μαφέσι", Συλ. Κώστα Λιάπη.

Πηλωρείτικες φορεσιές στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.
Επιστολικό δελτάριο του Στ. Στουρνάρα, συλ. Κίτσου Μακρή.

Αραβωνιασμένη Τρικεριώτισσα, κρατάει την λαμπάδα, στη δεύτερη Ανάσταση. (φωτ. Μιχάλη Πόρναλη), από το ημερολόγιο 2002, της κοινότητας Τρικέρων.

2.2 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΤΡΙΚΕΡΩΝ

Το χωριό Τρίκερι, έχει μακρόχρονη ναυτική παράδοση, πλούσιο λαϊκό πολιτισμό και ήθη και έθιμα εντελώς διαφορετικά από τις άλλες περιοχές του Πηλίου. Οι Τρικεριώτες ναυτικοί ταξίδευαν στα άλλα νησιά του Αιγαίου, αλλά και στα λιμάνια του Εύξεινου Πόντου, της Μικράς Ασίας και της Μεσογείου. Η επικοινωνία αυτή είχε σαν αποτέλεσμα, η Τρικεριώτη φορεσιά να έχει πολλά στοιχεία της νησιώτικης και να μοιάζει περισσότερο με τη Σκυριανή. Ίσως είναι από τις ελάχιστες φορεσιές που παραμένουν ζωντανές μέχρι τις μέρες μας και φοριούνται ακόμη από τις Τρικεριώτισσες, σε κάποιες γιορτές. Σε όλα τα Τρικεριώτικα σπίτια, θα βρείτε μια ή περισσότερες φορεσιές, που τις προσέχουν και τις συντηρούν με αγάπη και σεβασμό. Κάθε μάνα την παραδίνει στην κόρη, όχι μόνο σαν προίκα αλλά σαν υποχρέωση στην ζωντανή ακόμη παράδοση του τόπου. Πολλές Τρικεριώτισσες, φορούν την παραδοσιακή τους φορεσιά, σε αρραβώνες, γάμους, γιορτές, πανηγύρια, το βράδυ της Ανάστασης, την παραμονή της Πρωτομαγιάς και το απόγευμα της Ζωοδόχου Πηγής, που γίνεται ένας θαυμάσιος χορός στην πλατεία του χωριού, μόνο από Τρικεριώτισσες που φορούν την παραδοσιακή τους φορεσιά.

Στη βιβλιοθήκη του μουσείου Μπενάκη βρίσκεται η πρώτη έγχρωμη απεικόνιση της Τρικεριώτικης στολής, η οποία έγινε από τον Ο. Μ. de Stackelberg το 1825. Από τότε όμως, η μορφή της εξελίχτηκε και περίπου το 1860 πήρε την μορφή με την οποία παραμένει μέχρι σήμερα. Αυτή η φορεσιά με τις παραλλαγές της, καλύπτει όλες τις περιπτώσεις και τις ανάγκες της κοινωνικής τους ζωής.

Η γιορτινή φορεσιά είναι η πιο πλούσια και βαρειά. Η ομορφιά της είναι στον όγκο της, στο βαρύτιμο κέντημα του πουκάμισου και στη φουστάνα, το εξωτερικό φόρεμα με το ποδογύρι το χρυσό. Είναι πολύ βαρειά και οι γυναίκες βάζουν τα χέρια τους στους ώμους, για να τους ξεκουράζουν. Η επίσημη φορεσιά, η γιορτινή ή τα βαρειά, όπως τη λένε, αποτελείται από πολλά κομμάτια, που φοριούνται με την παρακάτω σειρά. Πρώτα, κατάσαρκα βάζει η Τρικεριώτισσα, ένα απλό πάνινο πουκάμισο για τον ιδρώτα, το οποίο ονομάζουν **ντεκοντέ ή ντεκολτέ**. Μετά ένα πάνινο μεσοφόρι, **το κολοβόλι** και πάνω από αυτό, δύο ή περισσότερες **μαλλίνες**, οι οποίες είναι μεσοφόρια από μάλλινο υφαντό ύφασμα, πλισσεδωτά στο ίδιο σχέδιο με την εξωτερική φουστάνα, για να δίνουν όγκο και φούντωμα στη στολή. Από πάνω φοριέται η ασπρούδα, χασεδένιο πουκάμισο, φαρδύ, κολλαριστό, με ασπροκεντήματα στα μανίκια, τον ποδογύρο και στο άνοιγμα στο στήθος. Συνήθως φοράνε δύο καλά κολλαρισμένες ασπρούδες. Πάνω από αυτές φοράνε **το ολόσκεπο**, δηλαδή το ολομέταξο πουκάμισο με τα χρυσά κεντήματα. Αυτό, έχει διάφορα χρώματα και κεντήματα. Το ζωντό κόκκινο με τα κορβέτια, είναι το **άλικο**, το **άσπρο** έχει τα γυρτά, το βυσσινί με το κλήμα είναι το **αρκελάτο** και το ανοιχτό βυσσινί με τις πάπιες είναι το **κρεμεζί**. Το άσπρο φοράνε οι ανύπαντρες, το κόκκινο οι αρραβωνιασμένες και οι νιόπαντρες, το αρκελάτο και το κρεμεζί οι πιο μεγάλες και μαύρο οι χήρες. Οι γυναίκες που οι άντρες τους ήταν ξενιτεμένοι, φορούσαν το

Αραβωνιασμένη νεαρή Τρικεριώτισσα.(φωτ. Μιχάλης Πόρναλης), από το ημερολόγιο 2002, της κοινότητας Τρικέρων.

σκούρο πράσινο της ξενιτειάς Όπως φαίνεται το χρώμα και το σχέδιο του κεντήματος από το πουκάμισο ήταν συμβολικό. Στον ποδόγυρο, στα μανίκια και στο λαιμό το πουκάμισο έχει πλούσιο χρυσοκέντημα ή ασημοκέντημα. Το **ολόσκεπο** είναι το πιο αντιπροσωπευτικό τμήμα αυτής της φορεσιάς, το οποίο υφαίνουν, βάφουν και κεντούν με τα χέρια τους. Κεντήματα με χρυσό και μετάξι, τόσο τέλεια κεντημένα που να μην ξεχωρίζει η καλή από την ανάποδη όψη σπάνια συναντούμε. Όλα δε τα σχέδια των κεντημάτων ήταν πολύ όμορφα.

Χρυσοκέντητα ολομέταξα πουκάμισα. 1. Αλικο με κορβέτια. 2. Αρκελάτο με το κλήμα. 3. Άσπρο με τις πάπιες. (φωτ. Μιχάλης Πόρναλης, από το ημερολόγιο 2002, της Κοινότητας Τρικέρων).

Τα κορίτσια είχαν στην προίκα τους όλα τα είδη που αναφέρθηκαν. Το πουκάμισο της φορεσιάς θεωρείται το πιο σημαντικό κομμάτι της και αποτελεί με την ποικιλία των κεντημάτων και των χρωμάτων, μία συνθηματική γλώσσα, συμβολική, που πληροφορεί την κοινωνία της κοινότητας για την ζωή της γυναίκας που το φοράει. Έτσι ξεχώριζαν τις χαρούμενες από τις θλιβερές στιγμές της ζωής των γυναικών. Τα παλιά χρόνια, τα πουκάμισα ήταν από λινό ύφασμα, αφού και στο Πήλιο καλλιεργούσαν το λινάρι. Όμως τα πιο πολλά πουκάμισα είναι τα σκεπένια, τα οποία γίνονταν από τη σκέπη. Η σκέπη ήταν ύφασμα που κατασκεύαζαν από το κουκούλι του μεταξοσκώληκα και στο Πήλιο το ονόμαζαν **καματερό**. Το ύφασμα που γίνονταν μετά από επίπονη επεξεργασία του κουκούλι, ήταν ένα σκληρό ασπροκίτρινο ύφασμα και το βράζαν σε καζάνι με πράσινο σαπούνη για να μαλακώσει. Μετά το έβαφαν με μπογιά την “κσι” (χρυσή) και στύψη. Κατόπιν το έβαζαν σε ριζόκολλα και το τέντωναν για να “σιξ”. Πρόσεχαν όμως να μην είναι τρεις μέρες πριν μπει ο Αύγουστος ή τρεις μέρες αφού βγει, γιατί τότε έχει “ντρίμες” και η σκέπη κόβεται. Δεν γίνεται καλό το χρώμα της. Το μεταξωτό πουκάμισο είναι μακρύ και φαρδύ με πλάγιες τσόντες τα λεγόμενα **λαγκιόλια** και με πολύ φαρδιά μανίκια. Για να ραφτεί χρειάζονται 4 κομμάτια σκέπη (ύφασμα) για τα μανίκια, 4 κομμάτια για το φόρεμα και 2 κομμάτια για τα λαγκιόλια. Τα κομμάτια στα μανίκια ενώνονται στο πάνω

Νεαρές Τρικεριώτισσες πριν το ξεκίνημα του χορού (φωτ. Μιχάλη Πόρναλη) από το ημερολόγιο 2002, της κοινότητας Τρικέρων

πίσω μέρος με χρυσή δαντέλλα που πλέκεται στον “στούμπο” κονώς κοπανέλι. Έτσι πλέκεται και η δαντέλλα της ποδιάς όπως λέγεται ο ποδόγυρος του πουκάμισου και

του ανοίγματος του στήθους, η τραχηλιά. Διαφορετικό είναι το σχέδιο της δαντέλλας στο ένωμα από τα μανίκια. Συνήθως έχει το σχέδιο της μαργαρίτας. Για τα απλά πουκάμισα, συνηθίζεται το σχέδιο της σκαλίτσας για το ένωμα των μανικιών, ενώ για το τελείωμα στον ποδόγυρο το σχέδιο με την φούντα ή τη σκούφια.

Πάνω από το πουκάμισο φοριέται το **φουστάνι**, από ακριβό μεταξωτό ύφασμα ξενοφερμένο, με το πανωκόρμι και την μακριά φούστα με τις πολλές πιέτες, τις ντούκες όπως τις λένε και στο κάτω μέρος στολισμένο γύρω- γύρω, με μια χρυσοϋφαντη ταινία, που τη λένε ποδόγυρο. Το φουστάνι είναι πιο κοντό από το πουκάμισο, ώστε να φαίνεται το πλούσιο κέντημα του πουκάμισου. Στη μέση, μπροστά, μπαίνει ο **τσεβρές**, δηλαδή ένα τετράγωνο άσπρο μαντήλι από οργκαντίνα, κεντημένο με κοφτό ασπροκέντημα, διπλωμένο τριγωνικά. Ο τσεβρές ή τσοβρές, στερεώνεται στη μέση με **ζώση**, συνήθως από βελούδο, φαρδιά, χρυσοκέντητη που κλείνει μπροστά με μεγάλες πόρπες, τα **κλειδωτάρια**. Στη δεύτερη φορεσιά και σε περιπτώσεις ανέχειας στη γιορτινή, φοριέται τετράγωνο σάλι με κρόσια, **το λαχούρι της μέσης**. Το χειμώνα φορούσαν **τζάκα** από βελούδο ή τσόχα, παρόμοια περίπου με την τζάκα του Πηλίου. Στο κεφάλι βάζουν λεπτό κίτρινο μαντήλι, συνήθως με λεπτό ανθάκι, διπλωμένο διαγώνια. Το χειμώνα οι δύο άκριες δένονται πίσω στον αυχένα, ενώ το καλοκαίρι τις αφήνουν ελεύθερες μπροστά. Στο πίσω μέρος κάτω από το μαντήλι, στο πάνω μέρος της πλάτης, κρεμιούνται ασημένιες κοτσίδες ή μια φαρδιά κορδέλα δεμένη φιόγκο. *Στο Τρίκερι κρεμούν στις κοτσίδες τις ‘κόσσες με τα κλωνιά και τα κουμπιά’, αργυρά κοσμήματα μοναδικά στο είδος τους, μέσα στον ελληνικό χώρο.*⁹ Την τραχηλιά στο πουκάμισο κλείνει το **βελονάκι με τις τρεις ντούμπλες**. Το βελονάκι είναι χρυσή καρφίτσα σε σχήμα δικέφαλου αετού, με κρεμασμένα χρυσά πεντόλιρα τις ντούμπλες.

Στα πόδια φορούν άσπρες πλεκτές κάλτσες και βελούδινες χρυσοκέντητες παντούφλες τις **κοντούρες**.

Παραλλαγή της γιορτινής φορεσιάς, είναι τα **κολοβόλια**, ή **δεύτερη**. Η διαφορά της από την γιορτινή είναι πως η φουστάνα είναι μεταξωτή χωρίς όμως χρυσό ποδόγυρο και αντί για τον τσεβρέ, φοριέται μεταξωτή ποδιά η ονομαζόμενη **Λουξ**. Άλλη παραλλαγή είναι τα **Τεμπέτια**, στην οποία η φουστάνα είναι μάλλινη, χρώματος βυσσινί- κόκκινου- λαδί, κι έχουν πάνινο ποδόγυρο με ανθάκια. Φοριέται με το καλό πουκάμισο με τα μικρά σχέδια και την ποδιά τη Λουξ. Παραλλαγή είναι και τα **Μπουχτούρια**, καθημερινή φορεσιά με λιγότερα φουντώματα και τη Λουξ ποδιά. Καθημερινή φορεσιά είναι και τα **τσίτια**, με φουστάνα τσίτινη και τα **φανελοζάφειρα**, με φουστάνα από φανέλα. Και με αυτές φορούσαν πουκάμισα με μικρά σχέδια και ποδιά Λουξ.

Όπως αναφέραμε πιο πάνω, η Τρικεριώτη φορεσιά είναι από τις ελάχιστες ακόμη ζωντανές φορεσιές. Βέβαια σήμερα δεν κεντούν οι νέες, πριν ακόμη αρραβωνιαστούν, τις φορεσιές της προίκας τους, αφού οι μητέρες χαρίζουν τις δικές τους στις κόρες τους. Για όσες όμως επιθυμούν να αποκτήσουν μια αυθεντική Τρικεριώτικη φορεσιά, υπάρχει μία κεντήστρα για τα πουκάμισα, που κεντάει σχεδόν

1

2

3

4

1. Το αντερί. Φοριέται τις κρύες μέρες.
2. Βεελονάκια με σταυρό και δικέφαλο αετό, με τρεις χρυσές ντούμπλες.
3. Τρία είδη από συρμάτινες ασημόκοσμες (κοτσίδες).
4. Σατινένια ποδιά με δαντέλα.
(φωτ. Μιχάλη Πόρναλη), από το ημερολόγιο 2002 της κοινότητας Τρικέρων.

1

2

1. Οι μεγάλες πόρπες, τα θηλυκωτάρι ή κλειδωτάρια.
2. Χρυσοκέντητες ζώνες με ανάγλυφο κέντημα, πάνω σε βελούδο.

(φωτ. Μιχάλης Πόρναλης), από το ημερολόγιο 2002, της κοινότητας Τρικέρων.

Τρίκερι. Νυφικά μεταξωτά γοβάκια και πασούμια.
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

αποκλειστικά τα κορβέτια, το σχέδιο δηλαδή της γιορτινής φορεσιάς. Υπάρχει και μία κατασκευάστρια για τα φουντώματα της φορεσιάς και μία κεντήστρα για τις βελούδινες ζώνες (ζώσε'ς), η οποία πλέκει και τις χρυσές δαντέλλες στον στούμπο. Λίγες όμως ηλικιωμένες γυναίκες, φορούν ακόμη την καθημερινή φορεσιά, η οποία είναι φτιαγμένη από πιο φθηνά υφάσματα και απλά κεντήματα.

Η Τρικεριώτικη γυναικεία φορεσιά, είναι εντυπωσιακή. Ο όγκος της, ο συνδυασμός και η αρμονία των χρωμάτων, τα ολόχρυσα εντυπωσιακά κεντήματα και τα κοσμήματα που την στολίζουν, της δίνουν λαμπρότητα και προκαλούν το θαυμασμό. Η γνώμη μας όμως είναι ότι δεν κολακεύει το γυναικείο σώμα καθώς οι ώμοι χάνονται από το φάρδος της περιφέρειας, η μέση αλλοιώνεται από τον όγκο των εσωρούχων και το κεφάλι δείχνει πολύ μικρό ανάλογα με το υπόλοιπο σώμα.

Τρικεριώτισσα με την καθημερινή της φορεσιά.
Φωτ. Γ. Γλούπας.

Ανύπαντρη κοπέλα στο Τρίκερι, με το άσπρο ολομέταξο πουκάμισο με τα γυρτά κορβέτια.
Φωτ. Μιχάλης Πόρναλης, από το ημερολόγιο 2002, της κοινότητας Τρικέρων.

2.3 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΣΚΙΑΘΟΥ

(Φωτ. Από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων Βόλου του 1994)

Σκιαθίτισσες φωτογραφημένες από τη Nelly στις γιορτές της 4^{ης} Αυγούστου (Στάδιο 1937-1940)
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

Η Σκιάθος, ενώ βρίσκεται τόσο κοντά με τα άλλα νησιά, είχε δικό της τρόπο ντυσίματος, που δεν είχε και πολλές ομοιότητες με τον σκοπελίτικο. Η νυφική φορεσιά όμως και στη Σκιάθο ήταν η πιο όμορφη και ακριβή.

Εσωτερικά φορούσαν ένα πουκάμισο. Πάνω από αυτό για να φουντώνουν τη φορεσιά τους, φορούσαν δύο βαμβακερά πολύπτυχα φουστάνια, κοντύτερα από το εξωτερικό και πάνω από αυτό φορούσαν το νυφικό πουκάμισο. Το νυφικό βυσσινί πουκάμισο της Σκιάθου, είναι ολομέταξο και χρυσοκεντημένο. Το στόλιζαν με χρυσοκλωστή και χρυσή δαντέλα στο στήθος και στο γύρο των μανικιών. Χαρακτηριστικά φυτικά σχέδια στο κέντημα της Σκιάθου ήταν τα κλαριά. Εκτός από το νυφικό πουκάμισο με τα κλαριά, στη Σκιάθο φορούσαν και τα πιο απλά πουκάμισα, που ήταν λευκά ή σκούρα καφέ. Αυτά τα πουκάμισα ήταν κοντύτερα και δεν ξεπερνούσαν τη μέση. Πολλές φορές όμως ήταν μεταξωτά μέχρι την μέση και από εκεί και κάτω ήταν από βαμβακερό ύφασμα για λόγους οικονομίας.

Λεπτομέρεια από νυφικό πουκάμισο Σκιάθου και από το ίδιο πουκάμισο λεπτομέρεια με τα κλαδιά.
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

Το νυφικό μεταξωτό φουστάνι είχε φούστα με λεπτή πτύχωση, μακριά μέχρι τους αστράγαλους και την συγκρατούσε ένας υποτυπώδης μπούστος με βαθύ στρόγγυλο άνοιγμα στο στήθος. Τα νυφικά και τα γιορτινά φορέματα ήταν από μεταξωτό ύφασμα και στολίζονταν από το γόνατο και κάτω, με φαρδιά ταινία μεταξωτής στόφας.

Σκιάθος νυφική φορεσιά.

Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

Τα καθημερινά τους φορέματα ήταν χασεδένια λευκά. Εκτός όμως από αυτά φορούσαν και φουστάνια μαύρα βαμβακερά, συχνά γυαλωμένα, τα οποία προτιμούσαν οι γυναίκες μεγάλης ηλικίας.

Το μπαμπουκλί, συνόδευε την γιορτινή φορεσιά και ήταν ένας κοντός μανικωτός μπούστος με βαθύ άνοιγμα στο στήθος. Γινόταν από βυσσινί ή πιο σπάνια πράσινο βελούδο και ήταν στολισμένος με λεπτό χρυσό τερζίδικο κέντημα. Τα μανίκια κάτω από τον αγκώνα ήταν ανοιχτά και φοδραρισμένα εσωτερικά με στόφα, ώστε όταν τα ανασήκωναν να προσθέτουν στον στολισμό της φορεσιάς.

Στη μέση φορούσαν χρυσοϋφασμένη ζώνη, με τσαπράκια και κούμπωνε με μεγάλη πόρπη, διαφόρων σχημάτων, κάτω από την οποία στερέωναν μεταξωτή μαντήλα με διάφορα χρώματα.

Στο κεφάλι φορούσαν ένα εσωτερικό βαμβακερό μαντήλι, λευκό ή κίτρινο και το εξωτερικό, το οποίο ήταν μεταξωτό με σταμπωτό διάκοσμο, το λεγόμενο **μαφέσι**. Και τα δύο τυλίγονταν στο κεφάλι και κάλυπταν λίγο και το μέτωπο. Πάνω από αυτά έβαζαν την λευκή μεταξωτή αραχνοϋφαντη μαντίλα. Αργότερα φορούσαν μόνο ένα λευκό μαντήλι ή ένα σταμπωτό τσεμπερί.

Σκιαθίτισες με γιορτινή (αριστερά) και καθημερινή (δεξιά) φορεσιά.
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

Φορεσιά της Σκοπέλου, 20^{ος} αι. Ναύπλιο, Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα.
Από το βιβλίο της Ι. Παπαντωνίου, Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ.

2.4 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΣΚΟΠΕΛΟΥ

Η τοπική φορεσιά της Σκοπέλου, είναι μία από τις πιο ενδιαφέρουσες, της παράδοσής μας. Εντυπωσιάζει με τη μεγάλη ποικιλία των φουσττανιών και των άλλων εξαρτημάτων, από τα οποία αποτελείται. Επτά διαφορετικές στολές υπάρχουν στο νησί. Η φουντωτή σκοπελίτικη φουστάνα δεν υπάρχει σε άλλη περιοχή της Ελλάδας. Είναι μάλλον μίμηση της ευρωπαϊκής μόδας του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα, που συνήθιζε τα ανοιχτά πλούσια φορέματα. Οι σκοπελίτες ταξιδεύοντας σε όλο τον κόσμο, έφεραν στο νησί επιδράσεις και από τη δύση. Οι σκοπελίτισες κράτησαν τα δικά τους στοιχεία στα οποία προσάρμοσαν όσα από τα ξένα τους ταίριαζαν και δημιούργησαν τη δική τους στολή. Χαρακτηριστικό της δικής τους μόδας είναι ότι κατάργησαν την μέση τελείως από τη φουστάνα ενώ η ευρωπαϊκή μόδα τόνιζε τη μέση της γυναίκας, αν και την ανέβαζε κάπως ψηλότερα. Η πιο εντυπωσιακή από τις φορεσιές είναι όπως και σε όλες τις άλλες περιοχές, η νυφική. Η νυφική όμως είναι και η πιο βαρειά και άβολη στολή, διότι αποτελείται από τόσα πολλά κομμάτια, που δυσκόλευαν την νύφη. Πολλοί μελετητές της παραδοσιακής φορεσιάς, υποστηρίζουν ότι η φορεσιά

της Σκοπέλου, δεν κολάκευε την γυναίκα. Η μεγαλοπρέπειά της αναδεικνύονταν από νύφες υψηλές και λυγερόκορμες.

Στο νησί υπάρχουν, εκτός από τη Σκόπελο και δύο ακόμη μεγάλα χωριά, το Κλήμα και η Γλώσσα. Μεταξύ αυτών των χωριών και της Σκοπέλου, υπάρχουν μικροδιαφορές, όσον αφορά τον τρόπο ντυσίματος και τις ονομασίες των διαφόρων εξαρτημάτων των στολών.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η νυφική αποτελεί την κυριότερη ενδυμασία της Σκοπέλου και από αυτή ξεκινούν και διαμορφώνονται και οι άλλες σκοπελίτικες στολές. Την οριστική της μορφή, η στολή, την πήρε τον 18^ο αιώνα. Οι άνδρες που ταξίδευαν έφερναν από τα ξένα, υφάσματα. Από το Ταϊγάνι της Ρωσίας, όπου πήγαιναν και δούλευαν οι παλιοί Σκοπελίτες, ως карабоμαραγκοί κυρίως, έφερναν το ύφασμα με τα υφαντά κεντήματα, που αποτέλεσε την βάση της νυφικής στολής. Το ύφασμα αυτό, δείγματα του οποίου σώζονται ακόμη στη Σκόπελο, είχε μαύρο φόντο και έφερνε σαν κόσμημα τη γλάστρα με τα λουλούδια.

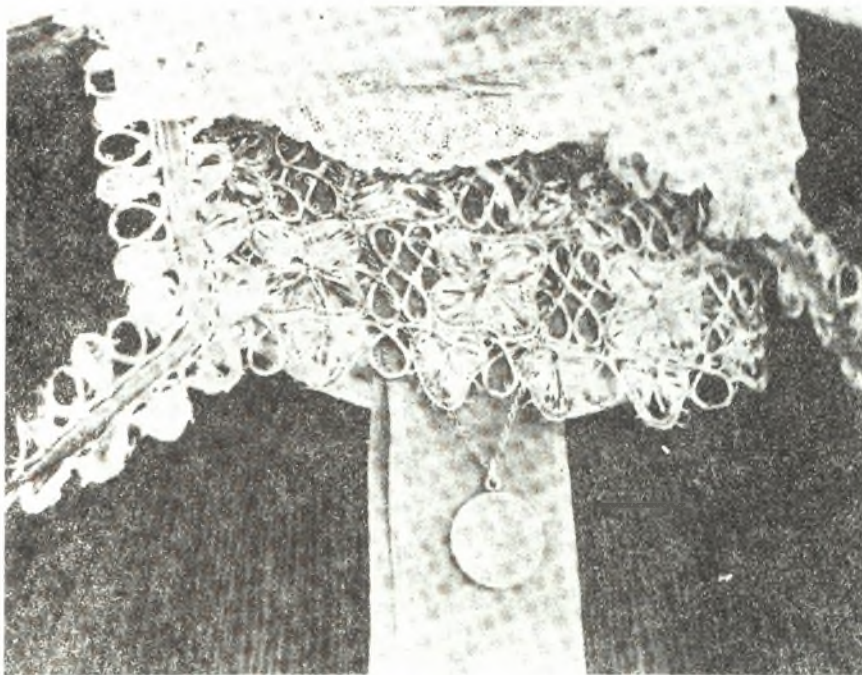

Εσωτερικά η νύφη φορούσε κατά σειρά: 1) τη φανέλλα, κοντή στο επάνω μέρος, η οποία ήταν πουκάμισο βαμβακερό με άσπρα κεντήματα στο στήθος και στα μανίκια και βρακί μακρύ, που το έδεναν στις κνήμες. 2) μία άσπρη φουστάνα 3) το **μαλακόφ**, ένα φουστάνι άσπρο από χασέ με βέργες μεταλλικές (τσέρκια) για να φουντώνει, το οποίο κρέμονταν από τους ώμους με δύο τιράντες, 4 και 5) δύο άσπρα **κολοβόλια** χωρίς βόλτες (πιέτες), 6) πουκάμισο μακρύ με κεντήματα, 7) πουκάμισο δεύτερο κοντό κεντητό σε μεταξωτό πανί, το **ανετουράλι**, το οποίο ύφαιναν στον αργαλειό με βρόχινη κλωστή και στις ενώσεις έβαζαν φαρδειές δαντέλες. Κεντήστρες ειδικευμένες κεντούσαν τα ανετουράλια με χρυσές κλωστές και από το κεντητό αυτό πουκάμισο φαίνονταν μόνο το μανίκι, που έχει χρυσά κεντήματα και έδειχνε ωραία

βγαίνοντας κάτω από το μπαμποκλί. Το υπόλοιπο μέρος του πουκάμισου σκεπαζόταν.

Πάνω από το ανετουράλι, η νύφη φορούσε τη **βόλτα** ή **φούστα**. Στη Γλώσσα ονομαζόταν **στόφα**. Ήταν το καλό φουστάνι, στο οποίο το βόλτιασμα άρχιζε από το λαιμό και συγκρατιόταν από δύο τιράντες από τους ώμους. Το χρώμα του ήταν μαύρο και το κάτω μέρος ήταν κεντημένο σε φάρδος 0,80 μέτρα και λεγόταν <<ποδογυρ'>>. Το σχέδιο του κεντήματος ήταν μια γλάστρα σχηματοποιημένη, μέσα από την οποία έβγαιναν τριαντάφυλλα και κλαδιά με φύλλα, ενώ στα ενδιάμεσα υπήρχαν συμπληρωματικά κοσμήματα. Η νυφική βόλτα ήταν πολύ μακρύ φόρεμα και απείχε λίγους μόνο πόντους από το έδαφος. Η βόλτα φούντωνε από τα πολλά φορέματα και το μαλακόφ που φορούσαν από μέσα. Η στολή ήταν ίδια χειμώνα, καλοκαίρι. Όταν η νύφη ήταν μικροκαμωμένη και ανέβαινε σκαλιά, την βοηθούσαν οι φίλες της πιάνοντας τα τσέρκια από το μαλακόφ και σηκώνοντας τα. Με αυτή την στολή ήταν πολύ δύσκολο να καθίσει η νύφη.

Πάνω από τη βόλτα φορούσαν το **μπαμποκλί**, ένα είδος ζακέτας με μακρυνά μανίκια αλλά σχεδόν χωρίς πλάτη. Κάλυπτε το επάνω μέρος του φορέματος και έδενε με τα κοσμήματα του στήθους και του λαιμού. Το μπαμποκλί που φορούσαν με τη νυφική φορεσιά είχε χρώμα βυσσινί. Με τις άλλες φορεσιές είχε διάφορα χρώματα, αλλά ήταν πάντα από ύφασμα βελούδο. Το μπαμποκλί ήταν πολύ στενό και εφαρμοστό και τα μανίκια τα έντυναν από μέσα με βαμβάκι και τα φοδράριζαν με ύφασμα χασέ, χρώματος μπλε, όμορφα κεντημένο. Οι άκρες των μανικιών ήταν διακοσμημένες με χρυσά κεντήματα σε σχέδια σταφυλιών και διαφόρων λουλουδιών. Μπροστά στο λαιμό έμπαινε η **κολλαίνα**, η οποία είναι ένα κομμάτι βελούδο κεντημένο με χρυσά κεντήματα. Η κολλαίνα καρφισώνεται στη στόφα και στο μπαμποκλί και αποτελεί ένα σύνολο με τον χρυσοκεντημένο γιακά του. Από την κολλαίνα κρέμονταν ένα κομμάτι πανί, το ονομαζόμενο **τσάτσαρο**, το οποίο είχε

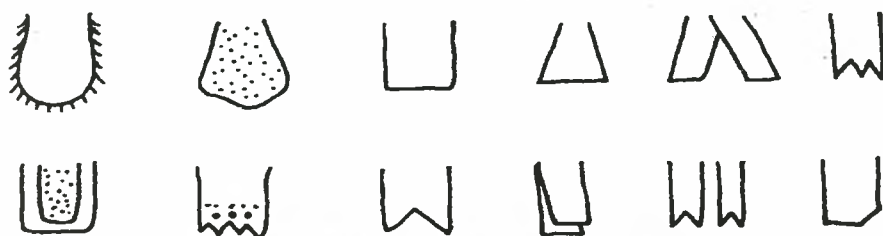

Κολλαίνα με το πεντόλιφο

διάφορα χρώματα (άσπρο, ροζ με άσπρο περίγραμμα, κόκκινο, σκέτο ροζ, ροζ με κεντήματα, άσπρο κεντημένο με πούλιες και κρόσσια). Πολλές φορές έβαζαν δύο τσάτσαρα ξεχωριστά ή το ένα επάνω στο άλλο. Ίσως αυτό το εξάρτημα να ήταν ένας συμβολισμός του γυναικείου στήθους, ιδίως το διπλό τσάτσαρο. Ήταν η μοναδική δήλωση του γυναικείου στήθους, το οποίο με αυτή τη στολή, εξαφανίζεται τελείως και γι' αυτό πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι δεν κολακεύει το γυναικείο σώμα. Συχνά πάνω στο τσάτσαρο, φορούσαν πεντόλιρο που κρεμόταν με χρυσή αλυσίδα από το λαιμό. Στη Γλώσσα όμως δεν φορούσαν ποτέ τσάτσαρο, αλλά πάντα πεντόλιρο. Είναι γνωστό το δίστιχο που έλεγαν στη Σκόπελο:

Οι σκοπελιτοπούλες
το τσάτσαρό τους βάζουν ούλες.

Το τσάτσαρο είχε διαφορετικά σχήματα, ανάλογα με το γούστο κάθε γυναίκας

Τσάτσαρα διαφόρων σχημάτων

Οι πλούσιες κοπέλες της Σκοπέλου έβαζαν κάτω από την κολαινα αντί για τσάτσαρο την **κορώνα**, μια ωραία χρυσή καρφίτσα, την οποία διακοσμούσαν μαργαριτάρια και άλλοι πολύτιμοι λίθοι. Βέβαια δεν ήταν απαραίτητο εξάρτημα της στολής. Την κορώνα τη φορούσαν στο γάμο και στις οκτώ μέρες που το ζευγάρι πήγαινε στην εκκλησία.

Στα πόδια φορούσαν άσπρες πλεκτές κάλτσες και τις **κοντούρες**, πασουμάκια χρυσοκεντημένα από βελούδο, με χαρακτηριστικά στενό πέλμα, ώστε μόνο οι άκρες των δακτύλων να μπαίνουν μέσα. Με τις κοντούρες το βάδισμα γινόταν πολύ δύσκολο. Υπήρχε και ο χορός της κοντούρας, που τον χόρευαν στην αυλή της εκκλησίας μετά τον γάμο. Ήταν ένα συρτό, που χορευόταν με πολύ αργές κινήσεις για να μην βγαίνουν οι κοντούρες. Στη Γλώσσα δεν φορούσαν κοντούρες, αλλά γόβες κεντημένες. Οι άσπρες κάλτσες ήταν μακρυνές και έφταναν μέχρι το γόνατο, όπου συναντιόντουσαν με το εσώρουχο.

Στα χέρια φορούσαν γάντια, άσπρου ή μαύρου χρώματος, σκέτα ή κεντητά. Τα γάντια δεν κάλυπταν τα δάχτυλα, αλλά έφταναν μέχρι την παλάμη, για να φαίνονται τα δαχτυλίδια. Αυτό ήταν ένα στοιχείο καθαρά σκοπελίτικο, χωρίς διάδοση. Η νύφη στο χέρι κρατούσε ένα κεντημένο υφασμάτινο πορτοφολάκι ή συχνότερα ένα μαντήλι που το καρφίτσωσαν και έμοιαζε σα φάκελλος.

Εκείνο όμως το στόλισμα που χάριζε ομορφιά, ρομαντική όψη και έναν αέρα ευρωπαϊκής αστικής κομψότητας, ήταν το στόλισμα του κεφαλιού. Ο στολισμός του είχε ιδιαίτερη σημασία για το σύνολο της φορεσιάς.

Στην κορυφή του κεφαλιού τοποθετούσαν το **καβούκι**, ένα στρόγγυλο μαξιλαράκι γεμισμένο με μπαμπάκι. Συνήθως το χρώμα του ήταν κόκκινο ή βυσσινί. Ήταν κεντημένο στη μέση με χρυσή κλωστή και πούλιες. Το καβούκι στερεωνόταν με τα **καπτσέλια**, δύο λουρίδες υφασμάτινες κεντημένες, που περνούσαν κάτω από το σαγόνι και στερεωνόταν επάνω στο καβούκι με τις δύο άκρες τους που θηλύκωναν, τις **αρπάχτρες**. Το καβούκι χρησίμευε για να καρφιτσώνουν πάνω του τα άλλα

Σκόπελος. Τα εξαρτήματα του νυφικού κεφαλόδεσμου, ο μπονές, το καβούκι, η σάλπα, τα τσιτσάκια, το καπ' τσέλι.

Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

εξαρτήματα του κεφαλιού. Στο μπροστινό μέρος του κεφαλιού, πάνω από το μέτωπο, έβαζαν το **μπονέ**. Ο μπονές αποτελείτο από στριμμένες μεταξωτές κλωστές, σαν απομίμηση από μαύρα κατσαρά μαλλιά. Στο κάτω μέρος καταλήγει σε δύο κοτσίδες. Στη Γλώσσα τον ονομάζουν <<κοντούρ>>. Πάνω από το καβούκι και τον μπονέ τοποθετούσαν τα χρυσοκεντημένα **τσιτσάκια**, χρυσά κορδόνια με τριτίρ και πούλιες. Στις άκρες τους κρέμονταν τα **τιφτίρια** και οι **τρέμουντζες**, σαν σταφύλια και κρατιόταν από μια γερή χρυσή κλωστή. Η άκρη τους σχημάτιζε προς τη δεξιά πλευρά ένα άνθος. Στο δεξιό μέρος της κεφαλής καρφισώνανε τον **αέρα**, δύο τριγωνικά κομμάτια σαν αυτιά, από ατλάζι, τα οποία ήταν κεντημένα με πούλιες και κρόσσια. Στη Γλώσσα ονομαζόταν **σάλπα**. Στο πίσω μέρος της κεφαλής φορούσαν τη **μαντίλα** που ήταν ολοβρόχνη, δηλαδή μεταξωτή, κεντημένη και δεμένη στο λαιμό. Τα τελευταία χρόνια η μαντίλα ήταν από τούλι. Η μαντίλα κάλυπτε μικρό μέρος του κεφαλιού και άφηνε να φαίνονται λίγο ο μπονές, ο αέρας, τα τσιτσάκια και το καβούκι. Τα δύο καπτσέλια σχεδόν σκεπάζονταν.

Στο πίσω μέρος της στολής, κρέμονταν δύο ψεύτικες κοτσίδες από φυσικά μαλλιά, που έφταναν μέχρι τη μέση και ενώνονταν με μια κορδέλα κεντημένη. Οι νύφες φορούσαν και σκουλαρίκια, συνήθως μακριά, τα οποία κρεμούσαν από τα καπτσέλια στο ύψος του αυτιού, γιατί τα αυτιά δεν φαίνονταν.

Φωτ. <http://www.skopelos.net/gr/costume1.htm>

Στόλισμα κεφαλιού Σκοπελίτισας.
Φωτ. Από το αρχείο της Κυριακής Δανηλίδου.

Κοπέλες της Σκοπέλου. Σχέδια με μολύβι του Βέλγου διπλωμάτη Β. Mary, 1840-42, Αθήνα, Συλλογή Κ. Σταύρου, από το βιβλίο της Ι. Παπαντωνίου, Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ.

Η νυφική στολή της Σκοπέλου, μπορεί να είναι από τις πιο εντυπωσιακές, είναι όμως και από τις πιο ακριβές. Πράγματι ήταν πανάκριβη, διότι σύμφωνα με μαρτυρίες παλιές, η στολή κόστιζε 3000 δραχμές, όταν το μεροκάματο ήταν 10 δραχμές. Τα φτωχότερα κορίτσια, τη κεντούσαν από μικρά μόνα τους, ή μάζευαν σιγά, σιγά τα χρήματα.

Όταν η οικογένεια είχε οικονομικές δυσκολίες, έφτιαχναν μια άλλη, όμορφη κι' εξίσου εντυπωσιακή φορεσιά, το κοκκινοπράσινο **μόρκο**, που φοριόταν σαν νυφικό με όλα τα εξαρτήματα και τα στολίσματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Αυτό ήταν ένα φουστάνι με πιέτες και το επάνω μισό ήταν κόκκινο και το κάτω μισό ήταν πράσινο. Στη Γλώσσα το ονόμαζαν **στόφα** και το φορούσαν στο γάμο οι νύφες, αλλά το φορούσαν και οι αρραβωνιασμένες, ποτέ όμως την ημέρα του αρραβώνα. Όσες νύφες είχαν και τη νυφική και το μόρκο, σε μεγάλες γιορτές φορούσαν τότε την μια και τότε την άλλη στολή. Στη Σκόπελο το μόρκο το φορούσαν στα **μπατίκια** και στις οκτώ μέρες μετά τον γάμο, όταν οι νιόπαντροι πήγαιναν στην εκκλησία. Το ύφασμα αυτής της στολής ήταν από ατλάζι και από μέσα το έντυναν με πανί.

Η δεύτερη καλή φορεσιά της Σκοπέλου και της Γλώσσας ήταν η **άσπρη βόλτα**. Σ' αυτήν η φουστάνα ήταν κάτασπρη πλισέ και το μπαμπουκλί είχε χρώμα συνήθως κόκκινο. Άλλοτε έβαζαν και θαλασσί μπαμπουκλί. Το ύφασμα του φουστανιού ήταν διπλό. Χρειαζόντουσαν δέκα έξη πήχες για την άσπρη βόλτα και είχε γύρω-γύρω **πόστες** (φραμπαλάδες). Η άσπρη βόλτα ήταν πιο κοντή από τη στόφα, διότι την φορούσε η νύφη στο χορό, το βράδυ του γάμου. Για το χορό δεν φορούσαν τις κοντούρες, αλλά γοβάκια, που είχαν διαφορετικό κέντημα, με παλιά σχέδια που δεν συνηθίζονται σήμερα. Οι γόβες δεν είχαν καθόλου τακούνι και ήταν πολύ άνετες για το χορό. Στη Γλώσσα φορούσαν την άσπρη βόλτα, αποκλειστικά οι νέες κοπέλες στους αρραβώνες τους (μπατίκια). Η αρραβωνιασμένη κοπέλα τη φορούσε μέχρι να παντρευτεί, σε γάμους, σε πανηγύρια και τη βραδιά του γάμου χόρευε με αυτήν και δεν τη χρησιμοποιούσε ποτέ πια. Στη Γλώσσα αυτό το άσπρο φουστάνι συμβόλιζε την αγνότητα του νέου κοριτσιού που τη διατηρούσε μέχρι το γάμο.

Η **μαύρη βόλτα**, ήταν μια άλλη ενδυμασία, την οποία φορούσαν και οι νέες παντρεμένες γυναίκες, αλλά και οι ηλικιωμένες. Την αποτελούσε ένα μαύρο βολτιασμένο φόρεμα, που άρχιζε από τον λαιμό και συνδιαζόταν με μπαμπουκλί, μόνο για τις νέες. Στη Σκόπελο την ονόμαζαν μαύρο κολοβόλι και στη Γλώσσα τη φορούσαν στον Επιτάφιο. Στις 14 Σεπτεμβρίου του Σταυρού, τη φορούσαν οι νύφες και σπάνια οι αρραβωνιασμένες που τη στόλιζαν με πράσινο μαντήλι, καβούκι και

Το μόρκο (σχέδιο της φουστάνας), από το βιβλίο της Ι. Παπαντωνίου, Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ.

Σκόπελος, Άσπρη βόλτα.
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων, του 2001.

Καπτσέλια. Στη Γλώσσα φοριόταν και με άσπρο μαντήλι, που στην άκρη του είχε χρυσά κεντήματα. Κάτω από το μπαμπουκλί έβαζαν άσπρο πουκάμισο με δαντέλα στα μανίκια, στο λαιμό κολαίνα, στο κεφάλι καβούκι, μπονέ, χωρίς χρυσά και στα πόδια μαύρες κάλτσες με σκούρα παπούμια. Οι ηλικιωμένες φορούσαν τη μαύρη βόλτα χωρίς μπαμπουκλί και χωρίς το στόλισμα του κεφαλιού. Στο κεφάλι έβαζαν ένα μαντήλι και έφτιαχναν κοτσιδάκια που έπεφταν μπροστά στο μέτωπο. Τη μαύρη βόλτα την φορούσε και η χήρα, μόνο όταν πάντρευε το κορίτσι της και φορούσε μαύρο ή μωβ μαντήλι και μαύρη γόβα.

Σκόπελος. Φορεσιά με στόφα (αριστερά) και με μαύρη βόλτα (δεξιά).
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

Πάνω από τη μαύρη βόλτα φορούσαν το **τάμπαρα** ή το **σάλιο**, που ήταν μια μαύρη μπερτα από ύφασμα ντρα, χωρίς μανίκια, με γιακά κεντημένο με πούλιες και τσιτσάκια. Η μπερτα είχε και γύρω γύρω μια διακοσμημένη λουρίδα. Το τάμπαρα φοριόταν και από νέες και ηλικιωμένες σε επίσημες στιγμές. Το σάλιο το φορούσαν οι γιαγιάδες και οι χήρες. Ήταν ένα μεγάλο υφαντό κομμάτι, με λουρίδες ή σχέδια και κρόσσια στις άκρες, πολύ ζεστό που έφτανε μέχρι τα γόνατα μπροστά και στο πίσω μέρος κάλυπτε όλη την πλάτη.

Άλλη καλή στολή της Γλώσσας ήταν το **φούντωμα**, το οποίο είχε διαφορές από την βόλτα. Ήταν μια άσπρη φουστάνα της οποίας το μάκρος έφτανε μέχρι το γόνατο και μερικές φορές πάνω από αυτό. Η φουστάνα είχε μέση και χωριζόταν σε δύο μέρη. Το κάτω που ήταν βολτιασμένο και το πανωκόρμι, που ήταν ανοιχτό στο στήθος για να φαίνεται το πουκάμισο. Κάτω από το φούντωμα φορούσαν τέσσερις φουστάνες από χασέ και στη μέση τη μαλλίνα, ένα φουστάνι μάλλινο που έφτιαχναν στον αργαλειό. Αυτή η μαλλίνα συνηθιζόταν στη Γλώσσα μόνο και γι' αυτό υπήρχε το δίστιχο:

Οι Γλωσσοπούλες
τις μαλλίνες βάζουν ούλες.

Γλώσσα Σκοπέλου. Φορεσιά "Φούντωμα".
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

Παρά το ότι το φούντωμα φοριόταν χωρίς μαλακόφ, φούντωνε πάρα πολύ και έτσι πήρε το όνομά του. Ακόμη από μέσα φορούσανε και δύο πουκάμισα, το εσωτερικό με στενά μανίκια και το εξωτερικό με φαρδιά και πιο κοντά. Και τα δύο είχαν κεντήματα και δαντέλες. Τα μανίκια του εξωτερικού πουκάμισου είχαν συνήθως μια στενή λουρίδα χρυσοκεντημένη και το ίδιο κέντημα είχε και ο γιακάς. Στο κεφάλι φορούσανε άσπρη ή χρωματιστή μαντήλα, που έδενε κόμπο στο λαιμό και τα άκρα της σκέπαζαν το μέρος του στήθους που φαίνονταν. Απαραίτητες ήταν και οι ψεύτικες κοτσίδες. Στα πόδια φορούσανε άσπρες ή ροζ κάλτσες και πασουμάκια κεντητά. Αυτή η φουστάνα της Γλώσσας και του Κλήματος, ήταν μια ενδυμασία κατάλληλη για χορούς και γιορτές. Στο συρτό, αυτό το φουστάνι χάριζε μια ιδιαίτερη χάρη με το λίκνισμα του κορμιού.

Γλωσσιώτικα χρυσοκεντημένα πασουμία (επάνω) και Σκοπελίτικες κοντούρες (κάτω).
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων του 2001.

Παρόμοια με το φούντωμα της Γλώσσας ήταν η σκοπελίτικη άσπρη φουστάνα, με την διαφορά όμως ότι δεν φούντωνε όπως η γλωσσιώτικη και ήταν αρκετά πιο μακριά. Το βόλτιασμα της φουστάνας έφτανε μέχρι τη μέση και το ντεκολτέ ήταν ημικυκλικό. Το εξωτερικό πουκάμισο ήταν ολοβρόχινο, με φαρδιά μανίκια και έκλεινε στο λαιμό, από όπου κρέμονταν δύο λεπτές κορδέλες ή τσάτσαρα, με ταιριαστό χρώμα με το μαντήλι του κεφαλιού. Σε αυτή την στολή είχαν και κεντητή ποδιά. Άσπρες κάλτσες και κεντητές γόβες συμπλήρωναν την άσπρη φουστάνα. Στην πλάτη κρέμονταν οι ψεύτικες κοτσίδες, δεμένες με μια κορδέλα. Αυτή την φορεσιά φορούσαν οι νέες αλλά και οι ώριμες παντρεμένες γυναίκες, σε γιορτές ή και τις Κυριακές στην εκκλησία.

Σκοπελίτισες. Φωτ. από το αρχείο της Κυριακής Δανηλίδου.

Η καθημερινή σκοπελίτικη φορεσιά είχε δύο μορφές, με πολύ μικρές διαφορές, την κυριακάτικη και τη συνηθισμένη καθημερινή, με την οποία έκαναν δουλειές και πήγαιναν στα κτήματα. Και οι δύο αποτελούνταν από μία φουστάνα πλισέ μέχρι τη μέση. Από εκεί σχηματιζόταν ένα άνοιγμα, που έφτανε μέχρι το στήθος και οι δύο πλευρές του φορέματος ενώνονταν με δύο κορδονάκια. Από αυτό το άνοιγμα φαινόταν το πουκάμισο, το οποίο αν και κουμπωμένο στο λαιμό, είχε ένα άνοιγμα κάθετο στη μέση. Το φόρεμα συγκρατούσαν από τους ώμους δύο στενές τράντες. Η κυριακάτικη φουστάνα ήταν πιο καλά βολτιασμένη και από καλύτερο ύφασμα και το πουκάμισο ήταν πιο όμορφα κεντημένο με τα φαρδιά μανίκια του να φτάνουν μέχρι τον αγκώνα. Στο κεφάλι έδεναν μαντήλι στα πλάγια και το χρώμα του ήταν συνήθως καφέ ή μεζ. Και σ' αυτή την φορεσιά η ποδιά ήταν στολίδι απαραίτητο. Το χρώμα της φουστάνας ήταν από το βαθύ μπλε, ως το ανοιχτό θαλασσί. Η χειμωνιάτικη φουστάνα και το πουκάμισο ήταν πιο χοντρά, ενώ η καλοκαιρινή ήταν από πιο ελαφρύ ύφασμα.

Η καθημερινή γλωσσώτικη φορεσιά είχε μικρότερο άνοιγμα στο πανωκόρμι από τη σκοπελίτικη. Ακόμη είχε μικρότερο μάκρος και ήταν πάντοτε εμπριμέ. Το σάλιο που φορούσαν ήταν πλεκτό, όχι υφαντό. Οι χήρες της Γλώσσας φορούσαν σκούρο εμπριμέ φουστάνι με σκούρο πουκάμισο και μαύρο μαντήλι. Αυτή η φορεσιά ήταν πολύ ελαφριά και πρακτική σαν φόρεμα.

Η νέα κοπέλα στη Σκόπελο άρχισε να φοράει τις φουστάνες, όταν τέλειωνε το σχολείο. Όταν πήγαινε στην εκκλησία, φορούσε μπλε φουστάνα με βόλτες, ωραία χρωματιστή ποδιά, συνήθως γαλάζια, ανοιχτόχρωμη μαντίλα, άσπρο ολοβρόχινο κεντημένο πουκάμισο στο άνοιγμα του στήθους και στα μανίκια, τα δε μαλλιά της ήταν πλεγμένα σε πλεξούδες που οι άκρες τους στολίζονταν με κορδέλες κόκκινες,

ροζ, μπλε. Ανάλογο χρώμα είχε και το τσάτσαρο που στόλιζε το στήθος. Στα πόδια φορούσε άσπρες κάλτσες και μαύρες παντόφλες ή πασούμια.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, οι σκοπελίτισες από μικρές άρχιζαν να ετοιμάζουν τα ρούχα της προίκας τους και ιδίως τις γιορτινές φορεσιές, οι οποίες αποτελούνταν από πολλά κομμάτια, ήταν πολυκεντημένες και πολύ ακριβές. Για τη νυφική και τις άλλες καλές φορεσιές, υπήρχαν ειδικές ράφτρες και ειδικές κεντήστρες που τις κατασκεύαζαν, για όσες είχαν την οικονομική άνεση να πληρώσουν.

Το ύφασμα με τα υφαντά κεντήματα που έφερναν οι παλιοί σκοπελίτες ναυτικοί από το Ταϊγάνι της Ρωσίας, οι σκοπελίτισες το πλισάριζαν και το έκαναν νυφική φουστάνα. Αργότερα στα μέσα του 19^{ου} αι., ξεσήκωσαν το σχέδιο και το κέντησα πάνω σε μαύρο ύφασμα. Λέγεται ότι η πρώτη που το πέτυχε ήταν η **μανού** της Χρυσούλας Καραπετσάνη, το Χρυσαφώ Κασσανδριανού. Μετά από πολλές δοκιμές, η απόπειρα αυτή πέτυχε και το σχέδιο παρέμεινε το ίδιο με πολύ μικρές αλλαγές. Το σχέδιο με τις γλάστρες συνεχίστηκε, αλλά υπάρχουν κάποιες διαφορές από κεντήστρα σε κεντήστρα. Αλλού οι γλάστρες είναι πιο μικρές και πυκνές, αλλού είναι μεγάλες και αραιές. Ακόμη υπάρχουν και κάποιες διαφορές στις αποχρώσεις. Αλλού έχουμε ζωηρό κόκκινο και αλλού βυσσινί.

Τα κεντήματα αυτά τα έφτιαχναν σε μεγάλα τελάρα και με ένα κομμάτι σαπουνί σχεδιάζαν τα σχέδια πάνω στο ύφασμα. Μετά το κεντούσαν με βροχό (μετάξι), που το επεξεργάζονταν στο νησί. Η βαφή των χρωμάτων γινόταν από τη κεντήστρα. Το κάτω μέρος της στόφας, κεντιόταν σε μεγάλα κομμάτια σε ειδικά τελάρα και μετά τα έραβαν. Μετά το κέντημα γινόταν το πλισάρισμα από μέσα, με καλάμια και καρφίτσες. Έβρεχαν το ύφασμα, το έβαζαν μέσα σε κόλλα (κουρκούτι) και το άπλωναν να στεγνώσει. Έτσι έμεναν οι πιέτες για πολλά χρόνια.

Εκτός από τη Χρυσαφώ Κασσανδριανού άλλες γνωστές κεντήστρες της νυφικής στολής ήταν η Ελένη Αμερικάνου, η Σινιορίτσα Κουτρούλη, η Σινιορίτσα Ευσταθίου, η Χαρίκλεια Χατζή.

Υπήρχαν όμως και οι κεντήστρες που κεντούσαν τις παντόφλες και τα πασούμια. Στη Σκόπελο υπήρχαν πιο λίγες κεντήστρες παντοφλών και πασουμιών, από την Γλώσσα. Οι γλωσσώτισες ήταν περισσότερες, είχαν την φήμη ότι ήταν οι καλύτερες και είχαν μεγαλύτερη ποικιλία σχεδίων. Συνέβαινε αυτό γιατί εκεί τα κεντητά πασούμια, παντόφλες και γόβες συνηθίζονταν περισσότερο. Τα πασούμια σκέπαζαν μεγαλύτερο μέρος του ποδιού, ήταν ωραιότερα αλλά και παλαιότερα. Διάσημη κεντήστρα πασουμιών ήταν η Κατίνα Στεφάνου. Περίφημες κεντήστρες ήταν και η Αλεξάνδρα Μπερτάνη και η κόρη της η Τασούλα Καλλιανού.

Τα υφάσματα για τα εξαρτήματα των φορεσιών, τα ύφαιναν οι γυναίκες στους δικούς τους αργαλειούς. Τα εξαρτήματα της νυφικής στολής που ύφαιναν οι παλιές υφάντρες, είναι πραγματικά αριστουργήματα. Στον αργαλειό κατασκεύαζαν και τα περίφημα ανατουράλια, τα ολοβρόχινα πουκάμισα με τη χρυσή δαντέλα. Γνωστές υφάντρες της Σκοπέλου ήταν η Ουρανία Βούλγαρη, η Ουρανία Τζοβελίνα, η Μαριγώ Καζή.

Στη σκοπελίτικη φορεσιά άλλο ένα χαρακτηριστικό είναι ότι διατήρησε και το μακρύ και το κοντό φουστάνι.

Όλος αυτός ο πλούτος και η ποικιλία των φορεσιών της Σκοπέλου, ήταν αποτέλεσμα των νέων ιδεών που έφερναν οι Σκοπελίτες ναυτικοί που γύριζαν όλο τον κόσμο.

Νυφική φορεσιά Σκοπέλου.
Φωτ. από το ημερολόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων Βόλου του 1994.

2.5 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ

Η Αλόνησος, πολύ κοντά με τη Σκόπελο, δέχτηκε επιρροές από την γείτονα της, αλλά κράτησε και τις δικές της ιδιαιτερότητες. Και στην Αλόνησο η νυφική, ήταν η πιο εντυπωσιακή φορεσιά και μοιάζει πολύ με της Σκοπέλου, έχει όμως κάποιες μικρές διαφορές. Τα βασικά κομμάτια ήταν ίδια. Εξωτερικά είχαν τις διαφορές. Στα χέρια δεν φορούσαν γάντια. Στόλιζαν διαφορετικά το κεφάλι, με κύρια αλλαγή τα διαφορετικά τσιτσάκια. Αρκετές γυναίκες στο κεφάλι δεν είχαν τον αέρα, αλλά καρφίτσωναν ένα μαντήλι. Το τσάτσαρο συχνά είχε κόκκινο χτυπητό χρώμα και το φορούσαν όχι στη μέση του στήθους, αλλά προς την πλευρά της καρδιάς. Επίσης η κολαΐνα είχε σχήμα στρόγγυλο και την τοποθετούσαν πάνω από το γιακά του μπαμπουκλιού. Μερικές φορές είχε δύο σειρές χρυσών κεντημάτων ή είχε το κάτω μέρος της κεντημένο και στο υπόλοιπο φαινόταν το βελούδο. Στα πόδια φορούσαν κεντημένα παπούμια. Πολύ παλιά φορούσαν στην Αλόνησο κοντούρες. Ακόμη σε μερικές στόφες το ποδογύρι ήταν αρκετά πιο στενό.

Τις Αλοννησιώτικες φορεσιές τις κεντούσαν στη Σκόπελο. Στην Αλόνησο δεν υπήρχαν κεντήστρες ούτε τα παλιά χρόνια. Οι γυναίκες του νησιού πήγαιναν στη Σκόπελο και τις έπαιρναν μέτρα για τη στόφα και το μπαμπουκλί.

Η δεύτερη καλή φορεσιά της Αλοννήσου όπως και της Σκοπέλου, ήταν η άσπρη βόλτα. Στην Αλόνησο την άσπρη βόλτα ή άσπρο κολοβόλι, όπως συνήθως την ονόμαζαν, πολλές φορές την φορούσαν και στο γάμο τους, όταν δεν είχαν οικονομική δυνατότητα να φτιάξουν την κεντημένη νυφική στόφα. Μετά την φορούσαν σε όλες τις επίσημες εμφανίσεις. Φοριόταν με βυσσινί ή συνήθως με γαλάζιο μπαμπουκλί και τούλι στο κεφάλι, καθώς και κεντητά παπούμια.

Την μαύρη βόλτα της Σκοπέλου στην Αλόνησο πολύ λίγες την είχαν. Δεν την συνήθιζαν.

Το μόρκο όμως το φορούσαν πολύ στην Αλόνησο, σαν επίσημη φορεσιά. Χαρακτηριστική διαφορά από το μόρκο της Σκοπέλου ήταν, ότι την κολαΐνα την τοποθετούσαν πάνω από το μπαμπουκλί και έμοιαζε σαν σαλιάρα, ενώ στη Σκόπελο έδενε με το μπαμπουκλί.

Άλλη καλή φορεσιά ήταν η άσπρη φουστάνα. Η αλοννησιώτικη άσπρη φουστάνα ήταν όπως η σκοπελίτικη, αλλά διέφερε στο στόλισμα του κεφαλιού. Στο κεφάλι εκτός από το μαντήλι, ροζ, θαλασσί ή εμπριμέ, είχαν και άλλη διακόσμηση από μπιρμπίλες και χαντρίτσες. *Τα τελευταία χρόνια, λέει η Αλοννήσια Διασιμώ Στροφυλιώτη, που διατηρεί όλες τις στολές, οι γυναίκες δεν φορούν τις άσπρες φουστάνες, αλλά τις χάλασαν και φορούν τις Κυριακές τη συνηθισμένη καθημερινή στολή.*¹⁰ Την άσπρη φουστάνα φορούσαν οι νέες αλλά και οι ώριμες παντρεμένες γυναίκες της Αλοννήσου τις Κυριακές στην εκκλησία και σε γιορτές.

Η καθημερινή φορεσιά της Αλοννήσου, μοιάζει περισσότερο με τη φορεσιά της Γλώσσας. Ήταν και αυτή εμπριμέ. Στο μάκρος όμως ήταν όπως της Σκοπέλου. Το

¹⁰ Α. Σάμψων, Η ΛΑΪΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΚΑΙ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ, Αρχ. Θεσσαλικών Μελετών, ΑΘΗΝΑ 1976, σ. 119.

πανωκόρμι της είχε άνοιγμα ωσειδές και έδενε με ένα μοναδικό σχοινάκι. Είχαν καλύτερες φουστάνες για την Κυριακή και πιο δεύτερες για κάθε μέρα. Φορούσαν συνήθως δύο κεντημένα πουκάμισα, ένα κοντότερο από μέσα και ένα φαρδύτερο από έξω. Τα πασούμια ήταν συνήθως έτοιμα και σπανίως κεντημένα στο χέρι. Στην Αλόνησο οι κάλτσες της δουλειάς δεν είχαν μύτη και φτέρνα. Το μαντήλι ήταν εμπριμέ ή μονόχρωμο. Επίσης η μακριά ποδιά και οι κοτσίδες ήταν απαραίτητες. Ακόμη και σήμερα, από τις πολύ ηλικιωμένες, φοριέται η καθημερινή φορεσιά στην Αλόνησο.

Γυναίκες από την Αλόνησο με καθημερινές φορεσιές, το 1957.
Φωτ. Ι. Παπαντωνίου.

Αλμυριώτισσα με τη γιορτινή φορεσιά.
Φωτ. από το βιβλίο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, "η ελληνική λαϊκή φορεσιά".

2.6 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΑΛΜΥΡΟΥ

Η ονομασία της γυναικείας παραδοσιακής φορεσιάς του Αλμυρού, είναι **αντερί**. Το αντερί πήρε το όνομά του από τα εξωτερικά ρούχα της φορεσιάς, που είναι το μανικίσιο και το σωμακάρδισιο αντερί. Όπως σε όλη την Ελλάδα έτσι και στον Αλμυρό η φορεσιά διακρινόταν σε νυφική, σε γιορτινή και σε καθημερινή. Τα μέρη της φορεσιάς και το σχέδιο των κομματιών που την αποτελούσαν ήταν ίδια. Διέφεραν όμως στα υλικά κατασκευής, στον πλούτο των κεντημάτων και στα κοσμήματα. Οι Αλμυριώτισσες φορούσαν για πρώτη φορά τη φορεσιά στην εφηβική ηλικία. Στην προίκα τους είχαν αρκετές φορεσιές, ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες της οικογένειας. Λέγεται ότι πού πλούσιες νύφες, είχαν και είκοσι πέντε φορεσιές. Μια ήταν νυφική, δύο πολύ απλές για τα γεράματα, δύο τρεις γιορτινές και οι υπόλοιπες καθημερινές. Υπάρχουν στον Αλμυρό οικογένειες, που διατηρούν αυθεντικές στολές ηλικίας 130-150 χρόνων, για τη διατήρηση της ιστορίας και της παράδοσης. Η φορεσιά αντερί, φοριόταν από το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα μέχρι και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, από τις γυναίκες του Αλμυρού, του Πτελεού, της Σούρπης, του Πλάτανου, του Κρόκιου, του Δρυμώνα, του Μαυρόλοφου, των Αγίων Θεοδώρων, της Βρύναινας, της Αγίας Τριάδας και σε μερικά χωριά των Φαρσάλων.

Τα αντεριά αποτελούνταν από κομμάτια που τα φορούσαν με την παρακάτω σειρά. Πρώτα φορούσαν το άσπρο χασεδένιο πουκάμισο, το οποίο λεγόταν και μέσα πουκάμισο, διότι έμπαινε κάτω από τα άλλα τα καλά μεταξωτά. Πάνω από αυτό έβαζαν το νυφικό, το οποίο ήταν φτιαγμένο από μετάξι πρώτης ποιότητας και ήταν πολύ λεπτό και διαφανές. Το γιορτινό, η ασπρούδα για τις νεοπαντρεμένες, ήταν της ίδιας ποιότητας με το νυφικό. Οι παντρεμένες, μεγαλύτερης ηλικίας, έφτιαχναν το γιορτινό τους πουκάμισο από μετάξι δεύτερης ποιότητας, χοντρό, με χοντρές κλωστές σε ίσες αποστάσεις από το στημόνι και λεγόταν **ουβγιαστό**. Το νυφικό, το γιορτινό (ασπρούδα ή ουβγιαστό) πουκάμισο, στολίζονταν στις ενώσεις των μανικιών και στο ύψος του τραχήλου, με άσπρη δαντέλα. Στο ποδόγυρο και στο γύρο στο άκρο των μανικιών, ήταν στολισμένο με χρυσή δαντέλα που λεγόταν **συρμοθηλία**. Την συρμοθηλία την έφτιαχναν οι ίδιες οι Αλμυριώτισσες.

Ουβγιαστό μεταξωτό πουκάμισο με μπιμπίλες.

Πολλές φορές οι νύφες και οι νιόπαντρες φορούσαν δύο και τρία μισοφόρια, κάτω από το μέσα πουκάμισο, για να φουσκώνει και να στέκει ακόμα καλύτερα το εξωτερικό.

Για το καθημερινό πουκάμισο, χρειάζονταν οι γυναίκες 6μ. ύφασμα που μόνες τους ετοίμαζαν. Καλλιεργούσαν το μπαμπάκι, έφτιαχναν το νήμα, το ύφαιναν και το έβαφαν συνήθως γαλάζιο σκούρο. Η μάννα, ένα κομμάτι ύφασμα – μήκος 2.60μ.σε όλο το φάρδος του υφάσματος 0.43 μ.- διπλωμένο στα δύο στο μήκος, σχηματίζει την πλάτη και το μπροστινό, χωρίς ραφή στους ώμους. Στη μία όψη – από το δίπλωμα και κάτω – ένα στρόγγυλο άνοιγμα σχηματίζει το λαιμό που κλείνει μ' ένα κουμπί και ένα κατακόρυφο κόψιμο στο κέντρο, την τραχηλιά, ως κάτω από τη μέση – 0.38 μ.. Για να γίνει φαρδύ, να φουντώνει το πουκάμισο προς τα κάτω, έχει σε κάθε πλάι ένα λοξό κομμάτι ύφασμα – μήκος 1μ. και φάρδος 0,05 μ. στη μασχάλη και 0,42 μ. στον ποδόγυρο – το λαγκιόλι. Κάθετα στο κορμί ράβανε τα μακριά και φαρδιά – μήκος 0,45 μ. και φάρδος ενάμιση φύλλο υφάσματος 0,54 μ. – μανίκια. Το καθημερινό πουκάμισο ήταν κεντημένο με λίγη σταυροβελονιά στην τραχηλιά, στα μανίκια και στο ποδόγυρο.¹¹

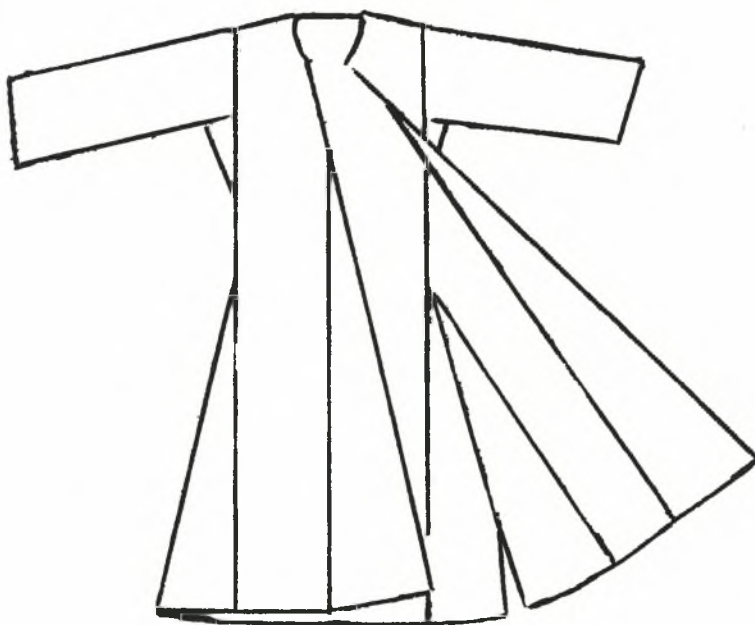
Ζαφορί μεταξωτό πουκάμισο Αλμυρού.
Φωτ. από το βιβλίο της Αγγελ. Χατζημιχάλη, η ελληνική λαϊκή φορεσια.

¹¹ Βλ. Αγγελική Χατζημιχάλη, η ελληνική λαϊκή φορεσια, Μουσείο Μπενάκη, ΜΕΛΙΣΣΑ, τομ. Β. σ. 61.

Κρεμεζί μεταξωτό πουκάμισο Αλμυρού.
Φωτ. από το βιβλίο της Αγγελ. Χατζημιχάλη, η ελληνική λαϊκή φορεσιά.

Πάνω από το πουκάμισο φορούσαν το **μανικίσιο αντερί**. Το νυφικό μανικίσιο αντερί ήταν άσπρο με κίτρινες ρίγες, μεταξωτό και το ύφασμα το αγόραζαν από την Αίγυπτο ή την Πόλη, γι' αυτό λεγότανε και **πολίτικο**. Το χρώμα για τα γιορτινά δεν ήταν συγκεκριμένο, οι συνδυασμοί ήταν πάρα πολλοί και το ύφασμα το ύφαιναν μόνες τους οι γυναίκες, με μετάξι από την Αγιά, γι' αυτό λεγότανε και **αγιώτικα αντεριά**. Το μανικίσιο αντερί το ράβανε οι γυναίκες και έφτανε το μάκρος του λίγο κάτω από τα γόνατα. Από ένα μονοκόμματο ίσιο φύλλο, διπλωμένο στα δύο, αποτελείτο η πλάτη και το μπροστινό, το οποίο ήταν κατακόρυφα κομμένο στο κέντρο. Στο άνοιγμα αυτό έραβαν δύο λοξά κομμάτια ύφασμα, μήκους 0,73 μ. και πλάτους 0,22 μ. στο ποδόγυρο, το καθένα. Έτσι πλάταιναν το κάτω μέρος και σταύρωνε και έκλεινε το αντερί με τα λεγόμενα φτερούγια που στο κάτω μέρος είχαν σχήμα τριγώνου. Ένωσαν την πλάτη με τα μπροστινά, ως τη μέση, με τέσσερα μικρά λοξά φύλλα, δύο από κάθε πλευρά, μήκους 0,18 μ. και φάρδος 0,09 μ. κάτω από τη μασχάλη και 0,07 μ. στη μέση. Με αυτό τον τρόπο γινόταν καλή εφαρμογή στο σώμα ως τη μέση. Από τη μέση και κάτω με άλλα τέσσερα λοξά φύλλα, μήκους 0,60 μ. και φάρδος 0,07 μ. στη μέση και 0,22 μ. στο ποδόγυρο, τα λαγκιόλια δύο από κάθε πλευρά, έδιναν το φάρδος που χρειαζόταν το αντερί. Στη δεξιά πλαϊνή ραφή, λίγο κάτω από τη μέση, άφηναν ένα άνοιγμα για την τσέπη. Στον ποδόγυρο, στις πλαϊνές ραφές 0,18 μ. προς τα επάνω, άφηναν άραφτα τα λαγκιόλια, για να είναι πιο άνετο το αντερί στο περπάτημα.

Αντερί μανικίσιο

Το μανικίσιο αντερί το φοδράριζαν με μπαμπακερό ύφασμα, βαμμένο και υφασμένο από τις γυναίκες, σε αντίθετο χρώμα από το εξωτερικό χρώμα του. Ανάμεσα στο ύφασμα και τη φόδρα, έραβαν πάντα ένα λεπτό στρώμα μπαμπάκι, το **μαχλίτσι**, το οποίο στερέωναν με γαζιά και πατητή βελονιά στο χέρι. Αυτό το έκαναν για να είναι ζεστό και να στέκει. Το μαχλίτσι στερέωναν ολόγυρα στον ποδόγυρο με τριπλό γαζί και άκρη, άκρη σε όλο το μπροστινό με διπλό γαζί. Στο κέντρο της πλάτης, κατακόρυφα, κάνανε τριπλό γαζί και σε απόσταση 0,10 μ. από αυτό, δεξιά και αριστερά, κάνανε διπλό γαζί. Τα γαζιά είχαν απόσταση 0,01 μ. περίπου το ένα από το άλλο και συμπληρώνονταν με βελονιά πατητή στο χέρι κάθε τρεις ή τέσσερις ρίγες.

Κάθετα στον κορμό ήταν ραμμένα τα μανίκια. Ήταν μακριά 0,62 μ. και πλατιά 0,32 μ. και από τον αγκώνα έως τον καρπό ήταν ελεύθερα, άραφτα. Εσωτερικά ήταν φοδραρισμένα με μεταξωτό ύφασμα, διαφόρων χρωμάτων, με σχέδιο κλαδωτό. Το άραφτο τμήμα το αναδίπλωναν προς τα επάνω, και σχημάτιζαν τα **καπακλίκια**, τα οποία στερεώναν στα μανίκια, κάτω από τους ώμους με ασημένιους **τοκάδες**, δηλαδή γάντζους με πουλί ή δικέφαλο αητό στην όψη. Στόλιζαν το μανικίσιο αντερί, με μεταξωτό χρυσοκέντημα από χρυσαφί γαϊτάνι και σειρήτι, τη συρμοθηλιά, ολόγυρα στο στήθος, στα φτερούγια, κάτω στο τριγωνικό τους τμήμα και στα καπακλίκια ολόγυρα στο κλαδωτό μεταξωτό με απλή συρμοθηλιά. Για περισσότερο στολισμό βάζανε στις άκρες, στο στρίφωμα του λαιμού, στο κατακόρυφο άνοιγμα και στον ποδόγυρο, κόκκινο σκούρο γαϊτάνι. Στη μέση έκλειναν το αντερί με ένα ή δύο θηλυκωτάρια.

Μανικίσιο αντερί.

Φωτ. από το βιβλίο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, "η ελληνική λαϊκή φορεσιά".

Τα καπακλίκια όπως γύριζαν προς τα πάνω και στερεώνονταν με τους τοκάδες και τα θηλυκωτάρια που συγκρατούσαν το αντερί στη μέση, έδιναν χάρη, ομορφιά και αρχοντιά στη φορεσιά.

Το **σωκαρδίσιο** αντερί, είναι το χωρίς μανίκια αντερί, το οποίο φορούσαν οι γυναίκες πάνω από το μανικίσιο. Ήταν σε ίδια ποιότητα με το μανικίσιο, αλλά σε διαφορετικό χρώμα ύφασμα και κοντύτερο 0,02 μ.. Το νυφικό ήταν πράσινο με

μαύρες ρίγες. Το σχέδιο ήταν ίδιο και ήταν και αυτό δουλεμένο με μαχλίτσι. Στο άνοιγμα της μασχάλης είχε για τέλειωμα μαύρο ή κόκκινο γαϊτάνι και στα φτερούγια συρμοθηλιά.

Σωκαρδίσιο αντερί.

Το αντερί σωκαρδίσιο.

Φωτ. από το βιβλίο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, "η ελληνική λαϊκή φορεσιά".

Τις καθημερινές οι Αλμυριώτισσες, φορούσαν μόνο το σωμακάρδισιο αντερί πάνω από το γαλάζιο πουκάμισο. Το ύφασμα από αυτό το αντερί ήταν από πιο πρόχειρο ύφασμα, το πέλες. Όταν οι γυναίκες δούλευαν είχαν ανασκουμπωμένα τα φτερούγια του σωμακάρδισιου αντερί, ενώ όταν έβγαιναν έξω τα ρίχνανε πάντα κάτω.

Η ποδιά ήταν μαύρη μάλλινη ή μεταξωτή κλαδωτή. Την έραβαν και την κεντούσαν οι γυναίκες. Την αποτελούσαν τρία φύλλα. Το μεσαίο, ένα ίσιο φύλλο, μήκους 0,68 μ. και φάρδους 0,27 μ. Τα δύο πλαϊνά ήταν λοξά, τα λεγόμενα λαγκιόλια, ένα δεξιά και ένα αριστερά, με φάρδος 0,05 μ. στη μέση και 0,15 μ. στον ποδόγυρο. Στο κεντρικό φύλλο κεντούσαν διάφορα σχέδια. Για να τα κεντήσουν βάζανε πάντα στην πίσω όψη του υφάσματος, ένα χοντρό χαρτί που το στερέωναν μαζί με το ύφασμα όσο κεντούσαν, για να στέκει το κέντημα και η ποδιά. Το κέντημα αυτό το ονόμαζαν κλάρες με τα πουλάκια, γιατί στο επάνω μέρος του ακουμπούσαν δύο αντικριστά πουλάκια. Τα λαγκιόλια είναι και αυτά κεντημένα με ελαφρότερα σχέδια και την ίδια τεχνική. Οι ραφές της ποδιάς ήταν σκεπασμένες με πενταπλή ή εξαπλή σειρά χρυσά σειρήνια και συρμοθηλιά, όμοια με των αντεριών. Στο τέλειωμα κάτω και στα πλάγια είχε ίδια σειρήνια που κατέληγαν στα πλάγια στη μέση σε θηλιές. Η ποδιά ήταν πάντοτε φοδραρισμένη με πολύχρωμο ή ριγωτό μπαμπακερό αστάρι. Την ποδιά την φορούσαν στη μέση, πάνω από το μανικίσιο αντερί, με μια στενή ζώνη, φάρδους 0,03 μ., υφαντή με σκούρο κόκκινο και λίγο μαύρο μαλλί. Αυτή η ζώνη είχε στην κάθε άκρη της ένα κουμπί για να μπαίνει στις θηλιές της ποδιάς.

Ποδιά Αλμυρού.

Φωτ. από το βιβλίο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, "η ελληνική λαϊκή φορεσιά".

Πάνω από την ποδιά έμπαινε ζώνη με φάρδος δύο δάχτυλα και στολισμένη με διπλά ίσια γαζιά στις άκρες και ελικοειδή στο κέντρο. Έκλεινε μπροστά με πολύ μεγάλα, συνήθως, στρόγγυλα θηλυκωτάρια.

Θηλυκωτάρια ζώνης Αλμυριώτισσας.
Φωτ. της Αγγελικής Χατζημιχάλη.

Η **καλαμάτα** ήταν ένα κόκκινο, μεταξωτό, τετράγωνο μαντήλι με κρόσια ολόγυρα, το οποίο έβαζαν στα θηλυκωτάρια και άφηναν τα κρόσια να πέφτουν προς τα έξω. Όταν δεν είχαν θηλυκωτάρια, δένανε ολόγυρα στη μέση ένα άσπρο ή κόκκινο μαντήλι με μια θηλειά μπροστά.

Αλμυριώτισσα με τα μεγάλα θηλυκωτάρια και την καλαμάτα ανάμεσα τους.
Φωτ. Αγγελικής Χατζημιχάλη.

Φορούσαν στα πόδια, δύο ζευγάρια κάλτσες. Οι εσωτερικές ήταν πλεγμένες με νήμα στο χέρι, ενώ οι εξωτερικές ήταν πιο λεπτές, συνήθως αγοραστές. Το χρώμα τους ήταν

άσπρο. Τα παπούτσια της τελευταίας περιόδου, ήταν από μαύρο λουστρίνι, δετά, με πέτσινο τακούνι.

Τα μαλιά τους σγουρά ή ίσια, τα πλέκανε μια κόσια, που τέλειωνε σε φούντα. Τις καλές μέρες στόλιζαν παλιότερα τις κόσες με την **κοσίδα** και αργότερα στη θέση της βάζανε ένα μεγάλο φιόγκο από πολύχρωμες μεταξωτές κορδέλες.

Η κοσίδα με τις φούντες .
Φωτ. της Αγγελικής Χατζημιχάλη.

Την κοσίδα πλέκανε με τα μαλλιά τους και άφηναν να πέφτει ελεύθερα ως το στρίφωμα του αντεριού.

Στο κεφάλι έδεναν το τσεμπέρι και από πάνω το μαντήλι. Το τσεμπέρι ήταν τετράγωνο και στις τέσσερις γωνίες είχε σταμπωτά σχέδια. Το χρώμα του ήταν μαύρο ή καφέ σκούρο. Το δίπλωναν τριγωνικά και στόλιζαν το κέντρο της μεγάλης πλευράς του τριγώνου, στο σημείο που ακουμπά στο μέτωπο, με μπιμπίλα πλεγμένη στο χέρι, με κίτρινο μετάξι σε ποικίλα σχέδια. Τις άκρες του τσεμπεριού τις σταύρωναν κάτω από το σαγόνι και τις έδεναν πίσω στον αυχένα. Πάνω από το τσεμπέρι έβαζαν το άσπρο μαντήλι ή μπαμπακέλα, όπως το ονόμαζαν, ή το κίτρινο μαντήλι με τα σταμπωτά κλαδιά και λουλούδια. Τα μαντήλια είχαν ολόγυρα πλεγμένη με τη βελόνα μεταξωτή μπιμπίλα. Αυτά τα μαντήλια τα φορούσαν οι νιές, οι νύφες, οι νιόπαντρες. Οι ηλικιωμένες φορούσαν μελιτζανί μαντήλι, ενώ στο πένθος φορούσαν όλες μαύρο. Το μαντήλι το δίπλωναν τριγωνικά και το ρίχνανε πίσω από τη μπιμπίλα του τσεμπεριού και το στερέωναν στην κορυφή του κεφαλιού με μια καρφίτσα. Τις άκρες του τις άφηναν, στους γάμους και στα πανηγύρια, οι νέες, οι νύφες και οι νιόπαντρες, να πέφτουν μπρος και τις στερέωναν στο αντερί. Άλλες φορές τις σταύρωναν κάτω από το σαγόνι και τις ρίχνανε ελεύθερα στην πλάτη. Οι ηλικιωμένες σταύρωναν πάντα τις άκρες του μελιτζανιού μαντηλιού τους, κάτω από το σαγόνι, τις ανέβαζαν πίσω και τις δένανε θηλιά, λίγο χαμηλότερα από την κορυφή του κεφαλιού.

Η Αλμυριώτισσα δεν φορούσε πολλά κοσμήματα, αλλά όσα φορούσε ήταν πολύ λεπτοδουλεμένα από ντόπιους χρυσοκούς. Τα ασημένια ή μαλαμοκαπνισμένα θηλυκωτάρια της ζώνης, είναι από τα μεγαλύτερα που συναντάμε στις ελληνικές φορεσιές. Έχουν χτυπητό ή συρματερό, συνήθως ελικοειδή διάκοσμο, πολύ λεπτά επεξεργασμένο.

Άσπρη μπαπακέλα.
Φωτ. της Αγγελικής Μαυρομιχάλη.

Πόρπη Αλμυριώτισσας .
Φωτ. της Αγγελικής Χατζημιχάλη.

Συρματερές καρφίτσες Αλμυρού.
Φωτ. της Αγγελικής Χατζημιχάλη.

Φορούσαν καρφίτσα μαλαμοκαπνισμένη, συνήθως σε τριγωνικό σχήμα και τρία ή τέσσερα φλουριά να κρέμονται στο κάτω μέρος. Την έβαζαν στο πουκάμισο στο ύψος του στήθους. Κάτω από την καρφίτσα βάζανε το κοπιτσάρι και σκέπαζαν την κόπιτσα που έκλεινε το μανικίσιο αντερί. Το κοπιτσάρι ήταν μια ασημένια πλάκα από όπου κρέμονταν πολλές σειρές μακριές αλυσίδες, που κατέληγαν στη μέση χωρισμένες σε δύο κόπτσες σε σχήμα αητού, καρδιάς, αμύγδαλου κ.λ.π.. Αυτές τις κόπτσες κάρφωναν δεξιά και αριστερά, ψηλότερα από το στήθος, στο μανικίσιο αντερί και το στόλιζαν.

Οι τοκάδες ήταν γάντζοι με ασημένια πουλιά ή δικέφαλο αητό στην όψη, που συγκρατούσαν τα μανίκια του αντεριού διπλωμένα.

Για να υφάνουν τα υφάσματα της φορεσιάς τους οι Αλμυριώτισσες, ετοίμαζαν μόνες τους τα νήματα. Έτρεφαν μεταξοσκώληκες και τα κουκούλια τα έδιναν σε ειδικούς για να επεξεργαστούν, τους ονομαζόμενους **σύρτηδες**. Το κουκούλι όταν ήταν έτοιμο, το ξεχώριζαν σε πρώτη και σε δεύτερη ποιότητα. Από την πρώτη ποιότητα την πιο καλή, υφαιναν την ασπρούδα, το καλό μεταξωτό πουκάμισο. Από το μετάξι της δεύτερης ποιότητας, υφαιναν υφάσματα για τα δεύτερα αντεριά, τα καθημερινά, τα Αλμυριώτικα. Με αυτό το νήμα υφαιναν και το ουβγιαστό πουκάμισο, το δεύτερο. Το ύφασμα για το νυφικό πουκάμισο συνήθως το αγόραζαν από την Αγιά, διότι εκείνη την εποχή παρήγαγε το πιο φίνο μεταξωτό ύφασμα.

Η Αλμυριώτικη γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά, είχε θαυμάσια κεντήματα, έργα των γυναικών, τα οποία έδιναν μια χαρούμενη, διακριτική ομορφιά στην φορεσιά.

Και το στήσιμο της στολής, το σχέδιο κάθε κομματιού της φορεσιάς, ήταν μελετημένο να χαρίζει χάρη αλλά και άνεση στη γυναίκα.

Αλμυριώτισσα
Φωτ. Κ. Γκουντάρα.

Αλμυριώτισσες στο χορό.
Φωτ. από το βιβλίο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, "η ελληνική λαϊκή φορεσιά".

Πόρπες ζώνης γυναικείας φορεσιά Αλμυρού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑ

Το μουσείο είναι οργανισμός που συλλέγει, συντηρεί και προβάλλει τα υλικά ίχνη των πολιτισμών. Ευθύνη λοιπόν του μουσείου είναι η τεκμηρίωση του υλικού του. Άρα μουσειακή τεκμηρίωση είναι η συγκέντρωση, οργάνωση, αρχειοθέτηση και διαχείριση των πληροφοριών που αφορούν τα αντικείμενα του μουσείου. Η μουσειακή τεκμηρίωση, είναι απαραίτητη, διότι περιγράφει τη συγκέντρωση και την αξιοποίηση της πληροφορίας που σχετίζεται με τα μουσειακά αντικείμενα. Στόχοι της μουσειακής τεκμηρίωσης σε γενικές γραμμές, μπορούμε να πούμε ότι είναι:

- α. Η ασφάλεια των αντικειμένων. Κατοχυρώνει το μουσείο την κυριότητα των συλλογών του και εγγυάται τον έλεγχο της σωστής συντήρησής τους.
- β. Ο έλεγχος και ευρετηριασμός των αντικειμένων. Δηλαδή εξασφαλίζει τις απαντήσεις σε ερωτήσεις όπως: πόσα και ποια αντικείμενα ανήκουν στο μουσείο, έχουν δανεισθεί, ποια η ακριβής θέση τους μέσα στο μουσείο (εκθεσιακοί ή αποθηκευτικοί χώροι), βρίσκονται σε έκθεση ή σε συντήρηση ή σε φωτογράφιση.
- γ. Η καταγραφή του ιστορικού κάθε αντικειμένου και η διάχυση της πολιτισμικής πληροφορίας που πηγάζει από τα αντικείμενα.

3.1 ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΦΟΡΕΣΙΩΝ

Περιγράφοντας στο Κεφ. 2, τις γυναικείες παραδοσιακές φορεσιές της Μαγνησίας, διαπιστώσαμε ότι υπάρχουν αρκετές συλλογές παραδοσιακών γυναικείων φορεσιών, οι οποίες ανήκουν σε ιδιώτες, σε κοινοτικά ή δημοτικά μουσεία και στο Λύκειο Ελληνίδων. Από μία μικρή επιτόπια έρευνα που κάναμε, δεν συναντήσαμε σε όλες δελτία τεκμηρίωσης. Για τον λόγο αυτό θα επιχειρήσουμε, σε αυτή την εργασία, να κάνουμε μία απόπειρα τεκμηρίωσης μιας αυθεντικής παραδοσιακής γυναικείας φορεσιάς, από τη Ζαγορά του Πηλίου, ελπίζοντας να βοηθήσουμε στην μελλοντική δημιουργία δελτίων τεκμηρίωσης, όλων των συλλογών παραδοσιακής φορεσιάς της Μαγνησίας.

Η μορφή, το σχήμα και το μέγεθος του δελτίου τεκμηρίωσης που χρησιμοποιεί ο κάθε φορέας, είναι απόφαση, που εξυπηρετεί τις δικές του ανάγκες, αλλά όλα τα δελτία τεκμηρίωσης ακολουθούν κάποιους διεθνείς, γενικούς κανόνες καταγραφής, που έχει καταγράψει και προτείνει το ICOM.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις γενικές αρχές, παραθέτουμε πιο κάτω ένα τρόπο τεκμηρίωσης, σαν πρόταση-παράδειγμα.

A. Βιβλίο εισαγωγής.

Η καταγραφή ενός αντικειμένου στο βιβλίο εισαγωγής μουσειακών αντικειμένων, πρέπει να περιέχει τουλάχιστον τα παρακάτω στοιχεία:

- 1) αριθμό αντικειμένου
- 2) ημερομηνία εισαγωγής
- 3) τόπο απόκτησης
- 4) τρόπο απόκτησης
- 5) όνομα αντικειμένου (χαρακτηρισμός)
- 6) περιγραφή αντικειμένου
- 7) θέση
- 8) ύλη
- 9) τεχνική / τεχνίτης
- 10) διαστάσεις
- 11) παρατηρήσεις

Να τονισθεί ότι ο αριθμός εισαγωγής, καταγράφεται και πάνω στο αντικείμενο, με τρόπο που το αντικείμενο να μην πάθει ζημιά. Στα υφασμάτινα αντικείμενα ράβουμε κορδελίτσα, πάνω στην οποία καταγράφουμε τον αριθμό. Σε αντικείμενα που αποτελούνται από πολλά κομμάτια, ο αριθμός καταγράφεται σε κάθε κομμάτι ξεχωριστά και συνοδεύεται ο αριθμός και με ένα γράμμα της αλφαβήτου ή ένα αριθμό εκθέτη (π.χ. πλήρης ενδυμασία Πηλίου, 235/1, 235/2, 235/3, κ.λ.π.).

B. Δελτίο τεκμηρίωσης

Και κάθε δελτίο τεκμηρίωσης πρέπει να περιέχει τουλάχιστον τα παρακάτω στοιχεία:

Φορέας: όνομα φορέα

Ταυτότητα αντικειμένου

- 1) είδος
- 2) τοπική ονομασία
- 3) αριθμό βιβλίου εισαγωγής
- 4) παλαιό αριθμό
- 5) θέμα
- 6) εθνολογική ομάδα
- 7) κατηγορία
- 8) αυθεντικότητα
- 9) περιγραφή
- 10) παρατηρήσεις

Κατασκευή

- 1) τόπο
- 2) χρόνο
- 3) διαστάσεις
- 4) τεχνική
- 5) τεχνίτη-κατασκευαστή
- 6) βάρος
- 7) ύλη

Θήκες

- 1) ήχου, 2) ταινίας, 3) σχεδίου, 4) διαφανειών, 5) αρνητικών...

Φάκελλοι

- 1) συντήρησης
- 2) τεχνικός

Θέση

- 1) αποθήκη
- 2) έκθεση

3) περιοδική έκθεση

Έρευνα

- 1) ερευνητής
- 2) χρόνος έρευνας
- 3) συντάκτης
- 4) χρόνος σύνταξης

Για λόγους ασφαλείας της καταγραφής και της αρχειοθέτησης των συλλογών, καλό είναι να διατηρούνται αντίγραφα ασφαλείας, τα οποία πρέπει να φυλάσσονται σε άλλο χώρο, από αυτόν που φυλάσσεται η συλλογή.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, θα δώσουμε ένα παράδειγμα τεκμηρίωσης, μιας γυναικείας παραδοσιακής φορεσιάς της Μαγνησίας.

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΝΥΦΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΑΓΟΡΑ ΠΗΛΙΟΥ

Το νυφικό που θα τεκμηριώσουμε ανήκει σε μία οικογένεια της Ζαγοράς Πηλίου, η οποία με μεγάλη προθυμία μας έδωσε όσα στοιχεία είχε και μας γνωστοποίησε την επιθυμία της να έχει ένα αντίγραφο αυτής της προσπάθειας. Φυσικά η επιθυμία της θα πραγματοποιηθεί.

A. Βιβλίο εισαγωγής:

Το αντικείμενο ανήκει σε ιδιώτη ο οποίος δεν έχει συλλογή, αλλά μόνο αυτή την παραδοσιακή ενδυμασία. Σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει βιβλίο εισαγωγής.

B. Δελτίο τεκμηρίωσης:

Ταυτότητα αντικειμένου

- 1) **ιδιοκτήτης:** οικογένεια Αντωνίου Γ. Θεμελή
- 2) **τόπος απόκτησης:** Ζαγορά Πηλίου
- 3) **τρόπος απόκτησης:** ο Αντώνης Θεμελής το κληρονόμησε από την μητέρα του Πηνελόπη Γ. Θεμελή, το γένος Μπαρούτα, η οποία το είχε κληρονομήσει από την μητέρα της Ελένη Αθ. Μπαρούτα, το γένος Γαρυφάλου, η οποία ήταν η πρώτη κάτοχος της στολής και την πρωτοφόρεσε για νυφικό στον γάμο της.
- 4) **είδος:** Γυναικείο φόρεμα
- 5) **τοπική ονομασία:** νυφικό
- 6) **θέμα:** παραδοσιακή φορεσιά
- 7) **εθνολογική ομάδα:** Ελληνικού χωριού, Ζαγοράς Πηλίου (κεφαλοχώρι)
- 8) **κατηγορία:** λαϊκή τέχνη
- 9) **αυθεντικότητα:** είναι γνήσια παλιά παραδοσιακή φορεσιά της Ζαγοράς
- 10) **περιγραφή:** σώζονται μόνο δύο κομμάτια, το φόρεμα και το κοντογούνι. Στο φόρεμα έχουν αλλάξει μόνο το ασπροκέντημα γύρω στο λαιμό και στο τέλειωμα των δύο μανικιών γύρω από τον καρπό. Η φόδρα εσωτερικά στη φούστα του φορέματος και στο εσωτερικό από το κοντογούνι διατηρείται σε άριστη κατάσταση από τότε που ράφτηκε το φόρεμα. Επίσης το ύφασμα και του φορέματος και από το κοντογούνι, διατηρείται σε άριστη κατάσταση. Οι κόψες του μπούστου του φορέματος έχουν σκουριάσει και πολύ σύντομα θα πρέπει να αλλάξουν.
- 11) **Παρατηρήσεις:** η φορεσιά φοριέται πλέον με μία καινούργια ζώνη, από σατέν και στο κεφάλι δένεται ένα καλεμκερί, σύγχρονης παραγωγής.

Κατασκευή

- 1) **τόπος:** Ζαγορά Πηλίου
- 2) **χρόνος:** Περίπου το 1850. Δεν υπάρχουν πληροφορίες που να αποδεικνύουν ακριβώς την χρονολογία, αλλά από υπολογισμούς της οικογένειας, καταλήγουν σε αυτή την χρονολογία.
- 3) **διαστάσεις:** η φορεσιά ήταν ραμμένη για πολύ λεπτή γυναίκα, μετρίου αναστήματος.
- 4) **τεχνική:** είναι ραμμένη στο χέρι.
- 5) **τεχνίτης, κατασκευαστής:** την έραψε μοδίστρα από την Ζαγορά, της οποίας το όνομα αγνοούν.
- 6) **ύλη:** είναι από ύφασμα, το οποίο έστειλε συγγενής της Ελένης Αθ. Μπαρούτα, από την Αίγυπτο και αυτή η ποιότητα του υφάσματος ονομάζονταν και ονομάζεται, ταφτάς και είναι χρώματος μωβ, πολύ σκούρου.

Το ύφασμα από το κοντογούνι, έχει μια πολύ μικρή διαφορά στο χρώμα από το ύφασμα του φορέματος.

Συντήρηση:

Από τις πληροφορίες που υπάρχουν, η στολή τα τελευταία χρόνια, έχει καθαριστεί σε καθαριστήριο του Βόλου και η τελευταία φορά που καθαρίστηκε σε καθαριστήριο ήταν τον Απρίλιο του 2003.

Θέση:

- 1) στην οικία της οικογένειας Αντωνίου και Ελένης Θεμελή μέχρι το τέλος του 2002.
- 2) στον Πολιτιστικό Σύλλογο της Ζαγοράς από τον Ιανουάριο του 2003.
- 3) Χρησιμοποιείται από τον χορευτικό όμιλο του πολιτιστικού συλλόγου της Ζαγοράς, την φορούσε συνήθως μία από τις κόρες της οικογένειας Αντωνίου Θεμελή και έχει παρουσιαστεί σε χορευτική εκδήλωση στο Λονδίνο της Αγγλίας. Δεν υπάρχουν όμως ακριβή στοιχεία για τις χρονολογίες και τα μέρη που παρουσιάστηκε η στολή σε σχετική χορευτική εκδήλωση.

Έρευνα;

- 1) ερευνητής: Βασιλική Σαμαρά Κραβαρίτου
- 2) χρόνος έρευνας: Απρίλης- Μάιος 2003
- 3) συντάκτης: Βασιλική Σαμαρά Κραβαρίτου

Για την σημερινή εικόνα της φορεσιάς κρίθηκε αναγκαία η φωτογράφιση της, στο χώρο που κατασκευάστηκε. Το κορίτσι που την φόρεσε για την φωτογράφιση είναι μέλος του χορευτικού συγκροτήματος της Ζαγοράς. Φωτογραφίες της στολής από παλαιότερα χρόνια μας πληροφόρησαν ότι υπάρχουν, αλλά εμείς δεν κατορθώσαμε να εντοπίσουμε.

Παλιό νυφικό από τη Ζαγορά Πηλίου
Φωτ. Β. Κραβαρίτου

Η πίσω όψη του νυφικού της Ζαγοράς Πηλίου
Φωτ. Β. Κραβαρίτου

Λεπτομέρεια του κεντήματος του μπούστου.
Φωτ. Β. Κραβαρίτου

Λεπτομέρεια της φόδρας του φορέματος και του κοντογούνι.
Φωτ. Β. Κραβαρίτου.

Το νυφικό με θέα στο Αιγαίο.
Φωτ. Β. Κραβαρίτου

Το φόρεμα χωρίς το κοντογούνι του νυφικού της Ζαγοράς του Πηλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η ενασχόληση μας με τις παραδοσιακές γυναικείες φορεσιές της Μαγνησίας, την περιγραφή τους και το παράδειγμα τεκμηρίωσής τους, μας δημιούργησαν την επιθυμία, για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας, να ασχοληθούμε και να προτείνουμε εκπαιδευτικά προγράμματα, που μπορούν να πραγματοποιηθούν, σε ένα μουσείο παραδοσιακών ενδυμασιών.

Πιστεύουμε σαν Μουσειοπαιδαγωγοί, ότι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα πρέπει, να απελευθερώνει το δυναμικό των παιδιών, να δημιουργεί κίνητρα εμφάνισης της δημιουργικότητάς τους, να οδηγεί μέσα από τον πειραματισμό και την ενεργητική συμμετοχή τους σε μια ευχάριστη κατάκτηση και βίωση γνώσης.

Το μουσείο, σαν χώρος ψυχαγωγίας, μάθησης, δημιουργίας, προσωπικής έκφρασης, θα γοητεύσει το παιδί και θα του δώσει την δυνατότητα, να καλλιεργήσει την αισθητική και πολιτιστική του ευαισθησία και να αντιληφθεί την ιστορικότητα των αντικειμένων και τα κοινωνικοπολιτικά πλαίσια, μέσα στα οποία δημιουργήθηκαν και υπήρξαν.

Για να επιτυχθούν τα παραπάνω, δεν αρκεί μια απλή επίσκεψη των παιδιών στο μουσείο ή έστω μια πολύ καλή ξενάγηση. Για να έχουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα, είναι απαραίτητο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τι είναι όμως ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα; Η Ζαμπέλ Μουρατιάν γράφει:

Είναι μια διαδικασία που επιδιώκει την εξοικείωση με το μουσείο, την ανάπτυξη των ικανοτήτων του κοινού και τον εφοδιασμό του με τρόπους για ανεξάρτητη μάθηση. Επίσης στηρίζεται σε ενεργητικές μεθόδους μάθησης. Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα συναρτάται με :

- Θεματική προσέγγιση (ο Καραγκιόζης, τα παραδοσιακά παιχνίδια).
- Την προσαρμογή στις ανάγκες και δυνατότητες του κοινού (παιδιά προσχολικής ηλικίας).
- Τη σύνδεση με το αναλυτικό πρόγραμμα (Ελληνική επανάσταση, η Ιλιάδα).
- Τις δυνατότητες και τους περιορισμούς του χώρου.

Με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, συνεχίζει η Ζαμπέλ Μουρατιάν, η αλλαγή της οπτικής, της χρήσης και της χρησιμότητας του μουσείου αποδεικνύεται μέσα από κάθε αίθουσα, κάθε έκθεμα, κάθε χρονολογική περίοδο, που μπορεί να είναι θέμα εκπαιδευτικού προγράμματος. Η αυτοτέλεια του κάθε προγράμματος αφήνει ανοιχτή την πύλη του μουσείου για πολλές επισκέψεις, με διαφορετικό στλοχο, επιτρέπει την έρευνα, τη μελέτη, τη συνεργασία και συντελεί στη διαμόρφωση μιας ευχάριστης εμπειρίας που μπορεί να αποτελεί η επίσκεψη στο μουσείο.¹²

Αυτά όμως τα εκπαιδευτικά προγράμματα για να πετύχουν, χρειάζονται χρόνο, ειδικό προσωπικό (Μουσειοπαιδαγωγούς) και εργαστήρια κατάλληλα εξοπλισμένα.

¹² Περ. Λέσχη των εκπαιδευτικών, τ. 33, εκδ. Πατάκη.

Η πρωτοτυπία τους, οι διαφορετικές δραστηριότητες από μουσείο σε μουσείο και η συνεχής προσαρμογή τους στις ανάγκες της εποχής και των νέων παιδιών, θα διασφαλίσουν την αξιοπιστία τους και το μέλλον τους. Η επανάληψη των ίδιων δράσεων με μικρές παραλλαγές, δεν ξεφεύγει από την παρατηρητικότητα των παιδιών και όταν συμβαίνει αντιδρούν με αδιαφορία και άρνηση συμμετοχής.

Ψυχή όμως και κύριος συντελεστής της επιτυχίας αυτών των προγραμμάτων, πιστεύουμε ότι είναι ο άνθρωπος που τα ερμηνεύει στα παιδιά. Δεν αρκεί να είναι πολύ καλά εκπαιδευμένος. Χρειάζεται να πιστεύει σ' αυτό που κάνει και να το κάνει με κατάθεση ψυχής. Τότε και η πιο απλή δραστηριότητα, δίνει στα παιδιά φτερά και απογειώνονται σε ένα άλλο κόσμο, όπου τους δίνεται η δυνατότητα να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν και να αισθανθούν την αδιάκοπη συνέχεια του πολιτισμού.

4.1 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που προτείνουμε, απευθύνονται σε παιδιά της Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου.

Σκοπός των προγραμμάτων: Να γνωρίσουν, να κατανοήσουν και να αγαπήσουν την λαογραφική, πολιτιστική κληρονομιά της χώρας μας, τα παιδιά μας.

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν την λαϊκή τέχνη
- Να αρχίσουν να διαμορφώνουν τη δική τους αισθητική.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες παραδοσιακές.
- Να μάθουν να δημιουργούν ομαδικά και να ολοκληρώνουν ένα κοινό έργο.
- Να μάθουν να παρατηρούν και να συγκρίνουν.
- Να ευαισθητοποιηθούν ως προς την ανάγκη προσφοράς στα κοινά.

Οργανωτικές ενέργειες:

- Ενημέρωση των εκπαιδευτικών, πριν την επίσκεψη, με ενημερωτικό έντυπο για τον σκοπό, τους στόχους και το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
- Προετοιμασία των παιδιών από τους εκπαιδευτικούς, για την επίσκεψη και τα εκπαιδευτικά προγράμματα του μουσείου.
- Εφοδιασμός του εργαστηρίου του μουσείου:
 - α) με ειδικούς εκπαιδευτές που θα διδάξουν τις δεξιότητες
 - β) με εξοπλισμό και υλικά για να λειτουργήσουν τα εργαστήρια.

Στάδια εκπαιδευτικών προγραμμάτων:

(Τα τρία πρώτα στάδια είναι ίδια για όλα τα προτεινόμενα εκπ/κα προγράμματα).

1^ο Στάδιο

Διάρκεια : 35' (λεπτά)

Ο, Η Μουσειοπαιδαγωγός, υποδέχεται τα παιδιά, γνωρίζονται με ένα ευχάριστο τρόπο και στη συνέχεια τους παρουσιάζει τα εκθέματα του μουσείου, δίνοντας τις απαραίτητες πληροφορίες.

2^ο Στάδιο

Διάρκεια : 15' (λεπτά)

Δίνεται χρόνος στα παιδιά, να περιεργαστούν τα εκθέματα μόνα τους και να ζητήσουν πληροφορίες για όποια από αυτά τους έκαναν εντύπωση.

3^ο Στάδιο

Διάρκεια : 10' (λεπτά)

Δίνεται ελεύθερος χρόνος στα παιδιά, στην αυλή ή στην αίθουσα υποδοχής.

4^ο Στάδιο

Διάρκεια : Θα εξαρτηθεί από το πρόγραμμα που θα επιλέξουν.

Στο χώρο του εργαστηρίου, ο, η, Μουσειοπαιδαγωγός, εξηγεί στα παιδιά το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δίνει τις απαραίτητες πληροφορίες και τα βοηθά να αποφασίσουν με ποιο πρόγραμμα επιθυμούν να ασχοληθούν.

Το κάθε πρόγραμμα έχει διαφορετική χρονική διάρκεια και εκτός από τον κοινό σκοπό και τους κοινούς στόχους, έχει και τους δικούς του ιδιαίτερους στόχους.

4.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : Κατασκευή παραδοσιακής φορεσιάς.

Διάρκεια : Δύο μήνες, με δύορες εβδομαδιαίες επισκέψεις στο εργαστήριο του μουσείου.

Σκοπός : να κατασκευάσουν ομαδικά μία ή περισσότερες (ανάλογα με τον αριθμό των ομάδων που θα ενδιαφερθούν) παραδοσιακές φορεσιές, για την δημιουργία συλλογής στο σχολείο τους.

Στόχοι : -Να μάθουν να χρησιμοποιούν πατρόν για το ράψιμο ενδυμάτων.

-Να μάθουν να ράβουν υφάσματα.

-Να μάθουν να κεντούν (διάφορες απλές βελονιές).

(Η αγορά των υλικών κατασκευής μιας ενδυμασίας, θα είναι θέμα συνενόησης σχολείου και μουσείου).

Στόχος του μουσείου : Η μακροχρόνια συνεργασία με το σχολείο, με τελικό αποτέλεσμα την δημιουργία συλλογής παραδοσιακών φορεσιών, από τα παιδιά. Έτσι επιτυγχάνεται η διάδοση της γνώσης και του σεβασμού στην λαϊκή μας κληρονομιά, από την μικρή ηλικία των παιδιών.

Στο εργαστήριο του μουσείου, εκπαιδευμένη μοδίστρα, κεντήστρα, θα μαθαίνει στα παιδιά πως κόβουν από το πατρόν το κάθε κομμάτι της φορεσιάς, πως το έραβαν στο χέρι, πως κεντούσαν την κάθε βελονιά. Κάθε παιδί θα αναλάβει να κατασκευάσει ένα τμήμα της φορεσιάς, ώστε στην διάρκεια του προγράμματος να κατασκευάσει η ομάδα την φορεσιά που επέλεξε. Ένα χρονοδιάγραμμα θα βοηθήσει τα παιδιά να τελειώσουν στον καθορισμένο χρόνο το έργο τους και να ικανοποιηθούν από το αποτέλεσμα.

4.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : Περιγραφή – τεκμηρίωση παραδοσιακής φορεσιάς.

Διάρκεια : 45' (λεπτά)

Σκοπός : να ολοκληρώσουν μια νέα εργασία σε καθορισμένο χρόνο, την οποία επέλεξαν ελεύθερα.

Στόχοι : -Να εξασκηθούν στην παρατήρηση

-Να ασχοληθούν με την έρευνα

Θα δοθεί σε κάθε παιδί, μπλοκ, μολύβι, ένα μικρό υπόδειγμα σε έντυπο (παράδειγμα μιας απλής τεκμηρίωσης ενός τυχαίου αντικειμένου) και ελεύθερα κάθε παιδί θα επιλέξει την φορεσιά που του αρέσει, να περιγράψει και να τεκμηριώσει.

4.4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : Παρουσίαση των τοπικών παραδοσιακών φορεσιών στη ιστοσελίδα του σχολείου και συνεργασία με άλλα σχολεία πάνω στο ίδιο θέμα.

Διάρκεια : Θα καθοριστεί από τα παιδιά, ανάλογα με τον χρόνο που θα μπορεί να διαθέσει το σχολείο για την χρήση του εργαστηρίου των Η/Υ, και ανάλογα με τον αριθμό των σχολείων που θα δείξουν ενδιαφέρον για μια τέτοια συνεργασία.

Σκοπός : η χρήση της νέας τεχνολογίας για την επικοινωνία και την πληροφόρηση.

Στόχοι : -Να γνωρίσουν τις δυνατότητες του INTERNET

-Να τους δοθεί η δυνατότητα συνεργασίας, επικοινωνίας με συνομηλίκους τους από άλλα σχολεία.

-Να χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες της νέας τεχνολογίας.

-Να χαρούν ένα δικό τους παραδοσιακό πρόγραμμα με την βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας. Την τεχνολογία της δικής τους εποχής.

Αγοράζοντας κάρτες από το μουσείο ή φωτογραφίζοντας, κατόπιν άδειας του μουσείου, τα εκθέματα και εμπλουτίζοντας τα με πληροφορίες που θα συλλέξουν από την επίσκεψη ή τις επισκέψεις τους, θα έχουν την δυνατότητα να κάνουν μία παρουσίαση τους σε συνομηλίκους τους, από άλλες περιοχές .η ακόμη και από άλλες χώρες.

Τα προτεινόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα, μπορούν να εμπλουτιστούν και με άλλα, ακολουθώντας κάθε φορά τις ανάγκες και επιθυμίες των παιδιών, για μια γνώση που παράγεται μέσα από την ψυχαγωγία, την δημιουργία και την προσωπική έκφραση των παιδιών.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Αέρας (τρόπος που στέκει η μαντήλα)
Αλιμπαντές (είδος αλατζαδένιας γυναικείας ζακέτας της παλιάς πληιορείτισσας)
Ανετοράλι (πουκάμισο)
Αντερί (είδος επενδύτη)
Ασπρούδα (πουκάμισο)
Αστάρι (ύφασμα για φόδρα)

Γιεράνιο (το θαλασσί)

Θηλυκωτάρια (είδος πόρπης)

Ζώστρα (η παλιά γυναικεία ζώνη)

Καβάδι (επενδύτης)
Καβούκι (κάλυμμα κεφαλής)
Καλαμκιερί (επίσημο γυναικείο κεφαλομάντηλο του παλιού καιρού)
Καπακλίκια (τμήμα μανικιών)
Καπτσάλι (υποσαγώνιο)
Καφτάνι (επενδύτης)
Κλειδωτάρια (πόρπες)
Κολοβόλι (μισοφόρι)
Κοντογούνι (είδος επενδύτη)
Κόσες (κοτσίδες)
Κουντούρες (παπούτσια)

Λαγκιόλια (λόξες, τριγωνικά φύλλα υφάσματος)
Λαχούρι (ειδικό ζωνάρι)

Μαγνάντι (τούλινο πέπλο)
Μαλακόφι (μισοφόρι)
Μάνα (κεντρικό φύλλο υφάσματος)
Μαφέσι (μαντήλι)
Μαχλίτσι (ειδικός εσωτερικός επενδύτης)
Μπαμπουκλί (είδος κοντού επενδύτη)
Μπουστάκ (κοντό πάνινο γυναικείο γιλέκι)

Ντούμπλα/-ες (αυστριακό νόμισμα)

Ξόμπλια (μοτίβα)

Σαγιάς (επενδύτης)
Σάλπα (άσπρο μεταξωτό μαντήλι με κρόσια ολόγυρα συμπληρώνει το νυφικό κεφαλόδεσμο)
Σιγγούνι (επενδύτης)
Σκέπη/-ένιο (πουκάμισο)

Τερλίκια (μοιάζουν με πασούμια με χαμηλό τακούνι)

Τζάκα (είδος κοντού επενδύτη)

Τοκάδες (κοσμήματα)

Τραχηλιά (πάνινο εξάρτημα της παλιάς γυναικείας φορεσιάς που έμπαινε κάτω από τον ανοιχτό μπούστο)

Τσαπράκια (κόσμημα)

Φανέλα (εσώρουχο)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πληροφορίες – εικόνες από το Ελληνικό Διαδίκτυο

[Λαογραφικό Μουσείο] [Φωτογραφικό Κέντρο] [Λαϊκός Πολιτισμός]
[Ναυπηγική Τέχνη] [Καισάριος Δαπόντες] [Κήπος Χαρίτων] [Χαρακτική Τέχνη]

Στη Σκόπελο έχουν πραγματοποιηθεί δύο επιτόπιες έρευνες από την Ακαδημία Αθηνών με σκοπό τη συγκέντρωση στοιχείων του γλωσσικού (Θ. Κωστάκης) και λαογραφικού (Αικατερίνη Πολυμέρου - Καμηλάκη) υλικού.

Αρκετοί Σκοπελίτες ερευνητές διαφόρων ειδικοτήτων έχουν μελετήσει την ιστορία και το λαϊκό πολιτισμό του νησιού (Σώτος Δημητριάδης, Διαμαντής Σάμψων, Δημοσθένης Νασούλης, Κωνσταντίνος Καλλιανός, Ειρήνη Αμπελάκια κ.α.).

Αρχή Σελίδας

[Λαογραφικό Μουσείο] [Φωτογραφικό Κέντρο] [Λαϊκός Πολιτισμός] [Ναυπηγική Τέχνη]
[Καισάριος Δαπόντες] [Κήπος Χαρίτων] [Χαρακτική Τέχνη]

[Κεντρική Σελίδα] [Καταλύματα στη Σκόπελο] [Ενοικιάσεις αυτοκινήτων] [Ενοικιάσεις μοτοποδηλάτων]
[Εστιατόρια] [Ζαχαροπλαστεία] [Παραλίες] [Διαφημίσεις] [Πως να ταξιδέψετε στη Σκόπελο] [Πληροφορίες]
[Πρακτορεία Εισιτηρίων] [Γεωγραφία] [Βιβλία] [Οικολογία] [Μονάδα "Λεμονή"] [Πολιτισμός]
[Εκκλησίες και Μονές]

Copyright 1999-2003 © : www.skopelos.net

Τοπική Ενδυμασία

Νήσος Σκόπελος, Βόρειες Σποράδες Μαγνησίας

... πόσο είναι θλιβερό να βλέπει κανείς εκείνα τα λαμπρά και μερικές φορές υπέροχα κοστούμια κλεισμένα στα μπαούλα να διαποτίζονται με ναφθαλίνη. Ποιός τολμά να εμπνευστεί και να φτιάξει σήμερα ανάλογες φορεσιές, πιο πρακτικές και ελαφρές αλλά πιστές στο ίδιο πνεύμα. Οι νύφες ντύνονται πλέον, αλλοίμονο, όπως στο Ντάλας, με νυφικά μπουκωμένα στη βιομηχανική νταντέλα, ενώ οι γιαγιάδες τους στολίζονταν σαν βασιλίσσες.

Μόνον όταν κάποια εγγόνια επιστρέφουν στο χωριό και, μέσω της εκπαίδευσής τους, συμβαίνει να έχουν απορρίψει τις αξίες του "νεοπλουτισμού", αρχίζει κάπως να αποκαθίσταται η τιμή της παραδοσιακής κουλτούρας της ομάδας.... από το βιβλίο του *Μαρκ Ελντ, Σκόπελος*

Αρχή Σελίδας

[Η φορεσιά της Σκοπέλου] [Νυφική] [Κόκκινη] [Ανδρική] [Παιδική] [Νυχτικιά] [Της χήρας]

[Καταλύματα στη Σκόπελο] [Ενοικιάσεις αυτοκινήτων] [Ενοικιάσεις μοτοποδηλάτων] [Εστιατόρια]
 [Ζαχαροπλαστεία] [Παραλίες] [Διαφημίσεις] [Πως να ταξιδέψετε στη Σκόπελο] [Πληροφορίες]
 [Πρακτορεία Εισιτηρίων] [Γεωγραφία] [Βιβλία] [Οικολογία] [Μονάδα "Λεμονή"] [Πολιτισμός]
 [Εκκλησίες και Μονές]

Copyright 1999-2003 © : www.skopelos.net

Η ΦΟΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ

Της Αικατερίνης Πολυμέρου - Καμηλάκη
Ερευνήτριας του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών

Πλούσια σε διακόσμηση η φορεσιά της Σκοπέλου είναι εντυπωσιακή, παρά το γεγονός ότι δεν είναι από τις πιο κομψές του ελληνικού χώρου. Νυφιάτικη, καθημερινή, παιδική, νεανική, επίσημη και καθημερινή. Η νυφική αποτελεί την κυριότερη ενδυμασία της Σκοπέλου. Όπως συμβαίνει με το νησιώτικο χώρο, οι προσθήκες - επιδράσεις που δέχεται από τις εμπορικές σχέσεις και τα ταξίδια των Σκοπελιτών σε ανατολή και δύση είναι εύκολα διακριτές. Υφάσματα μπροκάρ με σχέδια στην ύφανση που θα αντιγράψουν αργότερα οι Σκοπελίτισσες, στόφες, χρυσοκλωστές και πούλιες, κομμάτια βελούδου, κοσμήματα έρχονται με τα καράβια από τις ευρωπαϊκές αγορές. Γενικά πρόκειται για μια στολή που κοστίζει ακριβά, όπως και στο Τρίκερι, γι' αυτό αποτελεί σημαντικό περιουσιακό στοιχείο της νέφης.

Με το βάρος και την δυσκαμψία περιορίζει τις κινήσεις της νέφης κατά την στέψη και τις εκδηλώσεις που ακολουθούν. Το ίδιο και οι «κουντούρες», τα αβαθή κεντημένα παπούτσια (παντόφλες) που φοράει και δυσκολεύουν το περπάτημα. Το κέντημα της νυφικής φουστάνας με τις γλάστρες, πυκνές και μικρές ή μεγάλες και πιο αραιές σε ζωηρό κόκκινο ή βυσινί πάνω σε μαύρο ύφασμα γινόταν από ειδικές κεντήστρες με μεταξωτή ντόπια κλωστή. Κατόπιν γινόταν το πλισσάρισμα με καλάμια και καρφίτσες και στερεωτική κόλλα.

Κεντήστρες που άφησαν όνομα ήταν η Χρυσάφω Κασσανδριανού, η Ελένη Αμερικάνου, η Σινιορίτσα Κουτρούλη, η Σινιορίτσα Ευσταθίου και άλλες.

Όπως παρατηρεί ο Διαμαντής Σάμψων που μελέτησε την σκοπελίτικη φορεσιά (Αρχείον Θεσσαλικών Μελετών τ.5 (1979, σ. 95 -137), η φορεσιά φοριόταν με αυστηρή εθιμοτυπία ανάλογα με την ηλικία την οικονομική δυνατότητα, τις ασχολίες, τη χρονική ή λατρευτική στιγμή.

Η «ΚΑΛΗ ΦΟΥΣΤΑΝΑ» των γυναικών της Σκοπέλου

Αποτελείται από τη στόφα, πολύπτυχο, αμάνικο φόρεμα, που φαίνεται και 4 χασεδένια μεσοφόρια: την κοντή και την μακρύτερη φουστάνα, το μαλακόφι και το κολοβόλι, που δεν φαίνονται. Διακρίνονται η πολύπτυχη στόφα, το νατουράλι, το μπαμπουκλί, κόκκινο βελούδινο ζακετάκι, που το συγκρατεί η κολαίνα με το τσατσαράκι, είδος μικρής τραχηλιάς. Εντυπωσιακός είναι ο κεφαλόδεσμος με το μπονέ, το καβούκι, τη σάλπα, τα τσιτσάκια

Καλή φουστάνα ή Νυφική

Νήσος Σκόπελος, Βόρειες Σποράδες Μαγνησίας

Η καλή φουστάνα ή **ΝΥΦΙΚΗ** ήταν η κυριότερη ενδυμασία των γυναικών της Σκοπέλου. Εντυπωσιακή φορεσιά παρότι άκομψη, συγκαταλέγεται μεταξύ των πλουσιότερων της Ελληνικής παράδοσης.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι τα εξής:

- α) Οι ξενικές προσθήκες και επιδράσεις, αποτέλεσμα των ταξιδιών των Σκοπελιτών караβοκύρηδων σ' Ανατολή και Δύση.
- β) Ο όγκος και το βάρος της, που παρότι προσδίδουν μεγαλοπρέπεια, δυσκολεύουν τις κινήσεις της νύφης.

Αποτελείται από το πουκάμισο, το γέμισμα, το ανετουράλι, τη στόφα, το μπαμπουκλί, τον κεφαλόδεσμο και τις κουντούρες με τις κάλτσες.

ΤΟ ΠΟΥΚΑΜΙΣΟ

Λευκό βαμβακερό πουκάμισο, χωρίς γιακά, από το οποίο φαίνονται οι απολήξεις των κεντημένων μανικιών.

Η ΓΕΜΙΣΗ

Αποτελείται από 4 χασεδένια λευκά μεσοφόρια που φοριούνται πάνω από το πουκάμισο και κάτω από τη στόφα και δεν φαίνονται. Κατά σειρά είναι η κοντή και η μακρύτερη φουστάνα, το μαλακόφι και το κολοβόλι.

ΤΟ ΑΝΕΤΟΥΡΑΛΙ

Φοριέται πάνω από τη γέμιση και φαίνονται οι απολήξεις των κεντημένων μανικιών του. Είναι ένα πανέμορφο πουκάμισο χωρίς γιακά από αραχνούφαντο μεταξωτό ύφασμα, υφασμένο σε αργαλειό με μεταξωτή ντόπια κλωστή.

Τις πληροφορίες και τις περιγραφές μας έδωσε η κα. Αγγελική Ν. Κοσύφη

Αρχή Σελίδας

[Home] [Η φορεσιά της Σκοπέλου] [Νυφική] [Κόκκινη] [Ανδρική] [Παιδική] [Νυχτικιά] [Της χήρας]

[Κεντρική Σελίδα] [Καταλύματα στη Σκόπελο] [Ενοικιάσεις αυτοκινήτων] [Ενοικιάσεις μοτοποδηλάτων]
[Εστιατόρια] [Ζαχαροπλαστεία] [Παραλίες] [Διαφημίσεις] [Πως να ταξιδέψετε στη Σκόπελο] [Πληροφορίες]
[Πρακτορεία Εισιτηρίων] [Γεωγραφία] [Βιβλία] [Οικολογία] [Μονάδα "Λεμονή"] [Πολιτισμός]
[Εκκλησίες και Μονές]

Copyright 1999-2003 © : www.skopelos.net

Η Κόκκινη φορεσιά

Νήσος Σκόπελος, Βόρειες Σποράδες Μαγνησίας

Αρχή Σελίδας

Αρχή Σελίδας

[[Home](#)] [[Η φορεσιά της Σκοπέλου](#)] [[Νυφική](#)] [[Κόκκινη](#)] [[Ανδρική](#)] [[Παιδική](#)] [[Νυχτικιά](#)] [[Της χήρας](#)]

[[Κεντρική Σελίδα](#)] [[Καταλύματα στη Σκόπελο](#)] [[Ενοικιάσεις αυτοκινήτων](#)] [[Ενοικιάσεις μοτοποδηλάτων](#)]
[[Εστιατόρια](#)] [[Ζαχαροπλαστεία](#)] [[Παραλίες](#)] [[Διαφημίσεις](#)] [[Πως να ταξιδέψετε στη Σκόπελο](#)] [[Πληροφορίες](#)]
[[Πρακτορεία Εισιτηρίων](#)] [[Γεωγραφία](#)] [[Βιβλία](#)] [[Οικολογία](#)] [[Μονάδα "Λεμονή"](#)] [[Πολιτισμός](#)]
[[Εκκλησίες και Μονές](#)]

Copyright 1999-2003 © : www.skopelos.net

Νυχτικιά

Νήσος Σκόπελος, Βόρειες Σποράδες Μαγνησίας

Αρχή Σελίδας

[[Home](#)] [[Η φορεσιά της Σκοπέλου](#)] [[Νυφική](#)] [[Κόκκινη](#)] [[Ανδρική](#)] [[Παιδική](#)] [[Νυχτικιά](#)] [[Της χήρας](#)]

[[Κεντρική Σελίδα](#)] [[Καταλύματα στη Σκόπελο](#)] [[Ενοικιάσεις αυτοκινήτων](#)] [[Ενοικιάσεις μοτοποδηλάτων](#)]
[[Εστιατόρια](#)] [[Ζαχαροπλαστεία](#)] [[Παραλίες](#)] [[Διαφημίσεις](#)] [[Πως να ταξιδέψετε στη Σκόπελο](#)] [[Πληροφορίες](#)]
[[Πρακτορεία Εισιτηρίων](#)] [[Γεωγραφία](#)] [[Βιβλία](#)] [[Οικολογία](#)] [[Μονάδα "Λεμονή"](#)] [[Πολιτισμός](#)]
[[Τοπική Ενδυμασία](#)] [[Εκκλησίες και Μονές](#)]

Copyright 1999-2003 © : www.skopelos.net

Αρχή Σελίδας

[[Home](#)] [[Η φορεσιά της Σκοπέλου](#)] [[Νυφική](#)] [[Κόκκινη](#)] [[Ανδρική](#)] [[Παιδική](#)] [[Νυχτικιά](#)] [[Της χήρας](#)]

[[Κεντρική Σελίδα](#)] [[Καταλύματα στη Σκόπελο](#)] [[Ενοικιάσεις αυτοκινήτων](#)] [[Ενοικιάσεις μοτοποδηλάτων](#)]
[[Εστιατόρια](#)] [[Ζαχαροπλαστεία](#)] [[Παραλίες](#)] [[Διαφημίσεις](#)] [[Πως να ταξιδέψετε στη Σκόπελο](#)] [[Πληροφορίες](#)]
[[Πρακτορεία Εισιτηρίων](#)] [[Γεωγραφία](#)] [[Βιβλία](#)] [[Οικολογία](#)] [[Μονάδα "Λεμονή"](#)] [[Πολιτισμός](#)]
[[Τοπική Ενδυμασία](#)] [[Εκκλησίες και Μονές](#)]

Copyright 1999-2003 © : www.skopelos.net

Αρχή Σελίδας

[Home] [Η φορεσιά της Σκοπέλου] [Νυφική] [Κόκκινη] [Ανδρική] [Παιδική] [Νυχτικιά] [Της χήρας]

[Κεντρική Σελίδα] [Καταλύματα στη Σκόπελο] [Ενοικιάσεις αυτοκινήτων] [Ενοικιάσεις μοτοποδηλάτων]
[Εστιατόρια] [Ζαχαροπλαστεία] [Παραλίες] [Διαφημίσεις] [Πως να ταξιδέψετε στη Σκόπελο] [Πληροφορίες]
[Πρακτορεία Εισιτηρίων] [Γεωγραφία] [Βιβλία] [Οικολογία] [Μονάδα "Λεμονή"] [Πολιτισμός]
[Εκκλησίες και Μονές]

Copyright 1999-2003 © : www.skopelos.net

Το νησί Ροδημίας Αγιόθεσσα Πλαπύλιες Μικρούπορα Ακκίηρα

Hotels Studio Διασκέδαση Μαγαζία

www.skopelosweb.gr

search

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ιστορία
Ήθη & Έθιμα
Ασκή Τέχνη
Προϊόντα
Διασποφή
Βιβλία
Εκθέσεις

ΑΣΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΚΟΠΕΛΟΥ

(επιμέλεια Ανθή Νικολαΐδου - Βαλσαμάκη)

Η ίδρυση του Ασογραφικού Μουσείου Σκοπέλου όπου βρίσκουν φιλόξενη στέγη οι υλικές μαρτυρίες του τόπου, φιλοδοξεί να προβάλει τον πολιτιστικό πλούτο του νησιού και να δημιουργήσει έναν πνευματικό πυρήνα αντίξιο των παραδόσεων και της ιστορίας του.

Το κτίριο όπου στεγάζεται σήμερα το Ασογραφικό Μουσείο Σκοπέλου, δωρήθηκε το 1991 στο οικογένεια Νικολαΐδη στο Δήμο Σκοπέλου.

Το παλαιό κτίριο κτιόθηκε το 1795 και διατηρήθηκε μέχρι το 1963 οπότε κατά τη διάρκεια των μεγάλων τότε σεισμών στη Σκόπελο κατέρρευσαν ο πρώτος και ο δεύτερος όροφος του. Το 1971 το κτίσμα αναθεμελιώθηκε με βάση τα σχέδια του παλαιού κτιρίου και πήρε τη μορφή που έχει σήμερα, διατηρώντας όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία εσωτερικά και εξωτερικά του παραδοσιακού ύφους του οικισμού ο οποίος θεωρείτε νόμιμα διατηρητέος.

Το Ασογραφικό Μουσείο Σκοπέλου ανοίγει τις πόρτες του στο κοινό τον Αύγουστο του 1992, δίνοντας έτσι πάλι ζωή με τη δραστηριότητά του στο παλιό αρχοντικό του προηγούμενου αιώνα.

Με πολύ μεγάλη συγκίνηση άνοιξαν οι γιαγιάδες τα σεντούκια και απλόχερα πρόσφεραν όσον εκείνον το θησαυρό που αποτέλεσε και το υλικό των συλλογών στο Μουσείο όπου το κάθε ένα αντικείμενο βρήκε τη σωστή του θέση.

Στήθηκε λοιπόν ένα αρχοντικό σπίτι του προηγούμενου αιώνα που άν και η απουσία των νοικοκυριών

είναι αισθητή, έχει παρ' όλα αυτά κανείς την εντύπωση πως κάπου εκεί βρίσκονται και αργά ή γρήγορα θα ξεπροβάλλουν.

Οι συλλογές του Μουσείου Σκοπέλου αποτελούνται από έναν αριθμό παραδοσιακών κεντημάτων φτιαγμένων στο χέρι που τοποθετημένα στο χώρο στολίζουν το καθιστικό, το τζάκι ή το χώρο της νυφικής κρεβατοκάμαρας όπου όλα τα προικιά της νύφης μοιάζουν άθικτα από το χρόνο.

Ο χώρος στο ισόγειο καλύπτεται από το καθιστικό και το τζάκι. Ο καναπές στολίζεται από υπέροχα κεντήματα. Τα έπιπλα ξυδόνυττα, έργα του παραδοσιακού τεχνίτη του νησιού, συμπληρώνουν στο χώρο τη μεγαλοπρέπεια που του αρμόζει.

Η νυφική κρεβατοκάμαρα με δίπλα της και τα υπόλοιπα εκθέματα του Μουσείου

Η νυφική κρεβατοκάμαρα με την κούνια του μωρού και τις φασκίες δίπλα απλωμένες βρίσκονται στο δεύτερο όροφο του αρχοντικού.

Οι άλλοι χώροι καλύπτονται από το δωμάτιο φιλοξενίας, με καναπέδες της εποχής εκείνης, φτιαγμένους από μέρος κεντημάτων της νυφικής παραδοσιακής τους φορεσιάς.

Εκτός απο τα μεμονωμένα αντικείμενα, υπήρξε η φροντίδα να αναδειχτεί και η λειτουργία λαϊκών εργαστηρίων στο νησί. Το υλικό που συγκεντρώθηκε είναι αρκετό και αντιπροσωπεύει τους λαϊκούς και παραδοσιακούς τεχνίτες του νησιού οι οποίοι στο διάβα τους δημιούργησαν την ιστορία της λαϊκής τέχνης του νησιού και οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι δεν είναι λίγιο εκείνοι των οποίων οι οικογένειες ήρθαν και έκαναν αυτή τη μεγάλη προσφορά, υλική μαρτυρία για τον τόπο τους.

Μια εξαιρετική συλλογή εργαμικών, μαχαριικών, μικρών πιστιών αντιγράφων καρβιτών, πηνακες και άλλα έργα γοητεύουν με την κατασκευή τους και το μεράκι με το οποίο φτιάχτηκαν.

Το υπόγειο του Λαογραφικού Μουσείου καλύπτεται από μια μικρή συλλογή αγροτικών εργαλείων και είδη καθημερινής οικιακής χρήσεως.

Ο καναπές και δίπλα απο αυτόν δείγμα της περιφημής Σκοπελιτικής φορεσιάς, η οποία μάλλον ήταν η φορεσιά εκείνη που φορούσε η κοπέλα που κρατούσε την Ελληνική σημαία στους Ολυμπιακούς Αγώνες στην Ατλάντα.

Το Λαογραφικό Μουσείο Σκοπέλου είναι ένας ζωντανός οργανισμός, μια καρδιά που κτυπά, για τους κατοίκους του νησιού, οι οποίοι με την πίστη τους σ' αυτό και την αμέριστη συμπαράσταση τους προσπαθούν να κρατήσουν ακέραιες τις παραδόσεις τους και να τις μεταδώσουν στις επόμενες γενιές.

Το Λαογραφικό Μουσείο διοργανώνει πολλές εκδηλώσεις και διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα. Το παράρτημα Λυκείου Ελληνίδων συμπληρώνει και αυτό με τη σειρά του το κύκλο της παράδοσης με τη διατήρηση των παραδοσιακών Χωρών. Το Λαογραφικό Μουσείο επίσης έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια για τη συλλογή εθνομολογικών και Λαογραφικών στοιχείων για το νησί της Σκοπέλου, όπως παλιές φωτογραφίες και άλλα ποιά.

Ο ρόλος του Λαογραφικού Μουσείου της Σκοπέλου αποβάπτει στην αναπαράσταση της Ιστορίας του νησιού συμμετέχοντας με τον τρόπο του στην εκπαίδευση, συνδέοντας το παρελθόν με το παρόν, ενώ συγχρόνος συμβάλλει στην εθνική συνείδηση και διαφύλαξη της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου μας αποπνέοντας εκείνο το λεπτό άρωμα του ρομαντισμού και των ήρεμων εικόνων που έχουν πια οριστικά χαθεί.

Αξιζει λοιπόν όλοι εσείς που θα επισκεφτείτε στο μέλλον το νησί της Σκοπέλου να περάσετε απο τον μοναδικό αυτό χώρο και να θαυμάσετε τις μοναδικές συλλογές του Λαογραφικού Μουσείου της Σκοπέλου το οποίο βρίσκεται πολύ κοντά στο κτήριο του ΟΤΕ.

Το φωτογραφικό υλικό παρουσιάζεται στις σελίδες μας μετά απο ειδική άδεια των υπευθύνων του Λαογραφικού Μουσείου τους, οποίους και ευχαριστώ θερμά. Θα πρέπει να τονίσω για ακόμη μια φορά τις ευχαριστίες μου στο συμπατριώτη μας Κώστα Σύρο, ο οποίος για την περίοδο απο το 1994 μέχρι το 2000 ήταν διευθυντής του Μουσείου και ήταν υπεύθυνος για τον συντονισμό και την επιμέλεια όλων των δραστηριοτήτων του Λαογραφικού Μουσείου, για την βοήθεια του ώστε οι πληροφορίες που εσείς βλέπτετε να είναι οι πιο αξιόλογες που θα μπορούσαν να παρουσιαστούν.

[\[top \]](#)

© Skopelos Web Site, Λαογραφικό Μουσείο Σκοπέλου & κ.Ανθή Βαλσαμάκη
Οι φωτογραφίες δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για οποιοδήποτε σκοπό δίχως την προηγούμενη άδεια του Skopelos Web Site και του Λαογραφικού Μουσείου Σκοπέλου.

[\[Φωτογραφικό Κέντρο Σκοπέλου \]](#) - [\[Λαογραφικό Μουσείο Σκοπέλου \]](#)

ΚΕΝΤΡΟ ΛΑΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Προϊσταμένη: Στυλιανή Μαργαρίτη
Τηλ.: 210-3243987 / 210-3243972
Διεύθυνση: Αγγ. Χατζημιχάλη 6 - Πλάκα

Το Κέντρο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης στεγάζεται στο παλιό μέγαρο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, στην "καρδιά" της Πλάκας.

Σχεδιασμένο το 1924 από τον γνωστό αρχιτέκτονα Αριστοτέλη Ζάχο και διακοσμημένο με τα ξυλόγλυπτα του Θωμόπουλου, το κτίριο ξεκίνησε να λειτουργεί ως Κέντρο Λαϊκής Τέχνης το 1980.

Πέρα από τις εκθέσεις του για τη λαϊκή τέχνη, οι βασικές λειτουργίες του Κέντρου είναι η διαφύλαξη και συντήρηση της λαϊκής τέχνης, η έρευνα όλων των πτυχών του λαϊκού πολιτισμού και η συνεργασία με άλλους αντίστοιχους οργανισμούς.

[home](#)

This is Trinity's cache of
http://www.mfa.gr/greek/greece/through_time/archaeology/museums/historical_lyceum.html.
Trinity's cache is the snapshot of the page tha we took as we crawled the web.
The page may have changed since that time. Click here for the [current page](#) without highlighting.

Trinity is not affiliated with the authors of this page nor responsible for its content.

These search terms have been

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ

[Αρχική Σελίδα](#)

[Χάρτης Πλοήγησης](#)

[Αναζήτηση](#)

[English](#)

[Français](#)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

6 Μαΐου, 2003

[» Το Υπουργείο Εξωτερικών](#) [» Εξωτερική Πολιτική](#) [» Επικαιρότητα](#) [» Παράθυρο στην Ελλάδα](#)

[[Αρχική Σελίδα](#) | [Παράθυρο στην Ελλάδα](#) | [Η Ελλάδα στην Ιστορία](#) | [Αρχαιολογία](#) | [Μουσεία](#)]

ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- ☑ [Η Ελλάδα στην Ιστορία](#)
 - ▶ [Ιστορία](#)
 - ▶ [Αρχαιολογία](#)
 - ▶ [Μυθολογία](#)
- ☒ [Η Ελλάδα Σήμερα](#)
- ☒ [Ζώντας στην Ελλάδα](#)
- ☒ [Νέοι στην Ελλάδα](#)

Μουσείο Ιστορίας της Ελληνικής Ενδυμασίας του Λυκείου Ελληνίδων

Το 1989 η Μελίνα Μερκούρη εγκαινίασε το **Μουσείο**. Αποτελεί Τμήμα του Λυκείου των Ελληνίδων. Το Λύκειο των Ελληνίδων αρχίζει μέσω δωρεών και αγορών να συλλέγει φορεσιές και ενδυμασίες από όλη την Ελλάδα το 1910. Αρχικά οι ενδυμασίες αυτές χρησιμοποιούνταν από του Λύκειο για τις ενδυματολογικές ανάγκες του χορευτικού του τμήματος. Μεταγενέστερα η διοίκηση του Λυκείου των Ελληνίδων αποφασίζει την ίδρυση του Μουσείου **Ιστορίας της Ελληνικής ενδυμασίας**. Το **Μουσείο** στεγάζεται στην πρώην κατοικία του πολιτικού μηχανικού Η. Οικονόμου. Στις συλλογές του Μουσείου, που αριθμεί τουλάχιστον 25.000 αντικείμενα, συγκαταλέγονται τοπικές φορεσιές και κοσμήματα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας, αντίγραφα μινωικών, αρχαϊκών και βυζαντινών φορεσιών καθώς πορσελάνινες κούκλες με ελληνικές ενδυμασίες. Οι εκθέσεις του Μουσείου έχουν κυρίως θεματικό χαρακτήρα, ενώ κάθε χρόνο διοργανώνει περιοδικές θεματικές εκθέσεις σε συνεργασία με το Εθνικό Αρχείο **Ελληνικής Παραδοσιακής Ενδυμασίας**.

Διεύθυνση:
Δημοκρίτου 7, Κολωνάκι, Αθήνα 106 71
Τηλ: 010 36 29 513
Fax: 010 36 16 690

Σχετικοί Κόμβοι

- [Υπουργείο Πολιτισμού - Κατάλογος των Ελληνικών Μουσείων](#)

εκτύπωση αποστολή

Ελληνισμός της
Διασποράς

Ολυμπιακή
Εκεχειρία

Μάρμαρα του
Παρθενώνα

This is Trinity's cache of <http://www.mfa.gr/greek/greece/today/research/libraries/other.html>.
Trinity's cache is the snapshot of the page tha we took as we crawled the web.
The page may have changed since that time. Click here for the [current page](#) without highlighting.

Trinity is not affiliated with the authors of this page nor responsible for its content.

These search terms have been

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ

Αρχική Σελίδα

Χάρτης Πλοήγησης

Αναζήτηση

English

Francais

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

6 Μαΐου, 2003

» [Το Υπουργείο Εξωτερικών](#) » [Εξωτερική Πολιτική](#) » [Επικαιρότητα](#) » [Παράθυρο στην Ελλάδα](#)

[[Αρχική Σελίδα](#) | [Παράθυρο στην Ελλάδα](#) | [Η Ελλάδα Σήμερα](#) | [Έρευνα - Επιστήμη](#) | [Βιβλιοθήκες](#)]

ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- » Η Ελλάδα στην Ιστορία
- » Η Ελλάδα Σήμερα
 - ▶ Πολιτική
 - ▶ Οικονομία
 - ▶ Πολιτισμός
 - ▶ Τουρισμός
 - ▶ Μεταφορές
 - ▶ Έρευνα - Επιστήμη
 - ▶ Μ.Μ.Ε.
 - ▶ Περιβάλλον
 - ▶ Αθλητισμός
- » Ζώντας στην Ελλάδα
- » Νέοι στην Ελλάδα

Άλλες Βιβλιοθήκες

- **Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδας (Ε.Β.Ε)**
<http://www.nlg.gr/>
Η Βιβλιοθήκη του ΕΒΕ έχει ιδιαίτερα αξιόλογη και πλούσια συλλογή. Ενδεικτικά αναφέρεται η συλλογή βιβλίων αποτελείται από 1.000.000 τίτλους και 2.000.000 τόμους. Διαθέτει επίσης πολλά περιοδικά, οπτικο-ακουστικό υλικό και ειδικές συλλογές: Αρχέτυπα, Παλαίτυπα, Μουσικό αρχείο Μοτσείνιγους, Βιβλιοθήκη Μαυρικορδάτου, Χειρόγραφα, Ομοιότυπα, Αρχαικές συλλογές.
- **Εθνικό Αρχείο Ελληνικής Παραδοσιακής Ενδυμασίας**
<http://www.culture.gr/4/42/421/42101/42101t/e42101en.html>
Στις αρχές του 1994 -μετά από αίτηση της προέδρου του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος Ιωάννας Παπαντωνίου- το Λύκειο των Ελληνίδων της Αθήνας έγινε μόνιμος πια συνεργάτης του Εθνικού Αρχείου **Ελληνικής Παραδοσιακής Ενδυμασίας** και δέχθηκε να στεγάσει το Αρχείο στο κτίριο του Μουσείου της **Ιστορίας της Ελληνικής Ενδυμασίας**. Σ' αυτό το κτίριο (Δημοκρίτου 7, Αθήνα) φιλοξενείται έκτοτε το Αρχείο, στα δεδομένα του οποίου θα μπορούν να έχουν πρόσβαση όσοι ερευνητές ενδιαφέρονται για το ελληνικό ένδυμα, όταν ολοκληρωθεί η πρώτη φάση καταχώρησης των στοιχείων.
- **Αρχεία Αρχαιολογίας στην Ελλάδα - Υπουργείο Πολιτισμού- Διεύθυνση Αρχαίου Μνημείων και Δημοσιευμάτων**
<http://apollo.culture.gr/2/20/201/2011/e201103a.html>
Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εργαστηρίων Πολιτιστικής Κληρονομιάς / Αρχαία Ευρωπαϊκής Αρχαιολογίας/Αρχαία Αρχαιολογίας στην Ελλάδα. Δημιουργία βάσης δεδομένων για την καταλογογράφηση των αρχαικών συνόλων με αρχαιολογικό ενδιαφέρον που βρίσκονται στην Ελλάδα - ως τέτοια νοούνται οποιαδήποτε τεκμήρια δραστηριοτήτων φυσικών ή νομικών προσώπων που αναφέρονται σε αρχαιότητες χρονολογήσιμες έως το 1830. Στόχος είναι να περιγραφούν τα βασικά χαρακτηριστικά και τα προβλήματα διατήρησής τους, αλλά και να αναδειχθούν οι δυνατότητες που προσφέρει η μελέτη και αξιοποίησή τους. Η βάση δεδομένων θα είναι προσβάσιμη μέσω του Διαδικτύου από τον κόμβο του Υπουργείου Πολιτισμού, αλλά και τον διεθνή κόμβο του προγράμματος, ενώ πρόκειται να ακολουθήσει και έντυπη έκδοση.
- **Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας - Λίλιαν Βουδούρη**
<http://www.mmb.org.gr/index.htm>
Η Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη βρίσκεται προσωρινά στον έβδομο όροφο του Μεγάρου Μουσικής και εξυπηρετείται από τη δεύτερη είσοδο επί της οδού Ευζώνων (πρώτη παράλληλος της Λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας). Από το Νοέμβριο 1997, η παρουσία της Βιβλιοθήκης στο Internet περιλαμβάνει και ένα ηλεκτρονικό περιοδικό (Τετράδιο) με πληροφορίες για τις συλλογές της Βιβλιοθήκης, άρθρα για μουσικές επετείους και ενημέρωση για σημαντικές εκδηλώσεις της **ελληνικής** και διεθνούς μουσικής ζωής.
- **Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας**

Ελληνισμός της
Διασποράς

Ολυμπιακή
Εκκευρία

Μάρμαρα του
Παρθενώνα

<http://www.libver.gr/en/public.htm>

Η Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας παρέχει τις υπηρεσίες της μέσω του Κεντρικού της κτηρίου, του Παραρτήματος της, που στεγάζεται στο σχολικό συγκρότημα, δίπλα στο Αρχαιολογικό **Μουσείο** και τις δύο Κινητές Βιβλιοθήκες. Η συλλογή της περιλαμβάνει πάνω από 70.000 τόμους βιβλίων (25.000 από αυτούς είναι καταχωρημένα σε ηλεκτρονική μορφή) και μπορείτε να δείτε τι έχουμε είτε μέσω του Web είτε μέσω TELNET.

■ *Βιβλιοθήκη Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)*

<http://www.ekke.gr/html/eng/library/index.html>

Η Βιβλιοθήκη ιδρύθηκε το 1959 παράλληλα με το ΕΚΚΕ υπό την αιγίδα της UNESCO. Υπάγεται στη Διεύθυνση Επιστημονικής Πληροφόρησης και Εκδόσεων και ανήκει στην κατηγορία των ειδικών βιβλιοθηκών. Υπήρξε η πρώτη βιβλιοθήκη κοινωνικών επιστημών της χώρας με οργανωμένη συλλογή. Σήμερα διαθέτει περίπου 38.000 τόμους βιβλίων, 340 τίτλους περιοδικών, στατιστικές δημοσιεύσεις της ΕΣΥΕ και βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων.

■ *Βιβλιοθήκη Εθνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών*

<http://atlantis.fl.ncmr.gr/homepagegr.htm>

Η συλλογή της βιβλιοθήκης περιλαμβάνει 4000 τόμους βιβλίων, πολλά περιοδικά και ειδική συλλογή με θέμα τα Ελληνικά Νερά. Η Βιβλιοθήκη του Εθνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών (ΕΚΘΕ) λειτουργήσε ταυτόχρονα με την ίδρυση του Κέντρου το 1965. Αντικείμενο της είναι η συλλογή και διακίνηση της επιστημονικής πληροφορίας στο χώρο των θαλασσίων επιστημών. Θεματικά η βιβλιοθήκη καλύπτει όλο το φάσμα των θαλασσίων επιστημών και των εσωτερικών υδάτων

■ *Η Βιβλιολογική Βιβλιοθήκη του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (Ε.ΚΕ.ΒΙ)*

<http://www.ekebi.gr/greek.html>

Η Βιβλιολογική Βιβλιοθήκη άρχισε να λειτουργεί το 1996 ως αναπόσπαστο κομμάτι των δραστηριοτήτων του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου. Πρότυπη στο είδος της σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καλύπτει με το υλικό της θέματα που σχετίζονται με το βιβλίο και την ανάγνωση. Αποτελεί ειδικό επιστημονικό και πληροφοριακό εργαλείο για το βιβλίο, τις τέχνες που το περιβάλλουν, τις επιστήμες που αναπτύχθηκαν παράλληλα με τη διάδοσή του και τις επαγγελματικές τεχνικές που ορίζουν την παραγωγή, τη διακίνηση και τις χρήσεις του. Απευθύνεται σε ερευνητές, φοιτητές και σπουδαστές, επαγγελματίες του χώρου του βιβλίου (εκδότες, βιβλιοθηκονόμους, τυπογράφους, κλπ.), πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων αλλά και σε κάθε αναγνώστη τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

■ *Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων*

<http://www.parliament.gr>

Η Διεύθυνση Βιβλιοθήκης της Βουλής στο κτίριο της Βουλής είναι αρμόδια για την ταξινόμηση των πάσης φύσεως εντύπων καθώς επίσης για την επιλογή βιβλίων, περιοδικών και λοιπών εντύπων και τη συνεργασία με άλλες Βιβλιοθήκες του εσωτερικού και του εξωτερικού. Η Διεύθυνση Βιβλιοθήκης της Βουλής συγκροτείται από τα Τμήματα Βιβλίων, Ημερησίου και Περιοδικού Τύπου, Ηλεκτρονικής Αποθηκείωσης & Μικροφωτογράφισης, Συντηρήσεως Έργων Τέχνων και Εντύπων, Μπενακείου Βιβλιοθήκης.

■ *Βιβλιοθήκη Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών-Βιβλιοθήκη "Κ.Θ. Δημαρά"*

Η Βιβλιοθήκη του Ε.Ι.Ε. ιδρύθηκε το 1960. Είναι Εγκατάσταση Εθνικής Χρήσης και αποτελεί τη μεγαλύτερη βιβλιοθήκη επιστημονικών περιοδικών στην Ελλάδα. Τα περιοδικά της συλλογής της καλύπτουν τα επιστημονικά αντικείμενα των Θετικών και των Ανθρωπιστικών επιστημών, ήτοι Βιολογία, Ιατρική, Χημεία, Φυσική, Ιστορία, Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία κλπ. Η σημασία της βιβλιοθήκης έγινε εμφανέστερη από τον κυρίαρχο ρόλο που ανέλαβε στην εξυπηρέτηση των αναγκών των υπολοίπων 61 βιβλιοθηκών του Εθνικού Δικτύου Επιστημονικών και Τεχνολογικών Βιβλιοθηκών (ΕΔΕΒ). Το ΕΔΕΒ αναπτύχθηκε το τελευταίο διάστημα από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) του Ε.Ι.Ε.

■ *Η Βιβλιοθήκη του Κολεγίου Αθηνών (Ελληνοαμερικανικών Εκπαιδευτικών Ίδρυμα)*

<http://www.haef.gr/haef/greek/libraries/acl/index.html>

Η Βιβλιοθήκη του Κολεγίου Αθηνών είναι η παλαιότερη σχολική βιβλιοθήκη της Ελλάδας. Τα πρώτα της βιβλία αγοράστηκαν το 1930 αλλά οργανώθηκε ως βιβλιοθήκη στις αρχές της δεκαετίας του '50. Από το 1964 στεγάζεται σε δικό της κτίριο, 1000 περίπου τ.μ., στο χώρο των εγκαταστάσεων του Κολεγίου Αθηνών στο Ψυχικό. Διαθέτει μια μεγάλη ποικιλία βιβλίων, περιοδικών, δίσκων, βιντεοκασετών, CD-ROMs και άλλων τεκμηρίων.

- **Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου**
<http://www.eugenfound.edu.gr/>
 Η βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου καλύπτει τρεις ορόφους και καταλαμβάνει χώρο συνολικής εκτάσεως 1100 τ.μ. Η συλλογή της ανέρχεται σε 30.000 τόμους βιβλίων και 400 τίτλους περιοδικών. Οι θεματικές κατηγορίες που καλύπτει είναι : Λογοτεχνία, Ελληνική Ιστορία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Τέχνες, Τεχνολογία , Εφαρμοσμένες Επιστήμες, Πληροφορική, Θετικές Επιστήμες, Ναυτιλία, Γεωργία, Διοίκηση και Οργάνωση Επιχειρήσεων.

- **Βιβλιοθήκη Δημοκρίτου**
<http://www.lib.demokritos.gr/>
 Είναι μια από τις σημαντικότερες βιβλιοθήκες της χώρας, καλύπτοντας όλα τα περιλαμβάνοντας πλουσιότατο υλικό σε βιβλία, τίτλους επιστημονικών περιοδικών, ερευνητικές εκθέσεις ειδικευμένου περιεχομένου, και εκτεταμένες πηγές βιβλιογραφίας στα διάφορα επιστημονικά αντικείμενα. Η Βιβλιοθήκη του ΕΚΕΦΕ "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ" ιδρύθηκε το 1959 με κύριο σκοπό την επιστημονική ενημέρωση των ερευνητών του Κέντρου. Σήμερα η βιβλιοθήκη εξυπηρετεί σχεδόν ολόκληρη την επιστημονική κοινότητα της χώρας στον τομέα των θετικών επιστημών.

- **Γεννάδιος Βιβλιοθήκη**
<http://www.ascsa.edu.gr/gennadius/www.htm>
 Η Γεννάδιος Βιβλιοθήκη διαθέτει πολλές και σπάνιες αρχειακές συλλογές που αφορούν την ιστορία και τον πολιτισμό της μετα-κλασικής, της βυζαντινής και της σύγχρονης Ελλάδας, καθώς και της Χερσονήσου Αίμου. Η πρώτη της συλλογή προήλθε από τη δωρεά του ιδρυτή της, Ιωάννη Γενναδίου, το 1926. Η ψηφιοποίηση των δημοσιεύσεων του Schliemann (30,000 έγγραφα), ήταν το πρώτο έργο που ολοκληρώθηκε επιτυχώς την άνοιξη του 1998. Για την περίοδο 1998-1999, το τμήμα αρχείων προγραμματίζει τη ψηφιοποίηση των δημοσιεύσεων του Στέφανου Δραγούμη, εξέχουσα φυσιογνωμία στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας κατά το τέλος του 19ου/αρχές του 20ου αιώνα.

- **Βιβλιοθήκη του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών**
<http://www.igme.gr/g44.htm>
 Η βιβλιοθήκη του ΙΓΜΕ διαθέτει πλούσιο για τα θέματα που έχουν να κάνουν με την επιστημονική δραστηριότητα του ΙΓΜΕ, θέματα όπως βάσεις δεδομένων γεωλογικών και μεταλλευτικών πληροφοριών, πληροφοριακά συστήματα λήψεως αποφάσεων, γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών και αυτόματη χαρτογραφία, συστήματα Η/Υ επεξεργασίας δορυφορικών δεδομένων, μαθηματικά γεωλογικά μοντέλα και στατιστικές και γεωστατικές εκτιμήσεις.

- **Κέντρο Ευρωπαϊκού και Συνταγματικού Δικαίου**
 Η βιβλιοθήκη του Κέντρου Ευρωπαϊκού και Συνταγματικού Δικαίου συμπεριλαμβάνει σπάνια βιβλία τα οποία συνεχώς εμπλουτίζονται. Συνολικά, η βιβλιοθήκη αριθμεί περί τους 10.000 τόμους βιβλίων και περιοδικών που καλύπτουν κυρίως τους εξής θεματικούς τομείς: Ελληνικό συνταγματικό και διοικητικό δίκαιο, Γερμανικό δημόσιο δίκαιο, καθώς και τα σημαντικότερα έργα του γερμανικού δημοσίου δικαίου έως και σήμερα. Διεθνές δημόσιο δίκαιο, Ευρωπαϊκοί θεσμοί και ευρωπαϊκό δίκαιο, Διεθνές οικονομικό δίκαιο, Φιλοσοφία και μεθοδολογία του δικαίου και πλήρεις σειρές των ελληνικών νομικών περιοδικών και των σημαντικότερων γερμανικών περιοδικών δημοσίου δικαίου.

 εκτύπωση αποστολή

Σχετικοί Κόμβοι

- Δίκτυο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Βιβλιοθήκη του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (Ε.ΚΕ.ΒΙ)

This is Trinity's cache of <http://culture.gr/4/42/421/42101/421020/g4210205.html>.
Trinity's cache is the snapshot of the page tha we took as we crawled the web.
The page may have changed since that time. Click here for the [current page](#) without highlighting.

Trinity is not affiliated with the authors of this page nor responsible for its content.

These search terms have been

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ

Πορσελάνινες κούκλες με ελληνικές φορεσιές

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια μοναδική στο είδος της συλλογή από πορσελάνινες κούκλες, ντυμένες με τοπικές φορεσιές, δωρεά της Βασίλισσας Όλγας. "Αι κούκλαι αυτάί είχαν εκτελεσθεί επί τόπου υπό των χωρικών των διαφόρων ελληνικών μερών." (Λογοδοσία έτους 1914)

[[Πληροφορίες](#)] [[Η Ταυτότητα του ΥΠ.ΠΟ.](#)]
[[Αρχική Σελίδα](#)] [[Μουσεία και Αρχαιολογικοί Χώροι](#)]
[[Μήνυμα](#)] [[Νεότερη και Σύγχρονη Πολιτιστική Δημιουργία](#)]
[[Αναζήτηση](#)] [[Πολιτιστικοί Οργανισμοί](#)]
[[Show Frames](#)] [[Πολιτιστικές Εκδηλώσεις](#)]
[[Επιλεγμένα Πολιτιστικά Γεγονότα](#)]
[[Αφιέρωματα](#)]
[[Ανακοινώσεις-Δελτία Τύπου](#)]
[[Οδηγός στο Internet](#)]

This is Trinity's cache of <http://culture.gr/4/42/421/42101/421020/g4210202.html>.
Trinity's cache is the snapshot of the page tha we took as we crawled the web.
The page may have changed since that time. Click here for the [current page](#) without highlighting.

Trinity is not affiliated with the authors of this page nor responsible for its content.

These search terms have been

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ

Ελληνικές τοπικές φορεσιές

Η συλλογή των τοπικών ενδυμασιών περιλαμβάνει ενδυμασίες απ' όλες σχεδόν τις περιοχές της Ελλάδας. Καθώς μάλιστα πρωταρχική φροντίδα των μελών του Λυκείου των Ελληνίδων ήταν να καλύψουν τις ανάγκες της χορευτικής του ομάδας, υπάρχουν στη συλλογή του Μουσείου πολλά δείγματα από την κάθε περιοχή, έτσι ώστε να υπάρχει μια ευρύτερη γνώση για την ποικιλία των κεντητικών θεμάτων, των υφασμάτων και των χρωμάτων που συναντάμε σε κάθε φορεσιά.

Φορεσιά από τη Σκόπελο, Β. Σποράδες

Η γιορτινή φορεσιά της Σκοπέλου παίρνει τ'όνομά της από το εξωτερικό μακρύ πολύπτυχο φόρεμα και λέγεται "καλή βόλτα". Έχει τέσσερα εσωτερικά φορέματα: τη μικρή και τη μεγάλη "φ'στάνα", το "μαλακόφι", είδος κρινολίνου, και τέλος το "κωλοβόλι", ίδιο σε σχήμα με το εξωτερικό φουστάνι. Το "ανετοράλι" είναι το άσπρο χρυσοκεντημένο μεταξωτό πουκάμισο. Ο κοντός βελούδινος μπούστος λέγεται "μπαμπουκλί" και συγκρατεί την "κολαϊνα", είδος μικρής ολόχρυσης τραχηλιάς, από την οποία κρέμεται το "τσατσαράκι", μια κοντή διπλή κορδέλα. Ο κεφαλόδεσμος αποτελείται από το "μπουνέ", το "καβούκι", το "χρυσοκαπ'τσέλι", τη "σάλπα" και τα "τσιτσάκια", που όλα μαζί συνδυάζονται με μια τούλινη μαντίλα.

Φορεσιές από τα Ψαρά και την Ύδρα

Οι φορεσιές των Ψαρών και της Ύδρας ανήκουν σ' έναν τύπο φορεσιάς διαδεδομένο και σε άλλα νησιά του Αιγαίου. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό στις φορεσιές αυτές είναι το φουστάνι με την πολύπτυχη φούστα, σκουρόχρωμο με ποδόγυρο από στόφα στα Ψαρά και πράσινο με βυσσινή βελούδινο ποδόγυρο στην Ύδρα.

Στα Ψαρά το κεφαλόδεμα αποτελείται από μια ολομέταξη μπόλια, ενώ ιδιαίτερο ρόλο παίζει και το χτένισμα, που σχηματίζει άγκυρα στο μέτωπο. Στην Ύδρα, καθώς και γενικότερα στην περιοχή της Ερμιονίδας, οι γυναίκες φορούν στο κεφάλι τις "πιέτες" ή το "τσεμπερί", ένα μαντίλι που διευθετούν στο κεφάλι με ιδιαίτερη φροντίδα.

Φορεσιά από τη Σίφνο, Κυκλάδες

Μια από τις ελάχιστες φορεσιές των Κυκλάδων που σώζονται σε ελληνικά μουσεία, και που χρονολογούνται στα τέλη του 18ου ή στις αρχές του 19ου αιώνα είναι αυτή η φορεσιά από τη Σίφνο. Αποτελείται από μια βράκα, το "μισοφόρι", ή "μεσοφούστανο", ένα λεπτό άσπρο πουκάμισο, την "καναλωτή φούστα", ένα γιλέκο χωρίς μανίκια, το "τσιπφί" ή "τζιπούνι". Το μακρύ πανωφόρι από ευρωπαϊκή στόφα, ο "ντουλαμάς", μπορούσε να είναι επενδυμένο ή στολισμένο ολόκληρο με γούνα. Στο κεφάλι φορούσαν ειδικό σκούφωμα, την "πίνα", που τη σκέπαζαν μ' ένα μεταξωτό μαντίλι, την "πέτσα," και τη στερέωναν με μια μεταξωτή κορδέλα, τη "ζωστήρα".

Είδος

Αναζήτηση

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

Κινηματογράφοι
Θέατρα
Ζωντανή μουσική
Μέγαρο Μουσικής
Εθνική Λυρική Σκηνή
Μουσεία
Αρχ. χώροι,
Μνημεία
Αίθουσες Τέχνης
Εστιατόρια
Club-Bar-Cafe
Χρήσιμες
πληροφορίες

Ελληνικό
διαδίκτυο

Αρχαιολογικοί χώροι
Μουσεία
Galleries
Ιστορία
Μυθολογία

Εξωτερική άποψη του Μουσείου

Για την ιστορία...

Το Μουσείο Μπενάκη ιδρύθηκε από τον Αντώνη Μπενάκη (1873-1954), γόνο της ιστορικής οικογένειας της ελληνικής διασποράς. Γεννημένος στην Αλεξάνδρεια, γαλουχήθηκε με τα ιδεώδη εκείνης της εποχής, που αφορούσαν στην επέκταση των γεωγραφικών ορίων της ελληνικής επικράτειας και στον εξευρωπαϊσμό της δημόσιας και κοινωνικής ζωής. Τα συλλεκτικά ενδιαφέροντα του Αντώνη Μπενάκη άρχισαν να εκδηλώνονται από νωρίς στην Αλεξάνδρεια, όπου συγκέντρωνε κυρίως έργα ισλαμικού πολιτισμού. Γρήγορα όμως και πριν από την οριστική του εγκατάσταση στην Αθήνα το 1926, αναπροσδιόρισε τους συλλεκτικούς του στόχους, καλύπτοντας ευρύτερα φάσματα της ελληνικής καλλιτεχνικής παραγωγής. Τότε θα πρέπει να διαμορφώθηκε και η ιδέα σύστασης ενός μουσειακού οργανισμού. Αρωγοί στην ιδέα στέγασης των πολύτιμων συλλογών στάθηκαν τα αδέρφια του Αντωνίου Μπενάκη, προσφέροντας το μεριδίό τους από το πατρογονικό νεοκλασικό μέγαρο της λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας. Το νέο μουσείο εγκαινιάστηκε στις 22 Απριλίου του 1931 και δωρίστηκε στο έθνος.

Περιεχόμενα

- ▶ Για την ιστορία...
- ▶ Το κτίριο - Οι δραστηριότητες του Μουσείου
- ▶ Προϊστορική, γεωμετρική και αρχαϊκή συλλογή
- ▶ Κλασική συλλογή
- ▶ Ελληνιστική - ρωμαϊκή συλλογή
- ▶ Βυζαντινή συλλογή
- ▶ Μεταβυζαντινή συλλογή - εκκλησιαστική τέχνη
- ▶ Κοσμική τέχνη
- ▶ Προεπαναστατικοί χρόνοι
- ▶ Ιστορικά κειμήλια
- ▶ Συλλογή ζωγραφικής-σχεδίων
- ▶ Φωτογραφικό λεύκωμα

Επιλεγμένοι δικτυακοί τόποι

- Μουσείο Μπενάκη
- Περί Βυζαντινής Τέχνης
- Αλέξανδρος ο Μέγας
- Ελληνική Επανάσταση και Φιλελληνισμός

Παρουσιάσεις

- Μουσείο Περιδη Αρχαίας Κυπριακής Τέχνης
- Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων - Συλλογή Φοίβου Ανωγειανάκη
- Μουσείο Μπενάκη
- Μουσείο Ιστορίας της Ελληνικής Ενδυμασίας του Λυκείου Ελληνίδων
- Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης - Ίδρυμα Ν.Π Γουλανδρή

Αρχειο >>

Αποψη του ισογείου

Το έργο του Αντώνιου Μπενάκη συνάντησε την αποδοχή της ελληνικής κοινωνίας. Ένα πλήθος από ευεργέτες και δωρητές συνέβαλε στην εξέλιξη, τον εμπλουτισμό και τη διεύρυνση των συλλογών, καταθέτοντας πολύτιμα έργα τέχνης, οικογενειακά κειμήλια, χειρόγραφα και ιστορικά αρχεία.

Σημαντική για τη στήριξη του μουσειακού έργου είναι και η δραστηριότητα του συλλόγου "Οι φίλοι του Μουσείου Μπενάκη", που απαριθμεί σήμερα περισσότερα από 800 μέλη και ενισχύει τους σκοπούς του μουσείου με δωρεές και κληροδοτήματα, εθελοντική εργασία και προτάσεις. Η μεγάλη αύξηση των εκθεμάτων του Μουσείου Μπενάκη, σε συνδυασμό με την άνοδο του δείκτη της επισκεψιμότητας επέβαλε τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων του κτιρίου, με την επέκταση των εκθεσιακών, των αποθηκευτικών και των διοικητικών χώρων. Έτσι στον υπό ανάπλαση χώρο του Κεραμικού - δωρεά του Λάμπρου Ευταξία- πρόκειται σύντομα να εκτεθούν οι συλλογές ισλαμικής τέχνης. Στην έπαυλη της Πηνελόπης Δέλτα στην Κηφισιά έχει ήδη μεταφερθεί και λειτουργεί το Ιστορικό Αρχείο. Οι υπηρεσίες του Φωτογραφικού Αρχείου εγκαταστάθηκαν στο σπίτι της Μαίρης Καρόλου, ενώ στο ακίνητο της οδού Κριεζώτου που κληροδότησε στο ίδρυμα ο **Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας** εκτός από το εργαστήριο και τις συλλογές των δικών του έργων, φιλοξενείται προσωρινά το Κέντρο Τεκμηρίωσης της Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής.

[Επόμενη ▶](#)

: Πληροφορίες : Εγγραφή : in.mail : Forum : Chat : Βοήθεια :

: Προβληθείτε στο in.gr : Καταχωρίστε το site σας : Πείτε μας τη γνώμη σας : Αναφορά προβλημάτων :

©1999 - 2002 Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε.

Είδος

Αναζήτηση

**ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ**

Τρίκερι: γενική άποψη

Περιεχόμενα

- ▶ Για την ιστορία...
- ▶ Λύκειο των Ελληνίδων
- ▶ Συλλογές-Εκθέσεις
- ▶ Οι φορεσιές των Βορείων Σποράδων και του Τρικεριού
- ▶ Τρίκερι
Σκόπελος-Αλόνησος
Σκύρος-Σκιάθος
- ▶ Φωτογραφικό Λεύκωμα

Επιλεγμένοι

Δικτυακοί τόποι

Μουσείο Ιστορίας της
Ελληνικής Ενδυμασίας

Πελοποννησιακό
Λαογραφικό Ίδρυμα

Λαογραφικό Κέντρο Κίτσου
Μακρή

Museum of American Folk
Art

Άρθρα από ΤΑ ΝΕΑ

Το Ιστορικό και Λαογραφικό
Μουσείο στην Πάρο

Παρουσιάσεις

- ▶ Μουσείο Πιερίδη
Αρχαίας
Κυπριακής Τέχνης
- ▶ Μουσείο
Ελληνικών
Λαϊκών Μουσικών
Οργάνων -
Συλλογή Φοίβου
Ανωγειανάκη
- ▶ Μουσείο Μπενάκη
- ▶ Μουσείο Ιστορίας
της Ελληνικής
Ενδυμασίας του
Λυκείου
Ελληνίδων
- ▶ Μουσείο
Κυκλαδικής
Τέχνης - Ίδρυμα
Ν.Π Γουλανδρή

Αρχείο >>

- Κινηματογράφοι
- Θέατρα
- Ζωντανή μουσική
- Μέγαρο Μουσικής
- Εθνική Λυρική Σκηνή
- Μουσεία**
- Αρχ. χώροι,
Μνημεία**
- Αίθουσες Τέχνης
- Εστιατόρια
- Club-Bar-Cafe
- Χρήσιμες
πληροφορίες

**Ελληνικό
διαδίκτυο**

- Αρχαιολογικοί χώροι
- Μουσεία
- Galleries
- Ιστορία
- Μυθολογία

Για την ιστορία...

Το Μουσείο Ιστορίας της Ελληνικής Ενδυμασίας δημιουργήθηκε το 1988 για να στεγάσει την ενδυματολογική συλλογή του Λυκείου των Ελληνίδων. Ο εμπλουτισμός και η δημιουργία της συλλογής του μουσείου ανάγονται στη δεκαετία του 1910, όταν η ιδρύτρια του Λυκείου των Ελληνίδων Καλλιρρόη Παρρέν ζήτησε τη δωρεά τοπικών φορεσιών και προέβη σε αγορές ενδυμασιών που αποτέλεσαν τον πυρήνα της Ίματιοθήκης του Λυκείου Ελληνίδων στο τμήμα Εθνικών Ενδυμασιών. Επιθυμία της ιδρύτριας ήταν να δημιουργηθεί "εν είδος μουσείου εθνογραφικού, συμπληρούντος το επίσημον του κράτους".

Οι φορεσιές της συλλογής του Λυκείου Ελληνίδων χρησιμοποιούνταν αρχικά στις εμφανίσεις της χορευτικής του ομάδας. Γρήγορα όμως η Αλεξάνδρα Βασσενχόβεν, έφορος του τμήματος Εθνικών Ενδυμασιών επί 37 έτη, συνειδητοποίησε τη μοναδικότητα των ενδυμασιών αυτών και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το υλικό του τμήματός της ήταν περισσότερο μουσειακά αντικείμενα παρά θεατρικά κοστούμια. Η σκέψη αυτή βρήκε ένθερμη υποστήριξη από την τότε πρόεδρο του Λυκείου των Ελληνίδων Χρυσούλα Καλλία και οδήγησε στην ίδρυση του Μουσείου Ιστορίας της Ελληνικής Ενδυμασίας. Στο μουσείο στεγάζεται από το 1994 και το Εθνικό Αρχείο Ελληνικής Παραδοσιακής Ενδυμασίας. Πρόκειται για ένα κέντρο έρευνας που συστάθηκε το 1989 με σκοπό τη συγκέντρωση πληροφοριών για τις ελληνικές τοπικές φορεσιές και τη διοργάνωση εκθέσεων ενδυματολογικού περιεχομένου.

: Πληροφορίες : Εγγραφή : in.mail : Forum : Chat : Βοήθεια :
: Προβληθείτε στο in.gr : Καταχωρίστε το site σας : Πείτε μας τη γνώμη σας : Αναφορά προβλημάτων :

©1999 - 2002 Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Υλικό για τα εκπαιδευτικά προγράμματα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Κύριε

Στο χώρο του Μουσείου Παραδοσιακής Φορεσιάς τ... ..
λειτουργούν εκπαιδευτικά προγράμματα, για τους μαθητές, τρεις των δύο τελευταίων
τάξεων του Δημοτικού Σχολείου.

Στόχος των προγραμμάτων είναι να βοηθήσουν τους μαθητές, τρεις να γνωρίσουν το
μουσείο, να ψυχαγωγηθούν και να τους δημιουργηθεί η επιθυμία να το
ξαναεπισκεφτούν.

Για να γνωρίσουν το μουσείο, πρέπει να γνωρίσουν με ένα ευχάριστο και
διασκεδαστικό τρόπο τα εκθέματα. Σας επισυνάπτουμε μία φωτοτυπία, όπου
αναφέρεται επιγραμματικά πως μαθαίνουμε από τα αντικείμενα. Κάνοντας μία
συζήτηση σχετική, πριν την επίσκεψη στο μουσείο, με τους μαθητές, τρεις σας, θα
τους βοηθήσετε να μπουν στο πνεύμα της έρευνας και της γνώσης. Το πιο απλό, το
πιο καθημερινό αντικείμενο, μπορεί να αποκαλύψει μία ευρεία κλίμακα
πληροφοριών, εάν κάνουμε τις σωστές ερωτήσεις για αυτό. Προσεγγίζοντας τα
αντικείμενα τα παιδιά, γνωρίζουν το παρελθόν, αντλούν πληροφορίες και
συγκρίνοντας τα με τα σημερινά, μαθαίνουν καλλιεργώντας την κρίση τους.

Στόχος μας επίσης είναι, τα παιδιά να αισθανθούν ελεύθερα μέσα στο χώρο του
μουσείου, απαλλαγμένα από τα πρέπει να πάμε, πρέπει να μάθουμε, πρέπει να
κάνουμε αυτό ή το άλλο. Εδώ μόνα τους θα αποφασίσουν με τι τους αρέσει να
ασχοληθούν, πως θέλουν να διαθέσουν τον χρόνο τους. Μακριά από ανταγωνισμούς,
εξετάσεις και άγχη, θα χαρούν την επίσκεψη στο μουσείο, σαν μία ευχάριστη ώρα,
διασκεδαστικής ενασχόλησης και προσωπικής έκφρασης. Όποιο παιδί δεν επιθυμεί
να πάρει μέρος σε κάποιο από τα εκπαιδευτικά προγράμματα, θα μπορεί να διαθέσει
τον χρόνο του σύμφωνα με τις επιθυμίες του, όσο βέβαια είναι δυνατό ο υπάρχον
χώρος να τις ικανοποιήσει.

Θεωρούμε πολύ σημαντικό να επισκεφτείτε το Μουσείο και να γνωριστούμε, πριν
την επίσκεψή σας με τους μαθητές. Θα σας δώσουμε και θα μας δώσετε τις
απαραίτητες πληροφορίες, που θα βοηθήσουν στην επιτυχία της επίσκεψης του
σχολείου.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Το τμήμα εκπαιδευτικών προγραμμάτων
Του Μουσείου

ΠΩΣ ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

Κάνουμε ερωτήσεις
Σχετικά με

Φυσικά χαρακτηριστικά

Κατασκευή

Λειτουργικότητα

Σχεδιασμό

Αξία

Πως ανακαλύπτουμε

Παρατήρηση

Έρευνα / Γνώση

Περιγραφή

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΠΑΤΡΟΝ

Γυναικείας Πηλιορείτικης Παραδοσιακής Φορεσιάς

Δίνονται τα πατρόν από την Πηλιορείτικη παραδοσιακή φορεσιά, τα οποία είναι σχεδιασμένα, για να ντύσουν μία κούκλα με τις παρακάτω διαστάσεις :

Ύψος από ώμους έως αστραγάλους 35 εκ.

Περίμετρος μέσης 21 εκ.

Περίμετρος στήθους 32 εκ.

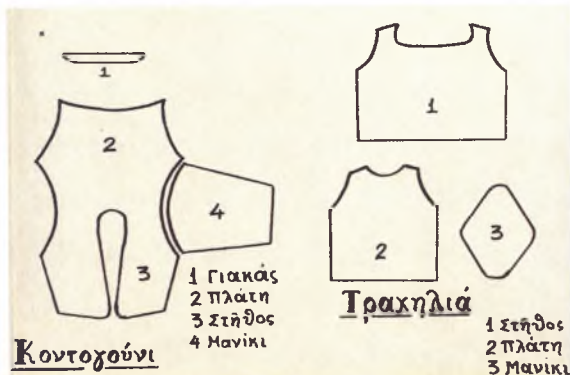
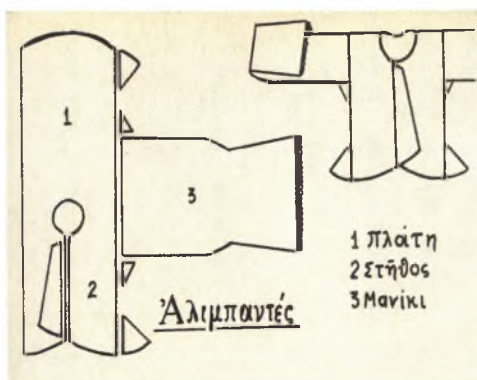
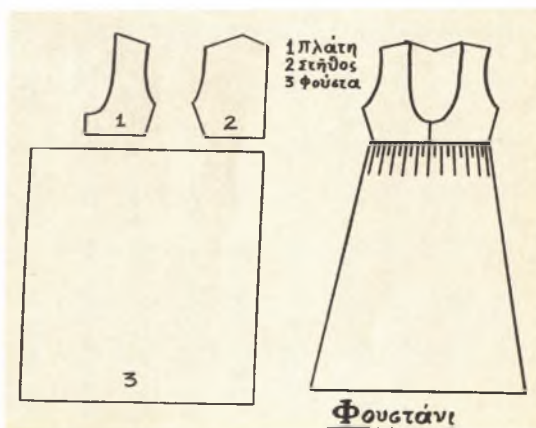
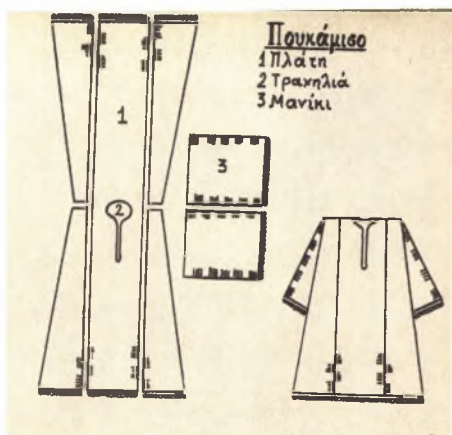
Μάκρος από μανίκι 12 εκ.

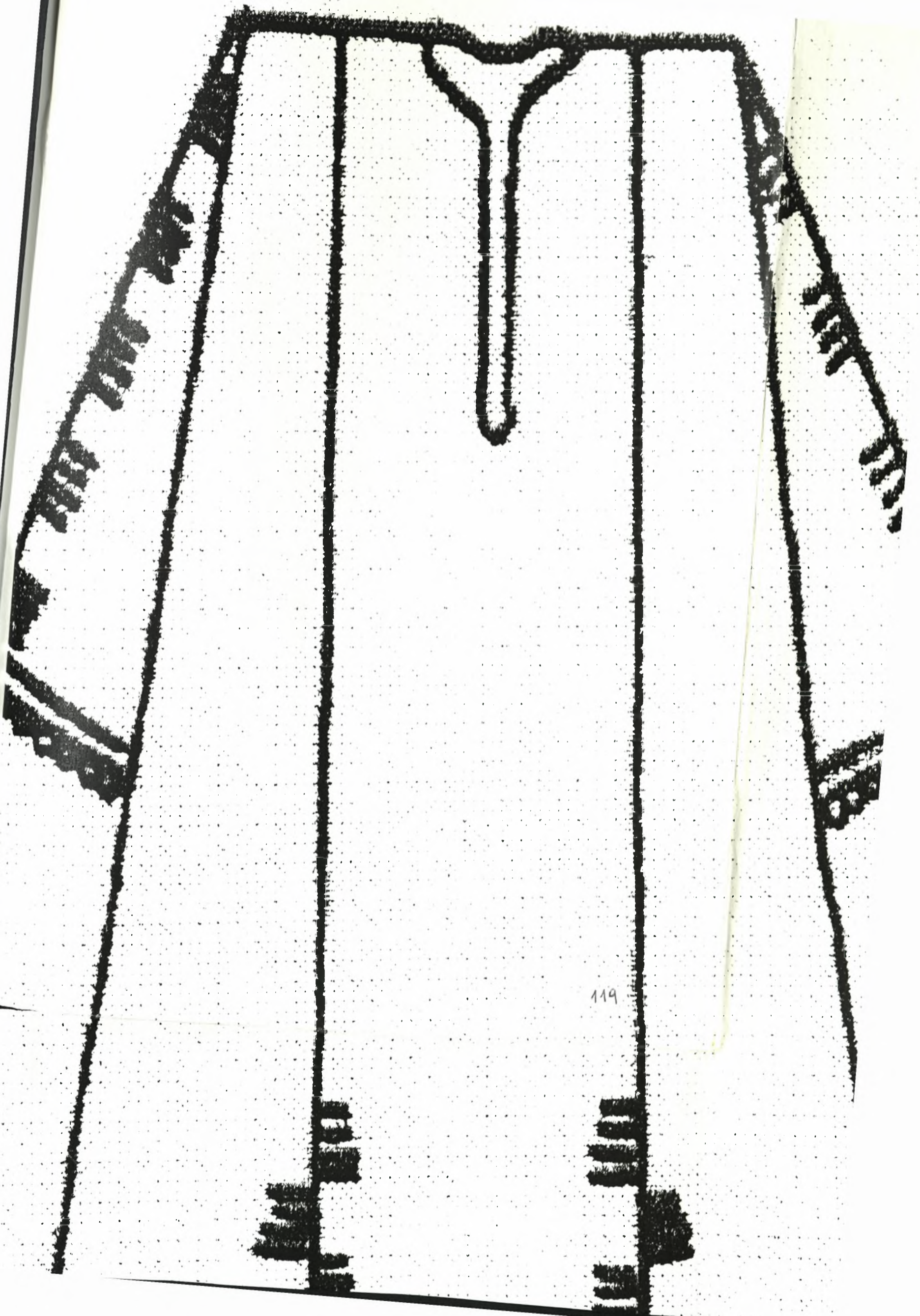
Ύψος από ώμο μέχρι την μέση 9 εκ.

Μήκος ώμου 5 εκ.

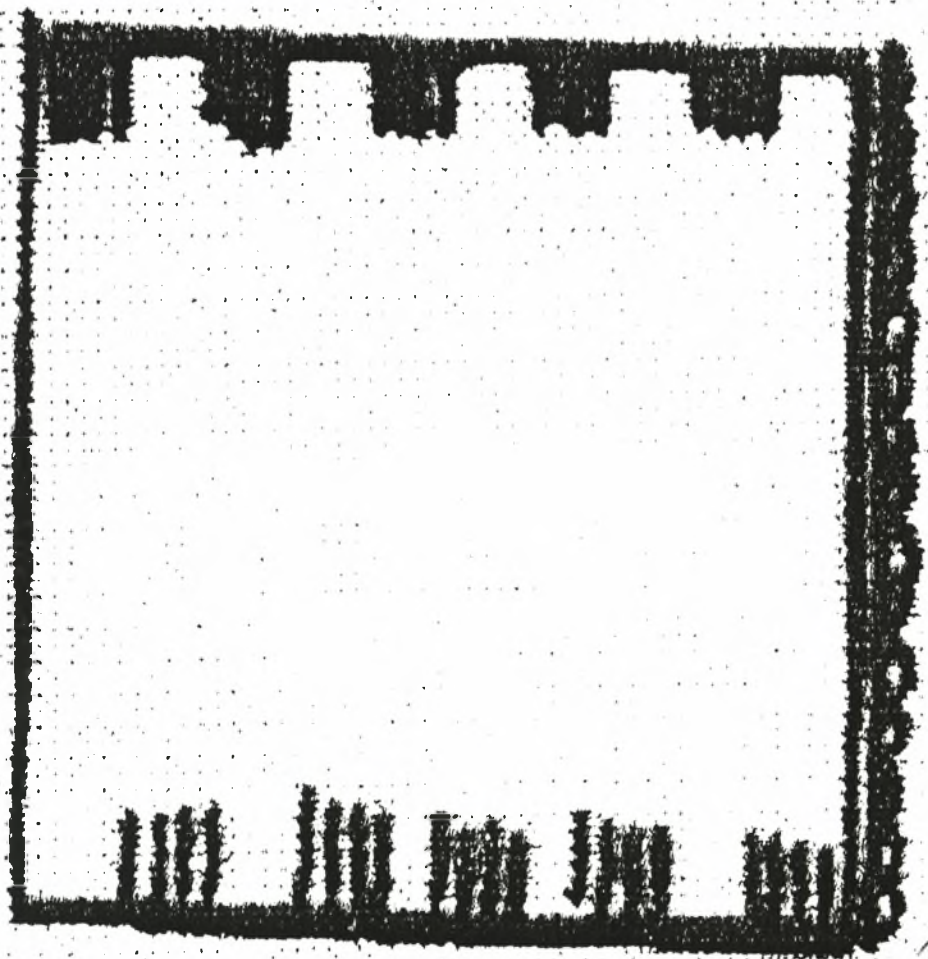
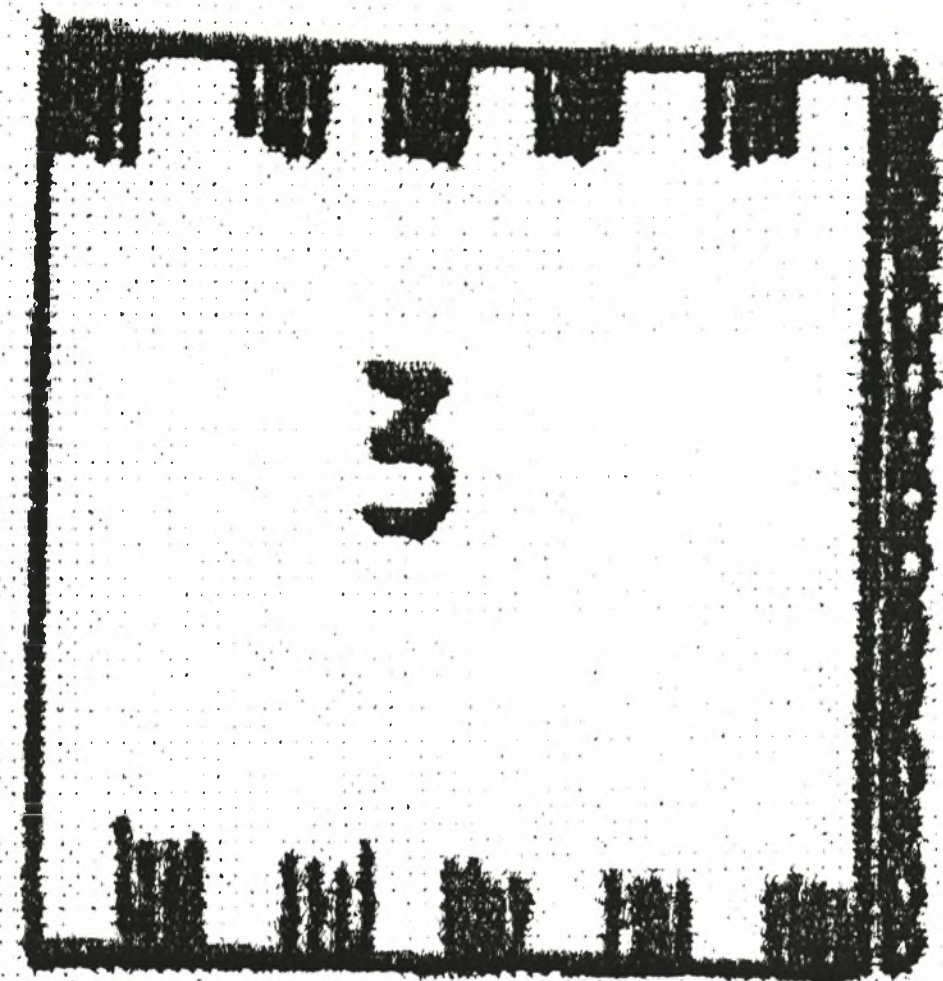
Τα πατρόν που δίνονται είναι :

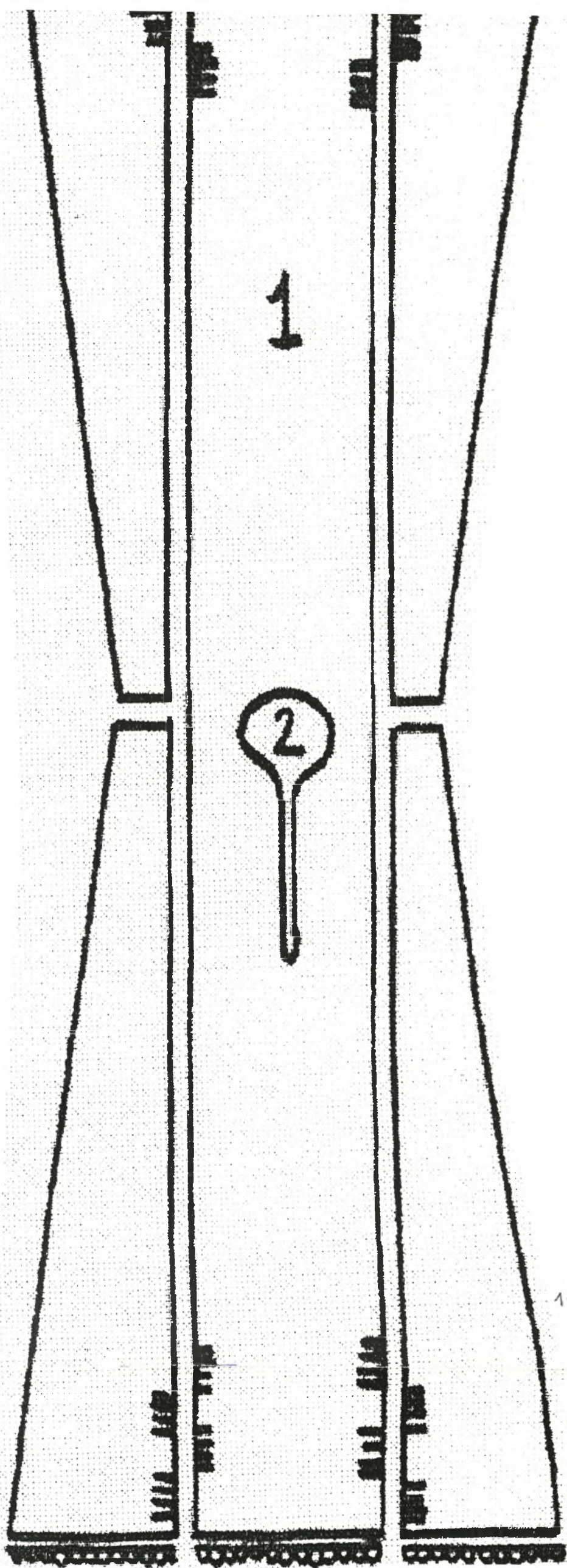
- 1) Πουκάμισο
- 2) Φουστάνι
- 3) Αλιμπαντές
- 4) Κοντογούνι

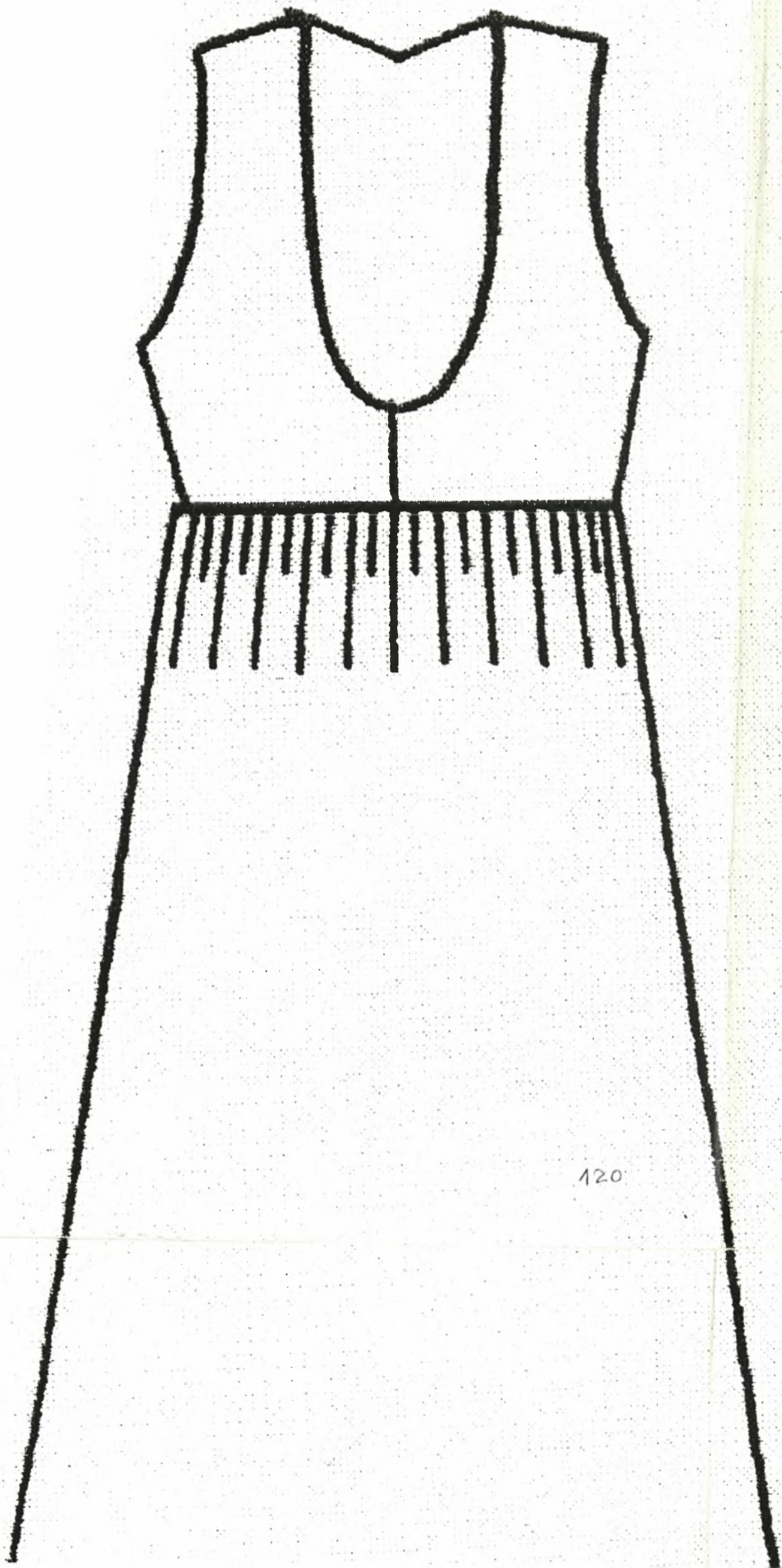

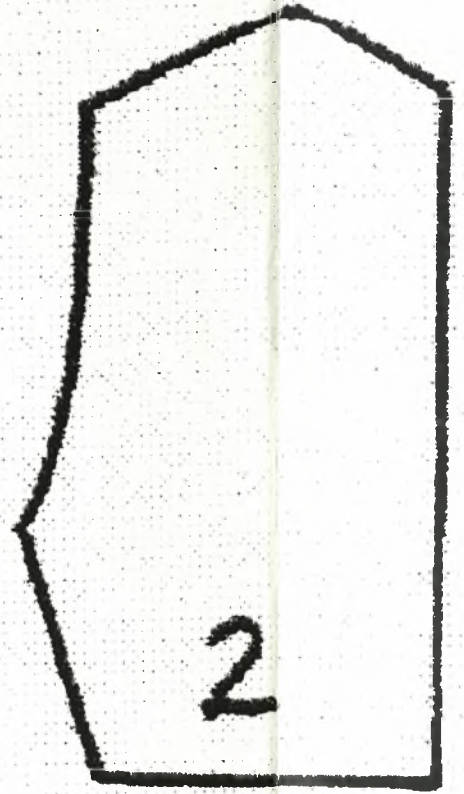
119

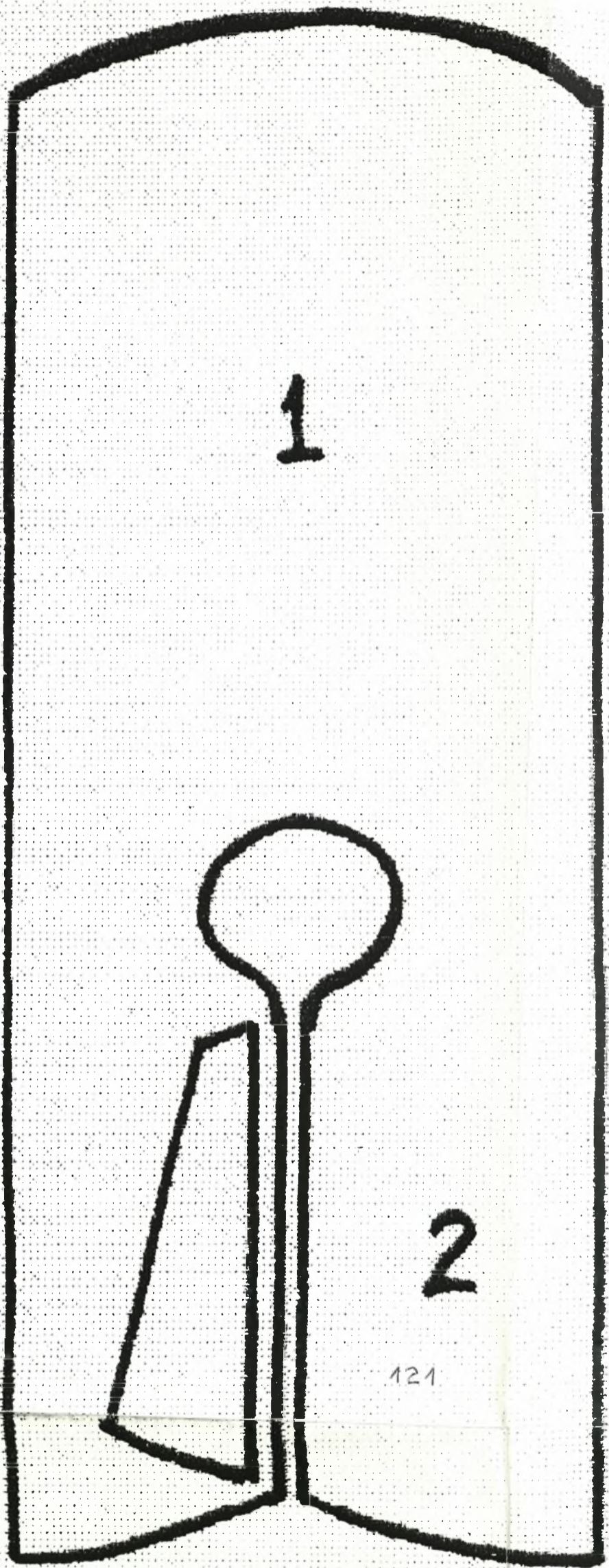

120

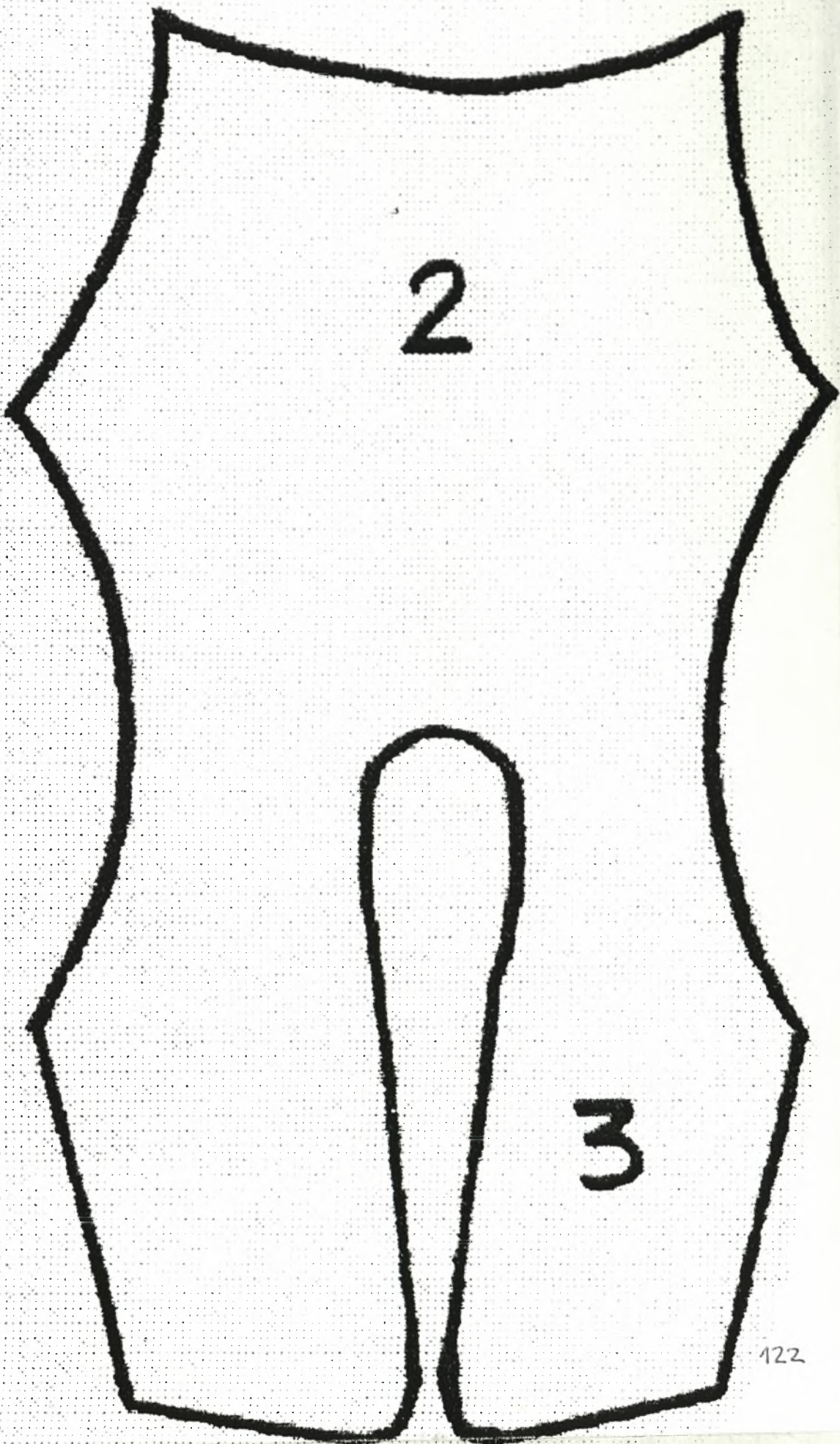

1

2

121

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

ΚΙΛΙΜΙ

Φωτ. από τη συλλογή του Κίτσου Μακρή.

Το κλίμι της φωτοτυπίας που έχετε, είναι το αντικείμενο, του οποίου την τεκμηρίωση θα διαβάσετε πιο κάτω, για να την έχετε σαν παράδειγμα, που θα σας βοηθήσει για να περιγράψετε και να τεκμηριώσετε, την φορεσιά που επιλέξατε.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Ευρυδίκη Αρκουδογιάννη

ΕΙΔΟΣ: Χαλί

ΤΟΠΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ: Κλίμι

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Έχει διαστάσεις 135x224 εκ. και τα σχέδια που ξεχωρίζουν είναι τρίγωνα, πουλάκια και δικέφαλοι αετοί. Τα χρώματα που κυριαρχούν είναι το μωβ, το κόκκινο, το ροζ, το πράσινο, το μαύρο, το ανοιχτό μπλε, το ανοιχτό κίτρινο και το ανοιχτό πράσινο.

ΤΟΠΟΣ: Άνω Λεχώνια Μαγνησίας.

ΧΡΟΝΟΣ: Περίπου από το 1900

ΥΛΙΚΟ: Μάλλινο νήμα.

ΤΕΧΝΙΚΗ: Υφασμένο σε αργαλειό.

ΤΕΧΝΙΤΗΣ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΣ: Η Μαρία Αρκουδογιάννη.

ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ: Το υφαντό τμήμα και τα κρόσια, από τις δύο πλευρές των 135 εκ.

ΧΡΗΣΗ: Το έστρωναν στο πάτωμα του χειμωνιάτικου δωμάτιου.

ΘΕΣΗ: Είναι κρεμασμένο στον τοίχο του χειμωνιάτικου δωμάτιου, στο σπίτι της κ. Ελένης Αρκουδογιάννη στα Άνω Λεχώνια.

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ: Μόνο καθάρισμα μία φορά τον χρόνο από την ιδιοκτήτρια.

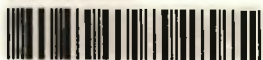
ΕΡΕΥΝΑ: Από τον Κίτσο Μακρή το 1966.

Τα παράδειγμα που σας δίνεται πιο πάνω, θα σας βοηθήσει να καταλάβετε τι εννοούμε όταν μιλάμε για τεκμηρίωση. Εσείς μπορείτε με τη δική σας λογική και γνώμη, να τους αλλάξετε την σειρά, να προσθέσετε και άλλα στοιχεία, να δημιουργήσετε ένα νέο τύπο δελτίου τεκμηρίωσης. Για όλες τις απορίες σας να ζητάτε απαντήσεις από τους ανθρώπους, τα βιβλία και τα αντικείμενα που είναι στον ίδιο χώρο μαζί σας.

Σας ευχόμαστε καλή επιτυχία !!!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000100710